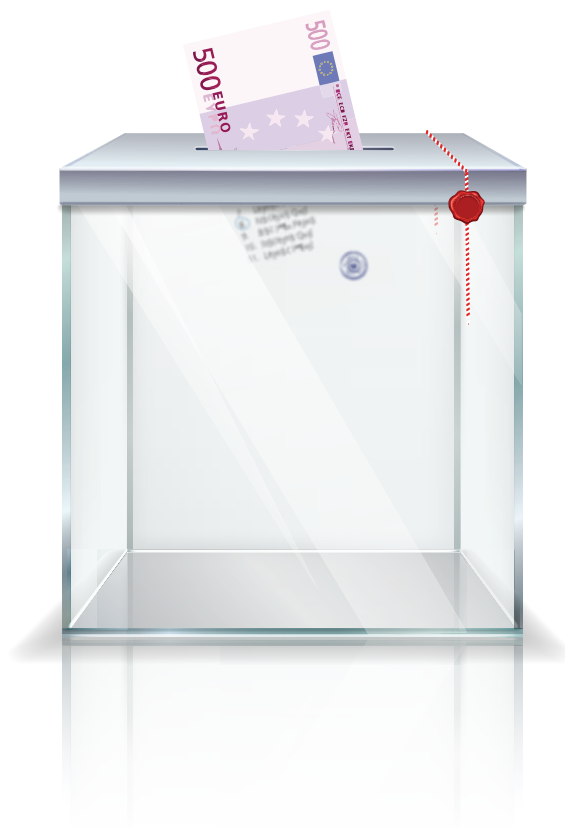

FINANSIRANJE IZBORNIH KAMPANJA

Sprovođenje Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja (2016 - 2018.)

**BALKAN
MONITORING
PUBLIC
FINANCES**

Ova publikacija je izrađena uz podršku Evropske unije
i Britanske ambasade Podgorica.
Svi iznijeti stavovi ne mogu se smatrati stavovima
donatora i isključiva su odgovornost autora.

**Britanska ambasada
Podgorica**

Izdavač:

**Mreža za afirmaciju nevladinog sektora -
MANS**

Autori:

Vanja Čalović Marković

Ines Mrdović

Danilo Kalezić

Podrška:

- Dejan Milovac
- Veselin Radulović
- Nikolina Mišnić
- Lazar Grdinić
- Marijana Subotić
- Mirjana Batizić

Štampa: 3M - Makarije

Tiraž: 100

Kontakt:

Dalmatinska broj 188, Podgorica, Crna Gora

Tel: +382 20 266 326

Fax: +382 20 266 328

E-mail: mans@t-com.me

www.mans.co.me

UVOD	6
SAŽETAK	7
A DIO - FINANSIRANJE IZBORNIH KAMPANJA POLITIČKIH SUBJEKATA	
A.1. ZAKONSKI OKVIR	9
A.2. PRIHODI POLITIČKIH SUBJEKATA	11
A.2.1. Donacije fizičkih lica	13
Studija slučaja 1: Donira i ko ima, i ko nema	
Studija slučaja 2: Krivični postupci zbog nezakonitih donacija	
A.2.2. Donacije pravnih lica	18
A.2.3. Sopstvena sredstva	19
A.3. TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA	20
A.3.1. Reklamiranje	22
Studija slučaja 3: Neprecizni cjenovnici medija	
Studija slučaja 4: Reklamiranje preko posrednika iz inostranstva	
Studija slučaja 5: Specijalne emisije za jednog kandidata	
A.3.2. Promotivni materijali i video spotovi	28
Studija slučaja 6: Neprijavljeni troškovi izrade video spotova	
Studija slučaja 7: Neobjašnjive razlike u cijenama spotova	
Studija slučaja 8: Zakup bilborda preko povezane kompanije	
A.3.3. Predizborni skupovi	34
Studija slučaja 9: Trostruko manja cijena istih skupova	
Studija slučaja 10: Jeftino, a bogato	
Studija slučaja 11: Besplatni skupovi	
A.3.4. Terenska kampanja	40
Studija slučaja 12: Vladajuća partija štedljiva na terenu	
Studija slučaja 13: Kampanja kao biznis	
A.4. NADZOR I KONTROLA FINANSIRANJA IZBORNIH KAMPANJA	44
A.4.1. Vrste kršenja zakona, subjekti i rezultati kontrole	44
A.4.2. Način vršenja kontrole	46
Studija slučaja 14: Partija za primjer prekršila zakon	
A.4.3. Odluke o obustavi prenosa budžetskih sredstava	48
Studija slučaja 15: Sredstva odblokirana zbog proceduralnih grešaka	
A.5. Pristup informacijama	50
A.5.1. Politički subjekti	50
A.5.2. Agencija za sprječavanje korupcije	52

B DIO - PREDIZBORNA POTROŠNJA JAVNIH FONDOVA

B.1. ZAKONSKI OKVIR	54
B.2. ZAPOŠLJAVANJE	56
B.2.1. Zvanični podaci o predizbornom zapošljavanju	56
Studija slučaja 16: Prijavljeno zapošljavanje uoči predsjedničkih izbora	
B.2.2. Zapošljavanje u javnoj upravi	59
Studija slučaja 17: Zavod za zapošljavanje Crne Gore	
Studija slučaja 18: Mehanizmi uticaja na birače iz dnevnika predsjednice opštine	
B.2.3. Državna pomoć za zapošljavanje u privatnom sektoru	62
B.3. POMOĆ SIROMAŠNIMA I POLJOPRIVREDNICIMA	63
B.3.1. Socijalna pomoć i povoljnosti za siromašne	63
Studija slučaja 19: Jednokratna pomoć iz budžetske rezerve	
Studija slučaja 20: Uvećane isplate za socijalu u Glavnom gradu	
Studija slučaja 21: Zgrada za socijalne slučajeve u Mojkovcu	
B.3.2. Pomoć poljoprivrednicima	68
Studija slučaja 22: Uvećanje isplata za IPARD like projekat	
B.4. IZGRADNJA INFRASTRUKTURE	70
B.4.1. Izgradnja lokalne infrastrukture iz državnog budžeta	70
Studija slučaja 23: Ministarstvo saobraćaja	
Studija slučaja 24: Ministarstvo održivog razvoja	
Studija slučaja 25: Ministarstvo poljoprivrede	
B.4.2. Investicije iz lokalnih budžeta	73
Studija slučaja 26: Milioni za lokalne puteve uoči parlamentarnih izbora	
Studija slučaja 27: Opština Podgorica duplirala budžet za izgradnju	
Studija slučaja 28: Zloupotreba kreditne linije za lokalne radove	
Studija slučaja 29: Građani nudili glas u zamjenu „za asfalt“	
B.5. POMOĆ PRAVNIM LICIMA	76
Studija slučaja 30: Pomoć opštinama iz Egalizacionog fonda	
Studija slučaja 31: Pomoć pravnim licima iz budžetske rezerve	
B.6. NADZOR I KONTROLA	79
B.6.1. Objavljivanje podataka o potrošnji institucija	79
B.6.2. Poštovanje zakonskih zabrana	81
Studija slučaja 32: Kontrola zapošljavanja uoči lokalnih izbora	
Studija slučaja 33: Vrste i sadržaj izvještaja Agencije o kontroli	
Studija slučaja 34: Agencija ne vidi ni jednu zloupotrebu	

SADRŽAJ:

B.7. PRISTUP INFORMACIJAMA	85
B.7.1. Tajni podaci o predizbornoj potrošnji	85
Studija slučaja 35: Tajne isplate iz budžetske rezerve	
Studija slučaja 36: Tajni krediti Investiciono-razvojnog fonda	
B.7.2. Institucije koje ne moraju proaktivno objavljivati potrošnju	89
Studija slučaja 37: Kompanije u vlasništvu Glavnog grada Podgorica	
B.7.3. Preporuke za normiranje proaktivnog objavljivanja informacija	91
Aneks 1: Metodologija	93
Aneks 2: Spisak poslovnih ljudi obuhvaćenih istraživanjem	94
Aneks 3: Pregled izbora održanih nakon usvajanja novog Zakona	95
Aneks 4: Transkript izjave povodom afere „Koverta“	96

Finansiranje izbornih kampanja je odavno predmet afera koje izazivaju političke krize u Crnoj Gori. I važeći Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja je usvojen kao odgovor na krizu izazvanu aferom "Snimak" koja se odnosila na predizborne zloupotrebe javnih fondova od strane vladajuće partije. Nakon izmjena zakona, formirana je Vlada izbornog povjerenja čiji zadatak je bio da obezbijedi veću kontrolu upotrebe državnih resursa uoči parlamentarnih izbora održanih 2016. godine.

Na dan održavanja tih izbora iznesene su optužbe protiv opozicionog subjekta koje se, između ostaloga, odnose na finansiranje iz inostranstva. I ta afera je izazvala političku krizu, a sudski postupci su i dalje u toku.

U međuvremenu, uoči svakih izbora mediji i civilno društvo su objavljivali podatke o raznim nezakonitostima u finansiranju izbornih kampanja vladajuće partije. Te optužbe su kulminirale u okviru nedavno objavljene afere "Koverat" koja se odnosi na neprijavljene donacije za izbornu kampanju. I ta afera je izazvala političku krizu koja je i dalje aktuelna.

U trenutku izrade ove publikacije, u Skupštini postoji poseban odbor zadužen za izradu novog zakonodavstva, ali opozicija je, uglavnom, u bojkotu, i ne učestvuje u radu tog tijela. Međutim, svi akteri se slažu da je neophodno izmijeniti zakonsku regulativu. Poseban problem predstavlja kontrola i nadzor nad sprovođenjem zakona za koji je zadužena Agencija za sprječavanje korupcije, koja je percipirana kao pristrasna i naklonjena vladajućoj partiji.

Cilj ove publikacije je da doprinese boljem sagledavanju problema u finansiranju izbornih kampanja, u susret izmjenama izbornih zakona koje će prethoditi održavanju sledećih parlamentarnih izbora.

U njoj ukazujemo na brojne problematične prakse političkih subjekata i državnih institucija u finansiranju izbornih kampanja od usvajanja novog Zakona, odnosno od 2016. do 2018. godine. U tom periodu, u različitim intervalima su održani izbori na svim nivoima: parlamentarni, predsjednički i lokalni izbori u svim opštinama.

Ova publikacija se sastoji iz dva dijela: u prvom je analizirana dostupna finansijska dokumentacija političkih subjekata koji su učestvovali na izborima, a u drugom predizborna potrošnja javnih fondova. U njoj su navedene najznačajnije zakonske odredbe, analizirani dostupni statistički podaci i predstavljene studije konkretnih slučajeva. Posebnu pažnju posvetili smo analizi kontrole i sprovođenja zakona u oba segmenta, kao i pitanju pristupa informacijama neophodnim za javnu kontrolu finansiranja izbornih kampanja.

U izradi smo koristili podatke prikupljene detaljnim praćenjem parlamentarnih, predsjedničkih i lokalnih izbora u više opština, ali i naknadno prikupljene informacije o svim izborima održanim u toku posmatrane tri godine.

Prema zvaničnim podacima izvori finansiranja izbornih kampanja održanih u protekle tri godine su bili različiti. Dok vladajuće partije prijavljuju velike donacije fizičkih lica, opozicione tvrde da gotovo isključivo koriste sredstva koja dobijaju od države. I jedni i drugi izuzetno rijetko prijavljuju donacije privatnih kompanija.

Brojne nelogičnosti u zvaničnim izvještajima političkih subjekata o finansiranju njihovih izbornih kampanja navode na zaključak da neki od njih ne prijavljuju ili lažno iskazuju troškove, a razliku nadoknađuju iz redovnog finansiranja ili kroz nezabilježena, gotovinska plaćanja. Takve sumnje dodatno produbljuje izuzetno zabrinjavajuća praksa uključivanja kompanija povezanih sa partijama u posredovanje prilikom kupovine roba i usluga za izborne kampanje.

Nije moguće utvrditi po kojim cijenama su neki mediji reklamirali političke subjekte. Pojedini mediji su sa partijama dogovarali skrivene popuste, davali besplatan prostor samo jednoj strani ili su druge otvoreno diskriminirali.

Troškovi video spotova su nesrazmjerno niski u odnosu na njihov kvalitet i zastupljenost u izbornim kampanjama. Konkretni slučajevi pokazuju da neke partije nisu prijavile troškove izrade spotova ili su ih značajno podcijenile.

Postoje očigledni slučajevi u kojima partije nisu prijavile sve realne troškove rada na terenu, već su oni pokriveni iz drugih izvora koji nisu poznati javnosti. Neki slučajevi navode na zaključak da politički subjekti prikazuju manje troškove predizbornih skupova i konvencija od realnih.

Nastavljene su i predizborne zloupotrebe državnih fondova, uključujući intenzivno predizborno zapošljavanje na svim nivoima državne uprave, a najviše u prosveti. Uoči izbora Vlada i neke opštine su dijelile i državnu pomoć privatnim firmama za otvaranje novih radnih mjesta.

Institucije su u predizbornom periodu isplaćivale neuobičajeno veliku pomoć siromašnima, kao i milionske subvencije i kredite poljoprivrednicima. Troškovi za izgradnju lokalne infrastrukture iz državnog i budžeta opština su rasli uoči održavanja svakih izbora.

Uoči izbora Ministarstvo finansija je preusmjeravalo više pomoći opštinama, a iz Budžetske rezerve je dijelilo znatno veće iznose državne pomoći pravnim licima nego prije početka izbornih kampanja.

Uoči izbora desetina miliona eura iz državnog budžeta je potrošeno daleko od očiju javnosti, jer su mnoge institucije podatke o svojim finansijama proglasile poslovnim tajnama. Dio parlamentarnih partija iz vlasti i iz opozicije objavljuje detaljne informacije o svojim finansijama, ali u poslednjih godinu dana najveća partija odbija da objavi bilo kakvu finansijsku dokumentaciju osim one koju dostavlja Agenciji za sprječavanje korupcije.

U toku izbornih kampanja ta Agencija je najčešće ispitivala samo formalnu ispunjenost obaveza propisanih zakonom i nije se upuštala u provjeru sadržaja informacija koje su joj dostavljali politički subjekti i državne institucije. Kontrola Agencije je bila selektivna, a različit tretman su imali prema opozicionim partijama, na čijem primjeru su pokazali da mogu mnogo detaljnije kontrolisati sumnjivo finansiranje izbornih kampanja.

A - FINANSIRANJE IZBORNIH KAMPANJA POLITIČKIH SUBJEKATA

A.1. ZAKONSKI OKVIR

Prihodi političkih subjekata

Politički subjekti dobijaju sredstva za redovan rad iz budžeta države, odnosno jedinica lokalne samouprave, shodno broju poslaničkih, odnosno odborničkih mandata, a mogu prikupljati i sredstva iz privatnih izvora [1] koja ne smiju biti veća od iznosa koji dobijaju iz budžeta [2]. Zakonom je propisano da budžetska sredstva za finansiranje izborne kampanje iznose 0,25% tekućeg budžeta [3], odnosno 0,07% u slučaju izbora za Predsjednika države [4].

Politički subjekti mogu skupiti do trideset puta veći iznos sredstava iz privatnih izvora od novca koji dobijaju predajom izborne liste za parlamentarne i lokalne izbore [5]. Kandidat za predsjednika ne smije skupiti više novca iz privatnih izvora nego što su ukupni troškovi predsjedničke kampanje koji se izdvajaju iz budžeta [6].

Ukupna vrijednost donacije fizičkog lica ne smije preći 2.000 eura, a pravna lica mogu donirati do 10.000 eura za redovan rad političkog subjekta [7], odnosno za konkretnu izbornu kampanju [8].

Političke subjekte mogu donirati samo fizička lica koja imaju biračko pravo u Crnoj Gori, a nisu osuđivana za krivična djela sa elementima korupcije i organizovanog kriminala [9]. Zakon eksplicitno zabranjuje finansiranje iz inostranstva.

Političke subjekte ne mogu donirati državne firme, kao ni kompanije koje vrše poslove od javnog interesa ili su sklapale ugovore o javnim nabavkama, [10] niti firme koje imaju poreski dug ili ne izmiruju obaveze prema zaposlenima.

Nenovčani prilozi kampanji uključuju robe i usluge pružene bez adekvatne nadoknade ili otpis dugova, a politički subjekti ih moraju obračunati kao prihod po tržišnim vrijednostima [11].

Rashodi političkih subjekata

Zakon definiše vrste troškova izborne kampanje [12] i propisuje da se pružanje usluga i prodaja proizvoda, kao i uzimanje kredita i otpis dugova, pod uslovima kojima se politički subjekti stavlja u povlašćeni položaj u odnosu na druge, smatra nenovčanim prilogom [13].

Zakon obavezuje medije da dostavljaju cjenovnike oglašavanja političkih subjekata u toku izborne kampanje Agenciji za sprječavanje korupcije (ASK), koja ih objavljuje na svojoj internet stranici [14]. Svaki politički subjekt ima obavezu da Agenciji dostavi iznos cijene, kao i iznos eventualno ostvarenog popusta za medijsko oglašavanje [15].

[1] Pod privatnim izvorima podrazumijevaju se donacije fizičkih kao i pravnih lica odnosno kompanija.

[2] Član 12 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja

[3] Države ili jedinice lokalne samouprave, Član 14 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja

[4] Član 20 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja

[5] Član 17 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja. Politički subjekti na početku kampanje dobijaju 20% sredstava predviđenih budžetom koji se raspodjeljuje u jednakim iznosima.

[6] Član 21 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja.

[7] Član 12 Ibid

[8] Član 21 Ibid

[9] Član 24 Ibid

[10] Ibid.

[11] Član 6 Ibid

[12] Član 13 Ibid. Shodno zakonu, politički subjekti imaju pravo na troškove koji se odnose na: predizborne skupove, reklamne spotove i materijal, medijsko predstavljanje, oglase i publikacije, istraživanja javnog mnjenja, angažovanje opunomoćenih predstavnika, troškove prevoza, režijske i troškove opšte administracije

[13] Član 6 Ibid

[14] Član 13 Ibid

[15] Ibid

A.1. ZAKONSKI OKVIR

Kontrola i nadzor

Agencija za sprečavanje korupcije (ASK) je nadležna za kontrolu i nadzor nad primjenom Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja [16].

Agencija ima obavezu da redovno prikuplja podatke o aktivnostima političkih subjekata u toku izbornih kampanja kako bi pratila trošenje sredstava [17]. Mediji su dužni da Agenciji dostave cjenovnike izbornog oglašavanja, a politički subjekti cijene i podatke o popustima [18].

U toku izborne kampanje politički subjekti petnaestodnevno dostavljaju Agenciji izvještaje o priložima pravnih i fizičkih lica, koje Agencija objavljuje u roku od jednog dana [19].

Politički subjekti podnose Agenciji privremene i konačne izvještaje o prihodima i troškovima izborne kampanje pet dana prije, odnosno u roku od 30 dana od dana održavanja izbora. Agencija je dužna da te izvještaje objavi u roku od jednog, odnosno sedam dana od dana prijema [20].

Uz finalni izvještaj, politički subjekti Agenciji dostavljaju i izvode sa posebnog žiro računa koji otvaraju za potrebe finansiranja kampanje [21]. Tek nakon dostavljanja tog izvještaja mogu da dobiju preostala sredstva iz budžeta za finansiranje kampanje [22].

Politički subjekti su dužni da na zahtjev Agencije dostave sve potrebne podatke i obavještenja [23]. Ukoliko smatra da je prekršen Zakon, ali je nedostatke moguće otkloniti, Agencija političkim subjektima izriče mjere upozorenja, a u suprotnom pokreće prekršajne postupke [24]. Agencija može donijeti odluku o privremenoj obustavi prenosa budžetskih sredstava političkom subjektu do donošenja pravosnažne odluke u prekršajnom postupku [25].

Za kršenje Zakona su propisane novčane kazne od pet do 20 hiljada eura za političke subjekte i pravna lica, odnosno od 200 do dvije hiljade eura za fizička lica [26]. Međutim, na osnovu odluke Agencije, politički subjekt može djelimično ili potpuno izgubiti pravo na budžetska sredstva za finansiranje troškova izborne kampanje, kada stiče prihode ili koristi sredstva suprotno zakonu [27].

Na kraju, Agencija je dužna da u roku od 60 dana od proglašenja konačnih rezultata izbora objavi izvještaj o kontroli i nadzoru finansiranja izborne kampanje [28].

Pristup informacijama

Političke partije koje se dominantno finansiraju iz budžeta su obavezne da postupaju u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama [29]. Shodno tom zakonu, sve parlamentarne partije su dužne da odgovore na zahtjeve za slobodan pristup informacijama [30], i protiv njihovih odluka se može podnijeti žalba [31], odnosno tužba [32].

[16] Zakon o finansiranju političkih partija i izbornih kampanja, član 4. Agencija je osnovana na osnovu Zakona o sprečavanju korupcije

[17] Ibid, član 46. Agencija sprovodi kontrolu i nadzor u toku izborne kampanje obračuna nenovčanih priloga, plaćenog medijskog oglašavanja, zabrane finansiranja političkih subjekata ili vođenja kampanja u njihovo ime i ostalih zabrana i ograničenja propisanih zakonom.

[18] Ibid, član 13

[19] Ibid, član 42

[20] Ibid, član 39, 40, 41 i 42a. Obrazac i sadržinu tih izvještaja propisuje Agencija.

[21] Ibid, član 39

[22] Ibid, član 14

[23] Ibid, član 45, politički subjekti moraju dostaviti tražene informacije u roku od 15 dana. Članom 46 istog Zakona je propisano da je u slučaju kontrole i nadzora u toku izborne kampanje rok za dostavljanje podataka Agenciji tri dana.

[24] Ibid, član 48

[25] Ibid.

[26] Članovi 51 - 57 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja

[27] Ibid. U slučaju kada sredstva za finansiranje izborne kampanje ne koristi u cilju finansiranja troškova izborne kampanje u skladu sa članom 13 zakona, kao i u slučaju sticanja sredstava suprotno čl. 18 i 22 zakona.

[28] Ibid, član 46

[29] Zakon o slobodnom pristupu informacijama, član 9, stav 1, tačka 1: organ vlasti je državni organ (zakonodavni, izvršni, sudski, upravni), organ lokalne samouprave, organ lokalne uprave, ustanova, privredno društvo i drugo pravno lice čiji je osnivač, suosnivač ili većinski vlasnik država ili lokalna samouprava, pravno lice čiji se rad većim dijelom finansira iz javnih prihoda, kao i fizičko lice, preduzetnik ili pravno lice koje vrši javno ovlaštenje ili upravlja javnim fondom;

[30] Ibid, član 31, rok za donošenje rješenja po zahtjevu za slobodan pristup informacijama je 15 dana.

[31] Ibid, član 34

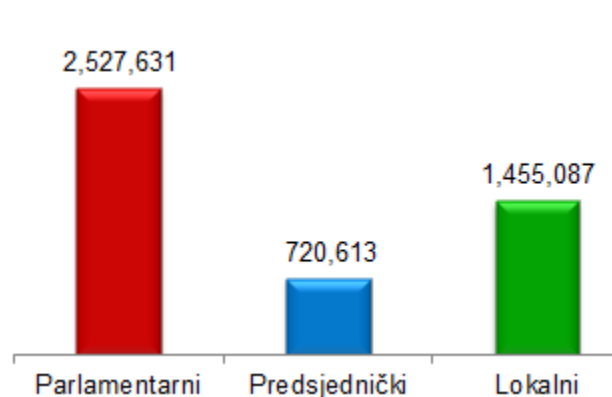
[32] Ibid, član 44

A.2. PRIHODI POLITIČKIH SUBJEKATA

Prema zvaničnim podacima politički subjekti koriste različite izvore finansiranja izbornih kampanja. Vladajuće partije prijavljuju velike donacije fizičkih lica, dok opozicione tvrde da gotovo isključivo koriste sredstva koja dobijaju od države. Privatne kompanije izuzetno rijetko učestvuju u finansiranju izbora, sudeći po zvaničnim podacima svih partija.

Donacije vladajuće partije su bile predmet brojnih sumnji, a sada su u centru aktuelne afere "Koverta". U tom postupku tužilaštvo je djelimično reagovalo tek nakon snažnog pritiska javnosti, dok mnogo agilnije vodi postupak protiv opozicione partije koju optužuje za nezakonito finansiranje iz inostranstva.

Prema zvaničnim izvještajima politički subjekti su prihodovali ukupno 4,7 miliona eura za sve izborne kampanje održane nakon izmjene Zakona, odnosno za lokalne, parlamentarne i predsjedničke izbore [33]. Najviše prihoda su prijavili za parlamentarne izbore, dok je za predsjedničke zvanično prikupljeno tri puta manje novca.

Grafik 1: Ukupni prijavljeni prihodi svih političkih subjekata (2016. - 2018.)

Grafik 2: Struktura ukupnih prijavljenih prihoda svih političkih subjekata (2016. - 2018.)

Izveštaji političkih subjekata pokazuju da preko pola prihoda za izborne kampanje dolazi od novca koji su parlamentarne partije dobile od države za redovan rad. Nadležne institucije imaju različit stav oko zakonitosti takvog finansiranja koje karakteriše kampanje svih parlamentarnih partija.

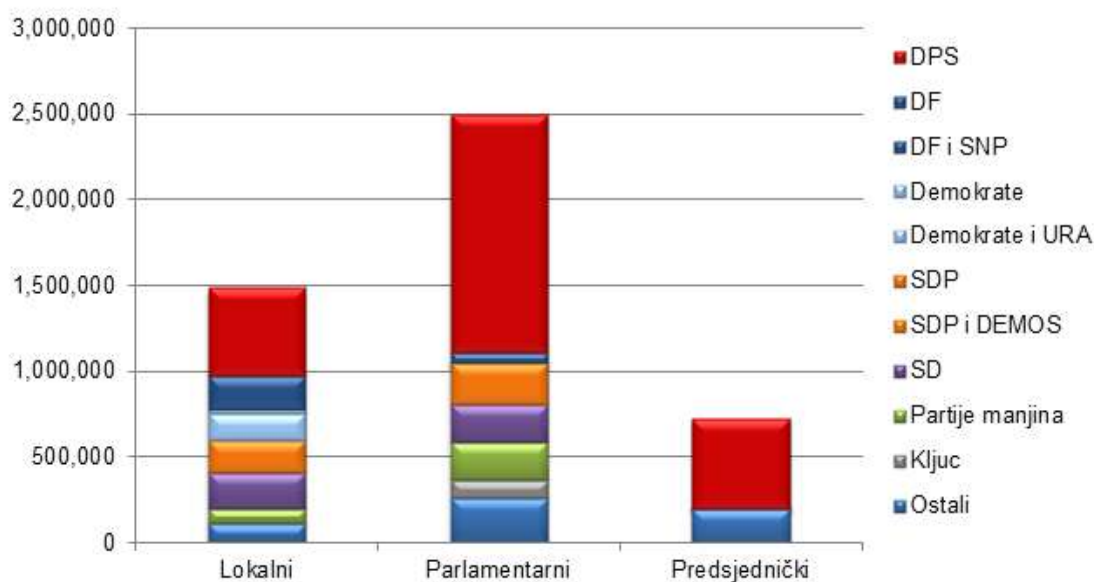
Drugi značajan izvor finansiranja čine donacije fizičkih lica koje su dominantno prijavljivale vladajuće partije. Donacije su bile predmet brojnih optužbi i istraga tužilaštva koje je bilo znatno efikasnije u postupku protiv opozicione, nego vladajuće partije.

Na trećem mjestu su sredstva koja se unaprijed daju svim učesnicima izborne trke iz državnog, odnosno lokalnih budžeta za finansiranje kampanje. Donacije pravnih lica su izuzetno rijetke u zvaničnim izvještajima političkih subjekata. Prijavljeni su manji iznosi priloga firmi za parlamentarne i lokalne izbore, a na predsjedničkim ih maltene nije bilo.

[33] Lokalni izbori u nekim opštinama su održani 2014. godine, Parlamentarni izbori su bili 2016. godine, a Predsjednički i Lokalni u većini drugih opština u toku 2018. godine.

A.2. PRIHODI POLITIČKIH SUBJEKATA

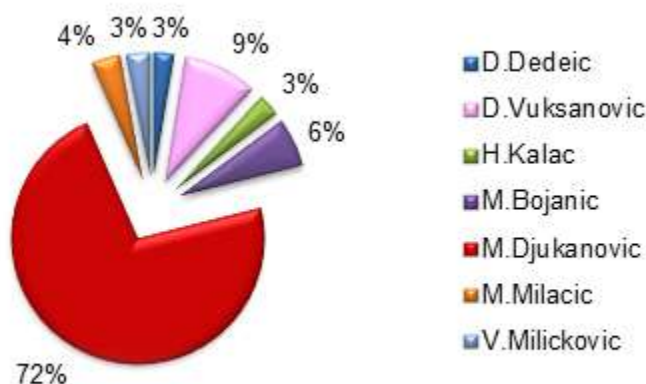
Zvanični podaci pokazuju da je najveća partija, Demokratska partija socijalista (DPS), za svake izbore imala veće prihode nego svi ostali politički subjekti. Na predsjedničkim izborima kandidat te partije je prijavio preko 70% ukupnog novca koji je zvanično sakupljen za tu kampanju.

Grafik 3: Struktura prijavljenih prihoda za izbore održane od 2016. do 2018., po političkim subjektima [34]

Na lokalnom nivou situacija je drugačija, pa se na DPS odnosi samo trećina ukupnih prihoda prijavljenih u kampanji.

Na predsjedničkim izborima, pored Đukanovića, samo Vuksanović je prijavila nešto veće prihode za kampanju. Prema zvaničnim podacima, drugi kandidati su uglavnom zavisili od početnih sredstava koje su dobili od države.

Grafik 4: Struktura prijavljenih prihoda za predsjedničke izbore 2018. godine, po kandidatima

[34] *Demokrate i URA su nastupale u koaliciji na lokalnim izborima u Podgorici i još četiri opštine, pa su podaci za te dvije partije prikazani zajedno i za ostale lokalne izbore. Isti je slučaj i sa DF i SNP, kao i SDP-om i Demos-om. Koaliciju Ključ su za parlamentarne izbore 2016. sačinjavali SNP, URA i Demos, podaci za tu koaliciju dati su samo za parlamentarne izbore jer su partije koje čine tu koaliciju u svim ostalim izbornim ciklusima nastupale u različitim savezima. Ostalo uključuju brojne vanparlamentarne partije koje su uglavnom učestvovala samo na lokalnim izborima.

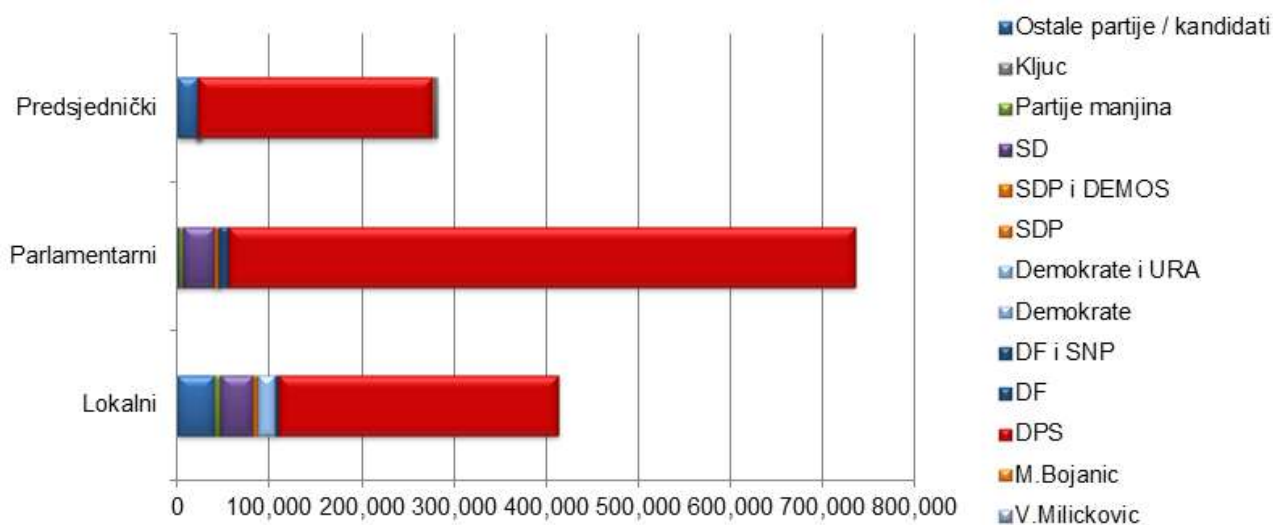
A.2. PRIHODI POLITIČKIH SUBJEKATA

A.2.1. Donacije fizičkih lica

Skoro 90% svih donacija datih za finansiranje izbornih kampanja je završilo kod DPS-a, a drugi politički subjekti su imali nešto veće učešće u donacijama koje su date za kampanju za lokalne izbore.

Svi politički subjekti su sakupili oko 1,4 mil eura od fizičkih lica koja su donirala izborne kampanje u poslednje tri godine. Od toga je vladajuća partija i njen kandidat na predsjedničkim izborima, prikupili 1,24 miliona, a preko pedeset ostalih učesnika izbora na svim nivoima je prikupilo oko 150 hiljada eura.

Od toga je SD prijavio skoro 70 hiljada eura donacija, Crnogorska 20 hiljada, Demokrate 18 hiljada, a DF oko 10 hiljada eura. Sledeći na listi je kandidat za predsjednika Marko Milačić, koji je prijavio skoro 10 hiljada eura donacija fizičkih lica.

Grafik 5: Prijavljene donacije fizičkih lica za finansiranje izbornih kampanja (2016. – 2018.)

Donacije fizičkih lica vladajuće partije bile su predmet brojnih afera, povodom kojih je tužilaštvo pokrenulo istragu koja je i dalje u toku.

Sa druge strane, sudski postupak protiv čelnika jedne opozicione partije zbog optužbi da su nezakonitim donacijama finansirali izbornu kampanju za Parlamentarne izbore je počeo pred Višim sudom u Podgorici.

A.2. PRIHODI POLITIČKIH SUBJEKATA

Studija slučaja 1: Donira i ko ima, i ko nema

Ova studija pokazuje sumnjive donacije funkcionera DPS-a, kao i pojedinih socijalnih slučajeva, od preko 130.000 eura, za kampanju te partije za Parlamentarne izbore 2016. godine. Nakon otkrivanja ovih podataka ta partija je promijenila praksu prikazivanja donacija, ali navodi iz afere “Koverta” su otvorili dodatna pitanja.

Organizovane uplate funkcionera partije

Istog dana 22 visoka funkcionera DPS-a je uplatilo preko 20 hiljada eura za finansiranje izborne kampanje njihove partije, kroz pojedinačne donacije [35]. Svi su uplatili donacije u gotovini, istog dana u istoj poslovnici iste banke [36] u Podgorici, uključujući i funkcionere koji ne žive u Glavnom gradu.

Finansijska dokumentacija DPS-a pokazuje da su i lokalni funkcioneri iz četiri grada, po istom principu, donirali toj partiji preko 80 hiljada eura, a da su postojali dani “rezervisani” za uplate iz određenih opština [37].

Bjelopoljski DPS je skupio sumu od preko 20 hiljada eura tako što su 24 člana opštinskog odbora te partije istog dana uplatila pojedinačne donacije u gotovini u istoj poslovnici iste banke. Na identičan način je sakupljeno oko 12 hiljada u Nikšiću.

U Beranama je preko 40 članova opštinskog odbora DPS-a uplatilo ukupno 30 hiljada eura za dva dana istog dana, na šalteru iste banke i svi u gotovini. U Danilovgradu su odbornici za dva dana uplatili preko 20 hiljada eura isključivo preko žiro računa koje su imali otvorene u istoj banci.

[35] Tog dana partiju su “donirali” Milutin Simović, Filip Vuković, Melvudin Nuhodžić, Milorad Vuletić, Predrag Sekulić, Vuk Ročen, Šefkija Murić, Halil Duković, Nikola Gegaj, Mirsad Mulić, Husnija Sabović, Branko Čavor, Zoran Jelić, Veljko Zarubica, Radivoje Nikčević, Željko Aprcović, Branka Tanasijević, Žana Filipović, Maida Bešlić, Marta Šćepanović, Marija Čatović i Saša Pesić. www.mans.co.me/donacije-gradana-ili-crni-fondovi/

[36] Riječ je o poslovnici Societe General Banke u Moskovskoj 2, u Podgorici.

[37] www.mans.co.me/donacije-gradana-ili-crni-fondovi/

A.2. PRIHODI POLITIČKIH SUBJEKATA

Uplate socijalnih slučajeva

Mještani Vrela Ribničkih, jednog od najsiromašnijih naselja u predgrađu Podgorice, za kampanju te partije uplatili su najmanje 30.000 eura za svega nekoliko dana. Pojedinačne donacije nisu bile manje od 500 eura, dok su pojedine porodice izdvajale i po 2 000 eura za donaciju DPS-u.

Mapa podgoričkog naselja Vrela Ribničkih čiji su stanovnici donirali DPS-u

Podaci pokazuju da je i nekoliko lokalnih funkcionera DPS-a koji su dobijali socijalnu pomoć, uplatilo donacije svojoj partiji od po najmanje 400 eura. [38].

Nakon što je MANS objavio podatke o sumnjivim donacijama, tužilaštvo je najavilo pokretanje istrage [39], ali javnost nije obavještavalo o rezultatima.

Promjena prakse

Izvještaji DPS-a za predsjedničke i lokalne izbore pokazuju da je došlo do promjene prakse nakon što je MANS objavio podatke o njihovim donacijama za Parlamentarne izbore. Promijenjena je kako dinamika uplate donacija, tako i iznosi, pa više ne dominiraju organizovane uplate iz istih opština, dok visina pojedinačnih donacija varira i ima čak i uplata od po deset eura, što ranije nije bio slučaj.

[38] <https://www.mans.co.me/socijalni-slucajevi-finansirali-kampanju-dps-a/>

[39] Dan, Specijalno tužilaštvo ispituje donacije DPS-a. 14. april 2018. <https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Vijest%20dana&clanak=642531&datum=2018-04-14>

A.2. PRIHODI POLITIČKIH SUBJEKATA

Afera “Koverta” i donacije poslovnih ljudi

Donacije te partije su ponovo aktuelizovane kada je direktor Atlas grupe, Duško Knežević objavio snimak na kome se vidi kako bivšem gradonačelniku Podgorice, Slavoljubu Stijepoviću, daje kovertu u kojoj se navodno nalazi 97.500 eura za finansiranje kampanje DPS-a.

Odgovarajući na te navode, predsjednik DPS-a, Milo Đukanović je rekao da mnogi poslovni ljudi uključujući Duška Kneževića doniraju tu partiju, o čemu se vodi evidencija u računovodstvu DPS-a, kao i da to predstavlja “interesnu dobrovoljnost”. [40]

Međutim u zvaničnim izvještajima te partije, na spisku donatora nema niti imena Duška Kneževića, a ni drugih pojedinaca koji su u javnosti prepoznati kao poslovni ljudi, odnosno vlasnici velikih kompanija [41].

Studija slučaja 2: Krivični postupci zbog nezakonitih donacija

Tužilaštvo vodi postupke protiv dva politička subjekta u vezi sa nezakonitim finansiranjem izbornih kampanja. Ti slučajevi su od početka dovođeni u vezu, ali javnost i dalje čeka rasplet pravosudnih postupaka.

U toku je suđenje lideru opozicione partije koga tužilaštvo optužuje za pranje novca dobijenog od preduzetnika iz inostranstva, a uhapšeno je i saslušano više funkcionera te partije. Međutim, taj postupak se od samog početka prepliće sa glavnim akterom aktuelne afere “Koverta”, a u njemu tužilaštvo nije bilo jednako agilno kao u slučaju opozicione partije.

Specijalni državni tužilac (SDT) je još krajem 2017. godine optužio poslanika DF-a i lidera Pokreta za promjene (PZP), Nebojšu Medojevića, da je bio na čelu kriminalne grupe koja je prala novac u kampanji za parlamentarne izbore [42].

Prema navodima tužilaštva, Medojević je sa saradnicima prao novac biznismena iz Bosne i Hercegovine (BIH), kome je skoro million eura uplaćeno iz bivših sovjetskih republika [43]. Suđenje je odlagano nekoliko puta, a postupak je i dalje u toku.

U zvaničnom izvještaju o troškovima izborne kampanje, DF je prijavio oko 10 hiljada eura donacija od osam osoba među kojima nema bosanskog biznismena [44].

[40] Konferencija za štampu Vila Gorica 22. januar 2019. Transkript u Aneksu 4

[41] Spisak poslovnih ljudi koji su obuhvaćeni istraživanjem se nalazi u Aneksu 2

[42] Dan, Podignuta optužnica protiv Medojevića. 15. novembar 2018. <https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Hronika&clanak=623271&datum=2017-11-15>

[43] Sumnja se da je riječ o transferima novca preko ruskih firmi sa sjedištem u Litvaniji. AntenaM, Istraga o pranju novca u PZP. 06. septembar 2017 <https://www.antenam.net/drustvo/49637-istraga-o-pranju-novca-u-pzp-cije-je-dolare-mijenjao-prijatelj-skaljara>

[44] Prema zvaničnim izvještajima kampanju DF-a su donirali Anđela Petrović, Vuksan Bulatović, Strado Turović, Cel Ismailisufi, Dražen Medojević, Radoje Karadžić, Krsto Đuro Šubara i Marko Petrović.

A.2. PRIHODI POLITIČKIH SUBJEKATA

Prije podizanja optužnice uhapšeno je više funkcionera PzP-a zbog sumnje da su prali novac za tu partiju [45]. Iz istih razloga uhapšeno je i više zaposlenih u Atlas banci. Jedan od njih je, navodno, izjavio da su, po nalogu Duška Kneževića, vlasnika te banke, mijenjali novac za potrebe tadašnjeg gradonačelnika i funkcionera DPS-a, Slavoljuba Stijepovića [46].

Iz tužilaštva su naveli da Stijepović nije pominjan [47], a i on je oštro demantovao bilo kakvu povezanost sa tim slučajem. Te medijske navode tada je demantovao i Duško Knežević [48].

Godinu i po dana kasnije Knežević je objavio video snimak na kome se vidi kako Stijepoviću daje kovertu za koju tvrdi da sadrži nepunih 100 hiljada eura za finansiranje kampanje vladajuće partije [49].

Stijepović je u svojstvu građanina saslušan tek osam dana nakon što je snimak objavljen, ali ne i uhapšen [50]. Tužilaštvo je saslušavalo i više drugih lica iz te partije, ali je saopštilo da će voditi postupak samo protiv Stijepovića i to za pomaganje Kneževiću u pranju novca [51]. Stijepović i dalje obavlja funkciju generalnog sekretara Predsjednika Crne Gore.

Shodno zakonu i Statutu DPS-a [52], Stijepović nije osoba zadužena za vođenje finansija te partije. Istovremeno, zvanični izvještaj DPS-a o finansiranju te izborne kampanje ne sadrži informacije o spornoj donaciji.

Sa druge strane, mediji su objavili priznanje jednog od lokalnih funkcionera DPS-a koji je rekao da je Stijepović polovinu tog novca podijelio štabovima i aktivistima partije. [53] Drugi lokalni funkcioner te partije je rekao da je novac koji je Stijepović donio podijelio lokalnim odborima, o čemu posjeduje i priznanice [54]. Međutim, iz tužilaštva nema najava da će istraga biti proširena i na druga odgovorna lica u toj partiji.

[45] "Optužnicom su pored Medojevića obuhvaćeni i direktor PZP, Dejan Vujisić, tehnički sekretar, Željko Šćepanović, Goran Konatar, Iva Pavlović, Petar Drašković, Luka Radunović, sin člana predsjedništva DF Slavena Radunovića, Vladislav Bulatović, sinovac člana predsjedništva DF Predraga Bulatovića, Nikola Jovanović, Mladen Jovanović i Aleksandar Sekulović." Dan, Podignuta optužnica protiv Medojevića 15. novembar 2017. <https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Hronika&clanak=623271&datum=2017-11-15>.

[46] To je saopštio uhapšeni Vlatko Rašović, prema podacima „Vijesti“. Vijesti, Baja je uzeo 100.000\$ od Stijepovića? 12. oktobar 2017 http://www.arhiva-medija.com/docs/59df4dca55e67_main.pdf

[47] Fosmedia, SDT: Osumnjičeni za pranje novca nije pomenuo Stijepovića. 07. Oktobar 2017. <https://fosmedia.me/infos/hronika/sdt-osumnjiceni-za-pranje-novca-nije-pomenuo-stijepovica>

[48] Fosmedia, Nemam veze sa DF-om, Stijepović moj prijatelj. 13. oktobar 2017.

<https://fosmedia.me/infos/drustvo/knezevic-nemam-veze-sa-df-om-stijepovic-je-moj-prijatelj>

[49] In4s.net, snimak youtube. 11. januar 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=R8OuKONle2I>

[50] Vijesti Online, Stijepović saslušan u Specijalnom tužilaštvu, <https://www.vijesti.me/vijesti/crna-hronika/pocelo-saslanje-stijepovica-u-sdt-u>, 18. januar. 2019. godine

[51] Vijesti Online, Stijepović osumnjičen za pranje novca. 01. februar 2019. <https://www.vijesti.me/vijesti/crna-hronika/stijepovic-optuzen-za-pranje-novca>

[52] <https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/dps.website/media/files/1519122015-statut.pdf>

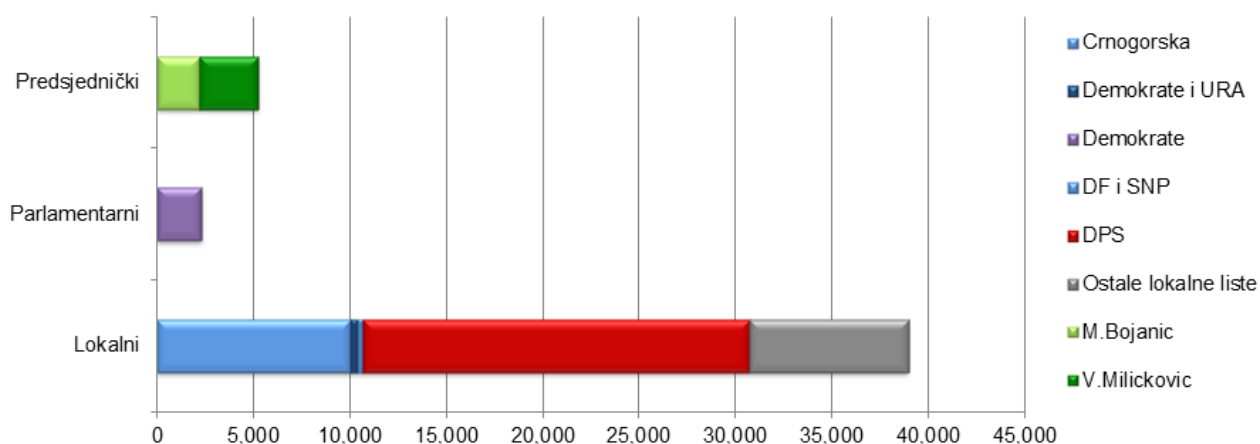
[53] Dnevne novine Dan online, Maraš: Migo je dao 47.500 i to je podijeljeno štabovima. 09. Februar 2019. <https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Vijest%20dana&clanak=682960&datum=2019-02-09>,

[54] DPS-u potpisivali priznanice za pare iz "Koverte", www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Vijest%20dana&clanak=687559&datum=2016-08-01&najdatum=2019-03-13

A.2. PRIHODI POLITIČKIH SUBJEKATA

A.2.2. Donacije pravnih lica

Sudeći po zvaničnim izvještajima političkih subjekata, pravna lica vrlo rijetko finansiraju njihove izborne kampanje, a većina prijavljenih donacija firmi je u uslugama, a ne u novcu.

Grafik 6: Prijavljene donacije pravnih lica u svim izbornim ciklusima (2016. – 2018.)

U posljednje tri godine svi učesnici u izbornim ciklusima od pravnih lica su prihodovali ukupno oko 45 hiljada eura. Uglavnom je riječ o uslugama koje kompanije besplatno pružaju lokalnim izbornim listama, pa su prijavljene kao nenovčane donacije [55].

Najveće iznose donacija firmi je prijavio DPS, i to jedino na lokalnim izborima održanim 2018. godine kada su tu partiju donirale tri kompanije u ukupnom iznosu od 20.000 eura [56]. Među njima je i "Igma Energy" doo registrovana u Andrijevici, opštini u kojoj se izbori nisu održavali u tom periodu. Ta firma ima koncesiju za izgradnju malih hidroelektrana, a proizvodnja struje je zakonom definisana kao djelatnost od javnog interesa [57]. Istovremeno, Zakon zabranjuje kompanijama koje vrše poslove od javnog interesa da doniraju političke subjekte [58].

Na parlamentarnim izborima samo Demokrate su prijavile jednu donaciju od oko dvije hiljade eura. U slučaju predsjedničkih izbora, kandidat Bojanić je prijavio da su mu tri kompanije donirale ukupno dvije hiljade eura, dok je kandidat Miličković imao donaciju od jedne kompanije u iznosu od tri hiljade eura. Ostali kandidati na predsjedničkim izborima, uključujući Đukanovića, nisu prijavili donacije pravnih lica.

[55] Izborne liste: Biram Bar Radomir, Šule i Mikani sa građanima Kolašina, lista Izbor Herceg Novi, Crnogorska Budva. Od lokalnih lista, najviše je prijavila Crnogorska za lokalne izbore u Budvi ukupno 10 hiljada od čega su 9 hiljada nenovčanih priloga pravnih lica odnosno kompanija.

[56] "Igma Energy" DOO iz Andrijevice i "Građevinar" DOO iz Podgorice su uplatile po pet hiljada eura, a BGH PC Iberostar Bellevue Hotel DOO iz Budve je uplatila 10 hiljada eura. Uplate su izvršene 23. i 24. maja 2018. godine.

[57] Član 3, Zakon o energetici

[58] Član 24 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja.

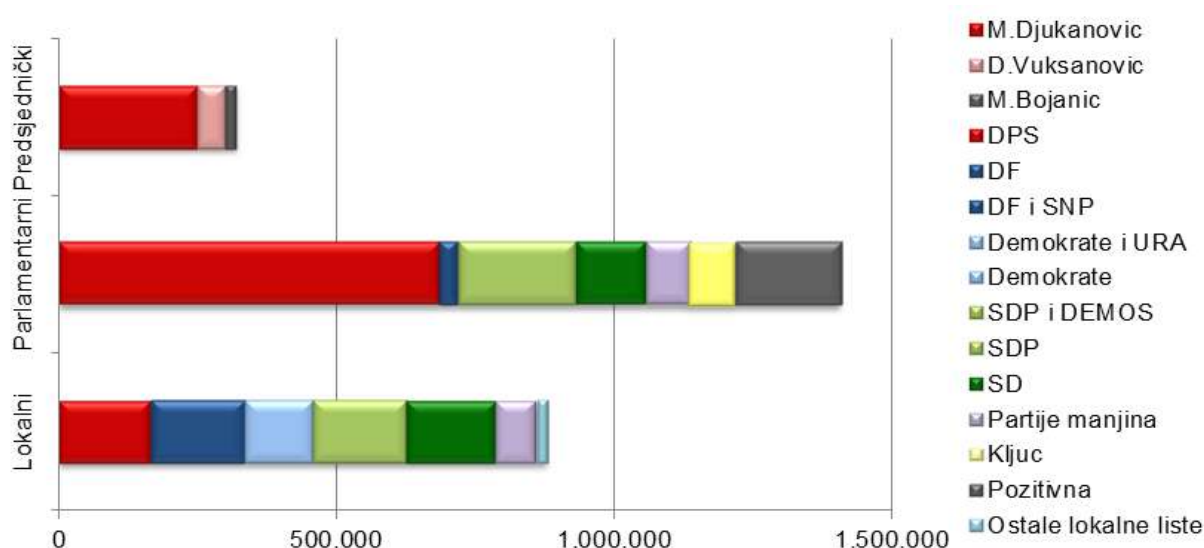
A.2. PRIHODI POLITIČKIH SUBJEKATA

A.2.3. Sopstvena sredstva

Sve parlamentarne partije obilato koriste sopstvena sredstva i tim novcem su finansirale preko polovinu zvaničnih troškova izbornih kampanja. U poslednje tri godine partije su za izbore potrošile 2,6 miliona eura koje su dobile iz budžeta za redovno finansiranje njihovog rada.

Zakon ne propisuje precizno da je zabranjeno korišćenje sopstvenih sredstava partija za finansiranje izborne kampanje, ali definiše dozvoljene izvore finansiranja među kojima nema sopstvenih sredstava partija.

Nadležne institucije različito tumače te zakonske odredbe. Agencija ne osporava takvu praksu, pa sopstvena sredstva prihvata kao privatni izvor finansiranja izborne kampanje, a Državna revizorska institucija je suprotnog mišljenja i u svojim izvještajima navodi da je takva praksa u suprotnosti sa zakonom. Kolegijum DRI je zauzeo stav da je ASK svojim tumačenjem doveo političke partije u pravnu zabludu [59].

Grafik 7: Iznosi sopstvenih sredstava korišćeni za finansiranje izbornih kampanja (2016-2018)

U prethodnim izbornim ciklusima partije su na različite načine koristile sopstvena sredstva. DPS [60], SDP i SD su uzimali takozvane revolving kredite, na osnovu sopstvenih sredstava koja su prethodno položili u banku. Sa druge strane, Pozitivna Crna Gora je direktno prebacila novac sa redovnog na račun za finansiranje kampanje. Koalicija Ključ i DF su koristile sopstvena sredstva svojih članica koje su im uplatile donacije. A Demokrate su dio troškova izborne kampanje platili sa računa za redovno finansiranje [61].

[59] Saopštenje za javnost DRI, 31.07.2018. www.dri.co.me/1/index.php?option=com_k2&view=item&id=529:saop%C5%Altenje-za-javnost&lang=sr

[60] DPS je svaki revolving kredit uzela kod Societe Generale Banke, preko koje su isle i sve uplate u gotovini funkcionera te partije, kako je opisano u Studiji slučaja 1.

[61] Obaveze dospjele nakon obaveznog zatvaranja žiro računa za finansiranje kampanje Demokrate su platile sa računa za redovno finansiranje te partije

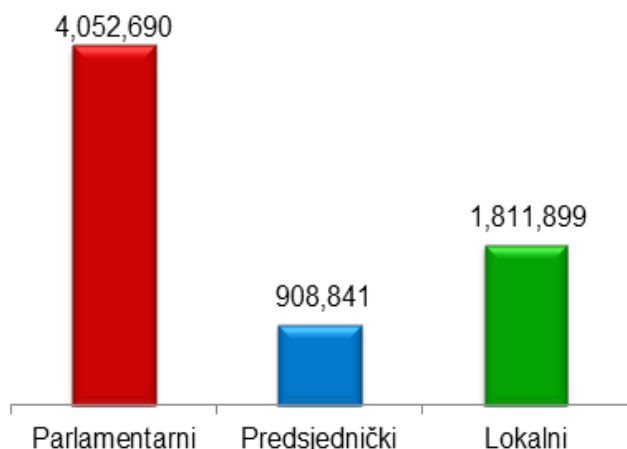
A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Sve izborne kampanje održane u posljednje tri godine, prema zvaničnim podacima, su koštale skoro 6,8 miliona eura. Najveći troškovi su prijavljeni za parlamentarne izbore, dok su predsjednički zvanično koštali četiri puta manje.

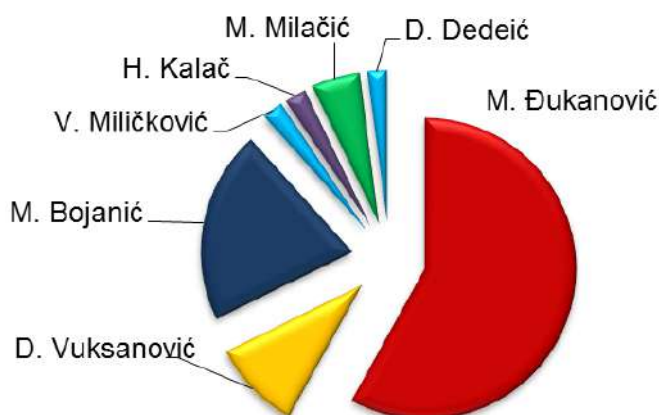
Najviše novca je potrošeno za reklamiranje u medijima i izradu raznih promotivnih materijala, dok su troškovi terenske kampanje i predizbornih skupova znatno manje zastupljeni.

Brojne nelogičnosti u zvanično prijavljenim troškovima izbornih kampanja navode na zaključak da politički subjekti ne prijavljuju ili lažno iskazuju troškove, a da razliku nadoknađuju iz redovnog finansiranja ili kroz nezabilježena, gotovinska plaćanja. Takve sumnje dodatno produbljuje izuzetno zabrinjavajuća praksa uključivanja kompanija povezanih sa partijama u posredovanje prilikom kupovine roba i usluga za izborne kampanje.

Politički subjekti su prijavili najveće troškove za parlamentarne izbore, čak 4 miliona eura. Prijavljeni troškovi svih lokalnih izbora su dvostruko manji i iznose nepunih 1,8 miliona, dok su predsjednički kandidati prijavili da je kampanja ukupno koštala oko 900 hiljada eura.

Grafik 8: Ukupni prijavljeni troškovi svih političkih subjekata za predizborne kampanje (2016.-2018.)

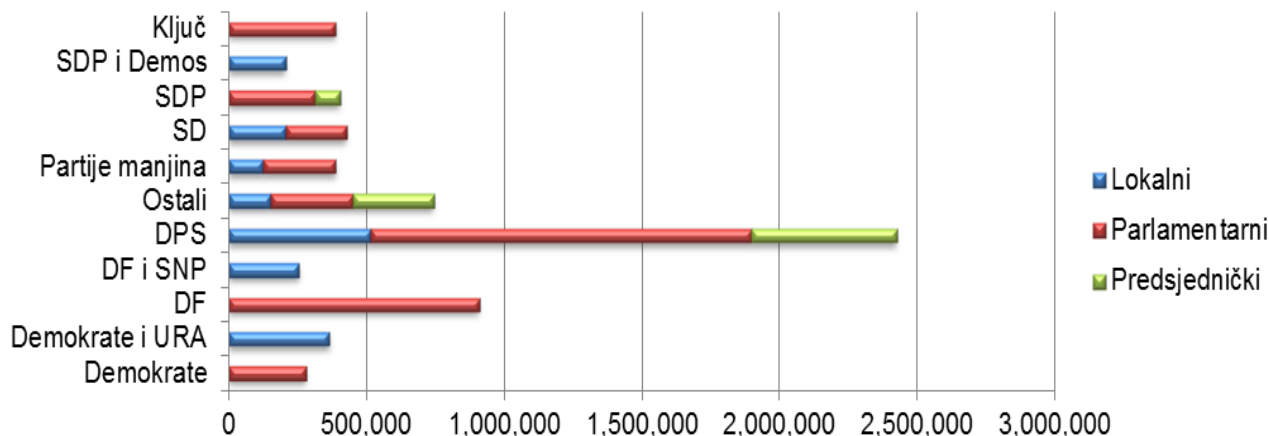

Grafik 9: Prijavljeni troškovi za predsjedničke izbore, po kandidatima

Skoro 60% svih troškova predsjedničkih izbora prijavio je kandidat vladajuće partije. Ta partija je prijavila najveće ukupne troškove izbornih kampanja od preko 2,4 miliona eura. Dvostruko manje je prijavio DF, oko 900 hiljada za parlamentarne izbore, i dodatnih 250 hiljada za lokalne izbore na kojima je uglavnom nastupao u koaliciji sa SNP-om.

Na trećem mjestu su Demokrate koje su zajedno sa URA-om prijavile oko 640 hiljada eura troškova za parlamentarne i lokalne izbore, a na trećem je SDP koji je zajedno sa Demosom prijavio oko 600 hiljada. SD je zvanično imao oko 420 hiljada eura troškova izbornih kampanja, a partije manjina oko 380 hiljada.

A.3. TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Grafik 10: Prijavljeni troškovi političkih subjekata za predizborne kampanje (2016.-2018.)

Skoro 40% prijavljenih troškova se odnosi na oglašavanje u medijima, a skoro svaki treći euro novca za kampanju partije troše za izradu propagandnih materijala [62].

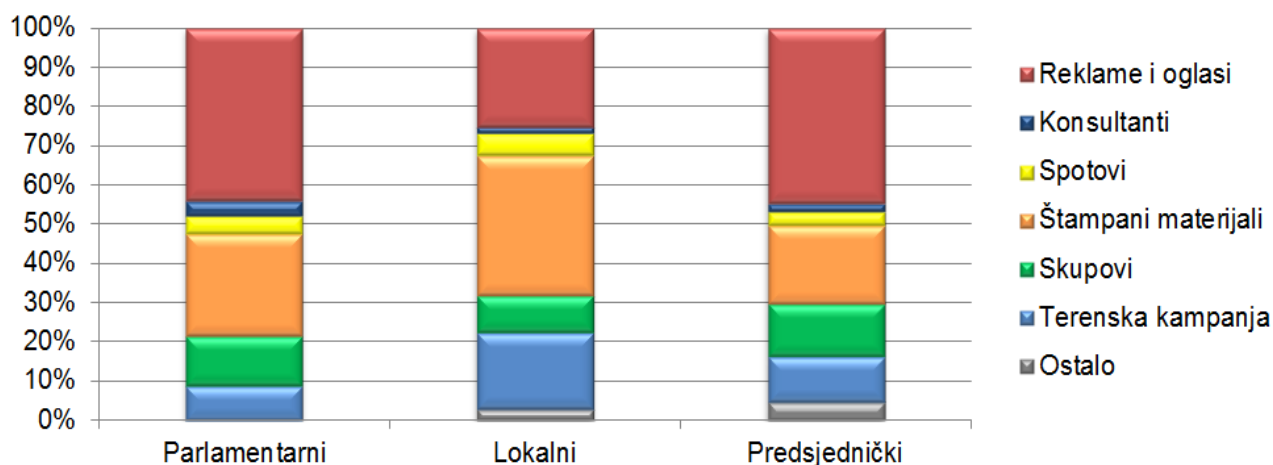
Prijavljeni troškovi predizbornih skupova, kao i troškovi terenske kampanje učestvuju sa po oko 12% u ukupnim troškovima.

Grafik 11: Struktura ukupnih prijavljenih rashoda svih političkih subjekata za sve izborne kampanje (2016.-2018.)

Na izradu video spotova se odnosi samo 5% ukupnih prijavljenih troškova izbornih kampanja.

Iako troškovi reklamiranja dominiraju u svim izbornim ciklusima, na lokalnim izborima su bili najmanje zastupljeni u odnosu na ukupne prijavljene troškove. Većina troškova na lokalnom nivou se odnosila na razne štampane materijale, a i terenska kampanja je bila više zastupljena nego na predsjedničkim i parlamentarnim izborima.

Grafik 12: Struktura troškova političkih subjekata po izborima (2016. - 2018.)

[62] Vrste troškova predizborne kampanje su izvedene iz izvještaja koje partije podnose ASK, detaljnije u Aneksu 1: Metodologija.

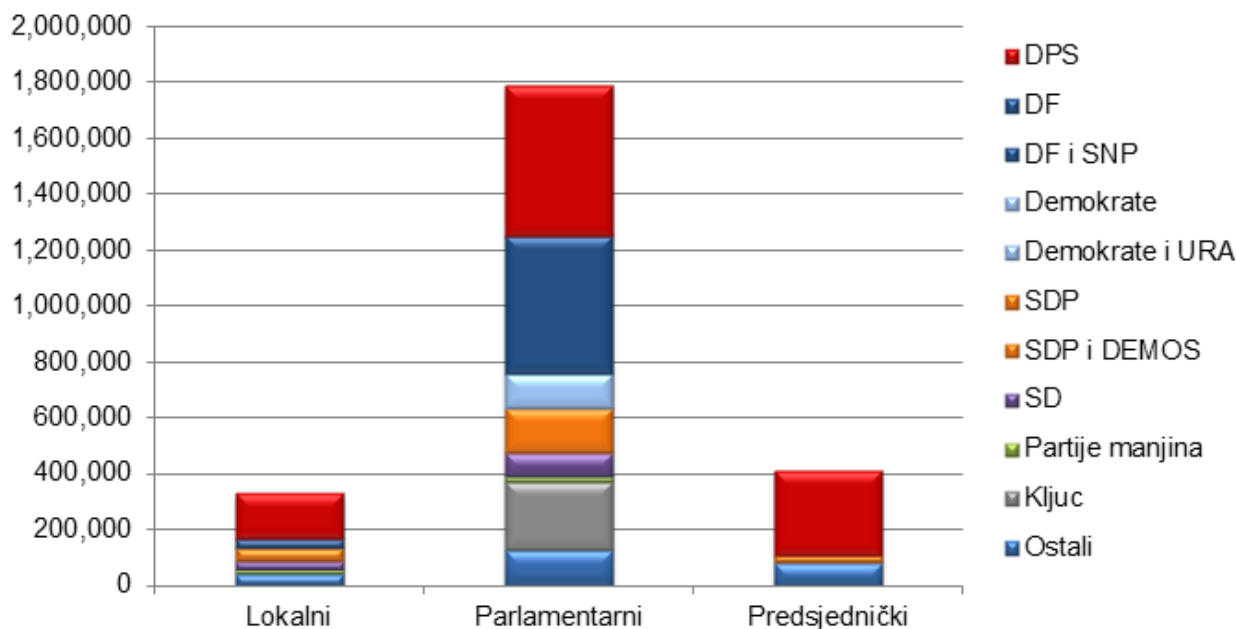
A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

A.3.1.Reklamiranje

Najveći dio zvaničnih troškova predizbornih kampanja se odnosi na oglašavanje u medijima koji su za tri godine dobili skoro 2,7 miliona eura.

Nije moguće utvrditi po kojim cijenama su neki mediji reklamirali političke subjekte. Pojedini mediji su sa partijama dogovarali skrivene popuste, davali besplatan prostor samo jednoj strani ili su druge otvoreno diskriminirali.

Na parlamentarnim izborima po prvi put je zabilježeno da su politički subjekti kupovali prostor u crnogorskim medijima preko posrednika iz inostranstva po cijenama koje nisu poznate javnosti. Takva praksa nije regulisana zakonom, što otvara prostor za brojne zloupotrebe.

Grafik 13: Prijavljeni troškovi reklama i oglašavanja u medijima u toku predizbornih kampanja (2016-2018)

Skoro 2,7 miliona eura su plaćene reklame i oglasi u toku izbornih kampanja održanih u posljednje tri godine, a skoro dvije trećine tog iznosa ili oko 1,8 miliona je potrošeno uoči parlamentarnih izbora.

Najviše novca za reklamiranje je potrošio DPS, koji je prijavio skoro milion eura za sve izborne kampanje održane u posljednje tri godine. DF je ukupno prijavio oko pola miliona eura, ali se preko 95% tog iznosa odnosi na parlamentarne izbore.

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Demokrate i URA, SDP sa Demosom, kao i koalicija Ključ koja je postojala samo na parlamentarnim izborima, su potrošili za reklamiranje po oko četvrt miliona eura. SD je zvanično potrošio oko 100 hiljada eura za reklamiranje u svim izbornim kampanjama, a partije manjima trećinu tog iznosa.

Od ukupnih fondova koje su svi politički subjekti prijavili za sve izborne kampanje u poslednje tri godine najviše novca su dobile tri televizije, TV Pink 430 hiljada, TV Vijesti 415 hiljada i TV Prva 350 hiljada eura. Međutim, čak 400 hiljada eura je potrošeno preko posrednika za medijsko oglašavanje [63], od čega se najmanje 370 hiljada odnosi na TV, novine i portal Vijesti [64].

Ne računajući reklame plaćene preko posrednika, novine Vijesti su i pojedinačno dobile najviše novca od štampanih medija, oko 190 hiljada. Televizija, novine i portal Vijesti su ukupno dobili oko 980 hiljada eura, od čega skoro 830 hiljada uoči parlamentarnih izbora. Dan je dobio 175 hiljada eura, a Pobjeda i Dnevne novine po oko 80 hiljada. Radio stanice su dobile 130 hiljada eura, od čega skoro polovina ili oko 60 hiljada eura radiju Antena M.

Najviše novca za reklamiranje na televiziji i u novinama Vijestima je dao DF, preko 370 hiljada eura, što direktno, što preko posrednika. Televiziji Pink je skoro cijeli iznos ili oko 350 hiljada eura dao DPS. Dan je dobio najviše od Demokrata i URA-e, oko 60 hiljada eura, a po 40 hiljada je dobio od DF-a i Ključa. Dnevne novine i Pobjeda su preko 70 odsto novca dobili od DPS-a.

Svi politički subjekti su prijavili ukupno oko 100 hiljada eura za troškove internet kampanje [65], dok se ostatak odnosi uglavnom na elektronske i štampane medije. Polovina tih troškova se odnosi na kampanje za lokalne izbore, dok je za parlamentarne izbore prijavljeno oko 35, a lokalne oko 25 hiljada eura. Neke partije su direktno plaćale reklame na internetu, druge su zaključivale ugovore sa pojedincima iz partije ili kompanijama specijalizovanim za pružanje tih usluga.

Studija slučaja 3: Neprecizni cjenovnici medija

Uprkos zakonskoj obavezi medija da objave cjenovnike za oglašavanje političkih subjekata u izbornim kampanjama, u praksi nije moguće utvrditi cijene po kojima su pojedini mediji reklamirali političke partije.

U cjenovnicima televizije Pink M su bile date cijene za reklamiranje u nekoliko predviđenih termina, i navedeno da se druge marketinške usluge i reklamiranje u drugim terminima, kao i drugi oblici predstavljanja ugovaraju direktno sa Službom marketinga te televizije.

[63] Kompanija „New Focus Communications“, detaljnije informacije su date u Studiji slučaja 4: Reklamiranje preko posrednika iz inostranstva

[64] Detaljnije informacije o iznosima za televiziju, odnosno novine nisu poznati.

[65] Internet kampanja obuhvata troškove reklamiranja na društvenim mrežama (Facebook, Instagram, Twitter itd.) kao i zakup prostora na internet sajtovima (GoogleAd, YouTube itd.), dok je zakup reklamnog prostora na sajtovima crnogorskih medija prikazan u okviru troškova medijskog oglašavanja.

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

U cjenovniku je takođe navedeno da će politički subjekti koji potroše više od 60 hiljada eura za reklamiranje dobiti popust koji se posebno ugovara sa Službom marketinga TV Pink M-a.

Programska bonifikacija:

Do 20.000eur	... 10%
Od 20.001-40.000eur	... 20%
Od 40.001-80.000eur	... 35%

Cijene su u EUR/sec, bez uračunatog PDV-a. Plaćanje se vrši unaprijed. Sve druge marketinške usluge (sponzorstvo Digitalnog sata/Break-bumpera...) za budžete veće od 60.000eur neto, se dogovaraju direktno sa marketing službom TV PINK M.

Klijent preuzima potpunu odgovornost za sadržaj oglašne poruke. TV PINK M će emitovati oglašne poruke koje su dostavljene u skladu sa standardima TV PINK M.

Izvod iz cjenovnika TV Pink M za parlamentarne izbore 2016.

Drugi mediji, poput TV Prva ili TV Vijesti, su imali znatno preciznije cjenovnike u kojima su bili jasno navedeni popusti tako da su cijene lako mogle biti obračunate.

televizija
Vijesti

Trg Republike bb, Podgorica, Crna Gora
Tel: +382 (0)20 404 628
PIN: 02879918 PDV:30/31-06723-4
Žiro račun: 510-18079-28

CJENOVNIK ZA PLAĆENE IZBORNE OGLASE

Reklame u redovnim blokovima:

1)

Prije Vijesti u 08:00	5,00€/sec + PDV
Prije Vijesti u 10:00	5,00€/sec + PDV
Prije Vijesti u 14:00	5,00€/sec + PDV
Prije Vijesti u pola 5	10,00€/sec + PDV
Serija-Kad paklo da paklo	20,00€/sec + PDV
Prije Vijesti u pola 7	20,00€/sec + PDV
Serija-Crna ruha	25,00€/sec + PDV
Prije Vijesti u 22	15,00€/sec + PDV
Bez granica	15,00€/sec + PDV (Posljedikom u 20:00h)
Talk show-IZBORI 2016 -debata sa Petrom Komazićem	15,00€/sec + PDV (Utorakom u 20:00h)
Načisto	15,00€/sec + PDV (Četvrtkom u 20:00h)

Sportvena produkcija15,00€/sec + PDV

2) Emitovanje namjenskog priloga, reportaža, izvještaja sa konvencije i slično u produkciji klijenta, u trajanju do 2 minuta u osnovnim blokovima:

Prije Vijesti u pola 5	600 eur + PDV
Prije Vijesti u pola 7	1200 eur + PDV
Prije Vijesti u 22	900 eur + PDV

Popusti mogu biti otvareni po sledećoj skali:

- za potrošnju iznad 30.000 neto6%
- za potrošnju iznad 40.000 neto8%
- za potrošnju iznad 50.000 neto10%
- za potrošnju iznad 60.000 neto12%
- za potrošnju iznad 70.000 neto15%
- za potrošnju iznad 80.000 neto20%
- za potrošnju iznad 100.000 neto30%
- za potrošnju iznad 120.000 neto40%
- za potrošnju iznad 150.000 neto50%

POPUSTI

do 2.000 eur	7%
od 2.001 eur do 4.000 eur	10%
od 4.001 do 6.000 eur	12%
od 6.001 do 15.000 eur	15%
15.001 do 25.000 eur	18%
od 25.001 do 35.000 eur	20%
35.001 do 50.000 eur	22%
preko 50.000 eur	25%

Napomene

Cijene su izražene u eurima po sekundi emitovanja reklamnog spota.

Sve cijene su izražene u neto iznosu i na njih se obračunava PDV.

Cijena za posebne oglašne sadržaje kao što su sponzorstvo se ugovara posebno.

Sve druge usluge koje nisu dio ovog cjenovnika ugovaraju se posebno.

PRVA TV će emitovati oglašne poruke koje su dostavljene u skladu sa standardima PRVA TV. Trajanje oglašnih poruka ne sm

Oglašna poruka koja u sebi sadrži informacije ili oglašavanje više od jedne reklame marke podliježe uvećanju cijene za 20%

Oglašivač preuzima potpunu odgovornost za sadržaj oglašne poruke.

PRVA TV zadržava pravo da u bilo kom trenutku odbije emitovanje oglašne poruke zbog tehničkih, pravnih ili moralnih razloga u interesima PRVA TV.

PRVA TV zadržava prava promjene programske i šeme i izmjene cjenovnika.

Izvodi iz cjenovnika TV Vijesti i TV Prva za parlamentarne izbore 2016.

Prava cijena reklame na TV Pink M nije bila poznata javnosti u slučaju jedine političke partije čiji zvanični troškovi su prelazili propisani limit, odnosno DPS-a. TV Pink je toj partiji obezbijedila i niz drugih usluga koje nisu bile definisane cjenovnikom, kao što su prenosni završnih konvencija [66].

[66] Na primjer, TV Pink je prenosila završnu konvenciju DPS-a 13. oktobra 2016. uoči parlamentarnih izbora.

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Informacije o popustu i cijeni koštanja sekunde koji je TV Pink M dogovorila sa DPS-om, nije moguće naći ni u zvaničnim izvještajima te partije, jer su dati samo ukupni podaci.

Čak ni faktura TV Pink M koju je DPS objavila ne sadrži te informacije, već je data samo ukupna cijena.

PINK M COMPANY
www.pinkm.com

Klijent: DPS
Adresa: Jovana Tomasevica bb
Grad: Podgorica
PIB: 02011514
PDV: 30/31-04064-3

Preduzeće za informisanje i marketing d.o.o.
Bul. Ivana Crnojevića 97, 81000 Podgorica
Tel: +382 20 403 828
Fax: +382 20 403 818
PIB: 02389249
PDV: 30/31-00481-8
Registarski broj: 8-0155421/001
Žiro račun: 539-7171-34
Montenaporo Banka, Podgorica
Privredni sud u Podgorici, Reg.br. 8-0155421/001

PREĐ-RAČUN BROJ: 09.10/16

VRSTA USLUGE	UKUPNO
Za usluge političkog marketinga partija DPS "Milo Đukanović sigurnim konskom" po dogovorenom medija planu na TV PINK M.	100.000,00 €

Faktura TV Pink izdata DPS-u
za reklamiranje uoči parlamentarnih izbora 2016.

Sličan je i primjer cjenovnika televizije 777 u kome se ističe da se usluge koje nisu navedene ugovaraju posebno. Jedna od tih usluga je bila reklamiranje u "Areni", časopisu Lutrije Crne Gore, koja je vlasnik TV 777. Taj časopis je izlazio kao podlistak dnevnog lista "Pobjeda" i u njemu je reklamiran samo predsjednički kandidat vladajuće partije. Cijena te usluge je ostala nepoznata.

Međutim, u cjenovniku te televizije se navodi i da se u tom mediju ne mogu reklamirati politički subjekti protiv kojih se vodi krivični postupak i "u čijim se aktivnostima prepoznaje narušavanje pravnog i državnog poretka Crne Gore", kao i oni koji su učestvovali u "hajci protiv PD Lutrije Crne Gore i TV 777".

Time je taj medij direktno konstatovao da neće omogućiti reklamiranje svim političkim subjektima pod istim uslovima, već će arbitrarno odlučivati kome će omogućiti da koristi njegove usluge oglašavanja.

USLOVI: U okviru programa TV777 ne mogu se predstavljati političke partije, pravni subjekti i njihovi predstavnici i pojedinci protiv kojih se vodi krivični postupak po službenoj dužnosti i u čijim se aktivnostima prepoznaje narušavanje pravnog i državnog poretka CRNE GORE.

Takodje se ne mogu predstavljati subjekti i pojedinci koji su svojim konkretnim aktivnostima učestvovali u hajci protiv PD Lutrije Crne Gore i TV777, koja je za cilj imala ometanje prava obavljanja djelatnosti priredjivanje igara na sreću i prava proizvodnje i emitovanje televizijskog programa.

Sve druge usluge produkcije koje nisu navedene u Cjenovniku ugovaraju se posebno

Izvod iz Cjenovnika Televizije 777 za predsjedničke izbore 2018.

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Studija slučaja 4: Reklamiranje preko posrednika iz inostranstva

Uoči parlamentarnih izbora dva opoziciona politička subjekta su zakupila prostor u crnogorskim medijima vrijedan preko 370 hiljada eura preko kompanije iz inostranstva. Cijene reklamiranja koje je ta kompanija naplatila političkim subjektima nisu poznate.

Na parlamentarnim izborima održanim 2016. godine po prvi put je zabilježena praksa da politički subjekti kupuju prostor u crnogorskim medijima preko posrednika iz inostranstva.

Tokom te kampanje, dvije najveće opozicione grupacije, DF i koalicija Ključ [67], su zakupili prostor na televiziji, novinama i portalu "Vijesti" posredstvom kompanije "New Focus Communications", registrovane u Beogradu.

Ta beogradska kompanija je zakupila medijski prostor, a zatim ga je prodala DF-u i koaliciji Ključ. DF-u su ispostavili račun na iznos od 217 hiljada eura, a Ključu na 157 hiljada eura [68].

Međutim, u tim računima su navedeni samo ukupni iznosi, ali ne i informacije o pojedinačnim cijenama.

Zbog toga nije moguće utvrditi po kojim cijenama je kompanija "New Focus Communications" kupila prostor u medijima, a po kojim ga je prodala političkim subjektima.

Faktura New Focus Communications DF-u za reklamiranje uoči parlamentarnih izbora

Faktura New Focus Communications Ključu za reklamiranje uoči parlamentarnih izbora

Naime, za razliku od crnogorskih medija, strane kompanije koje se bave preprodajom medijskog prostora nisu obavezne da objave svoje cjenovnike, niti da dostavljaju institucijama podatke o svom poslovanju sa političkim subjektima.

Zakon takođe ne definiše bilo kakva ograničenja, pa je teorijski moguće da neka strana kompanija zakupi cijeli medijski prostor, pa ga po sopstvenom nahođenju ustupa političkim subjektima po cijenama daleko ispod tržišnih ili besplatno. Takvo postupanje bi predstavljalo paravan za skriveno finansiranje političkih subjekata koje nije adekvatno regulisano zakonom.

[67] Koaliciju „Ključ“ su činili SNP, Demos i URA.

[68] Račune te kompanije su nam dostavili pomenuti politički subjekti na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Studija slučaja 5: Specijalne emisije za jednog kandidata

Tokom predsjedničke kampanje kandidat DPS-a, Milo Đukanović, je imao besplatan prostor u više komercijalnih emitera koji nije omogućen i drugim učesnicima izborne kampanje.

Emisija „Intervju mjeseca“ nije bila dio programske šeme televizije Pink M [69] i emitovana je samo jedan put – kada je u njoj gostovao Milo Đukanović, kao predsjednički kandidat [70].

Ta emisija, u trajanju od 104 minuta je i reprizirana dan kasnije [71]. U sklopu emisije emitovani su i drugi sadržaji vezani za kampanju tog kandidata.

Insert iz emisije „Intervju mjeseca“ na TV Pink koja je emitovana samo uoči predsjedničkih izbora

Kandidat za predsjednika, Milo Đukanović, je gostovao u vanrednom terminu emisije „Živa istina“ koja je emitovana na TV „Prva“ i radiju Antena M uoči predsjedničkih izbora, i trajala je za 30% duže nego inače [72].

Televizija 777 je preuzela intervju Đukanovića sa Radio Televizije Crne Gore (RTCG) i TV Prva [73] i emitovala ih mimo programske šeme i bez navođenja izvora.

[69] Emisija nije bila navedena u programskoj šemi, niti u bilo kom drugom dokumentu koji je TV Pink dostavila Agenciji za elektronske medije. Sve medijske kuće su obavezne da Agenciji za elektronske medije dostave programsku šemu za medijsko predstavljanje izbornih lista ili kandidata.

[70] Emisija je emitovana 29. marta 2018. godine

[71] Emisija je reprizirana 30. marta 2018. godine

[72] Emisija „Živa istina“ je inače emitovana nedeljom od 14 sati na TV Prva i Antena M, a Đukanović je gostovao u vanrednom terminu, u srijedu 11. aprila 2018. godine. Emisija je trajala 98 minuta, dok inače traje 60 minuta, a reprizirana je istog dana u ponoć.

[73] Tokom emitovanja autorskih emisija „Intervju“ 10. aprila u trajanju od 56 minuta, i emitovanja emisije „Živa istina“ 12. aprila 2018. godine u trajanju od 98 minuta nisu navođeni izvori emisija kao što su RTCG i TV Prva, niti je bilo oznaka da se radi o plaćenom, marketingu ili o besplatnom predstavljanju predsjedničkog kandidata.

A.3.2. Promotivni materijali i video spotovi

Na izradu promotivnih materijala u toku izbornih kampanja u poslednje tri godine politički subjekti su zvanično potrošili oko 2,2 miliona eura.

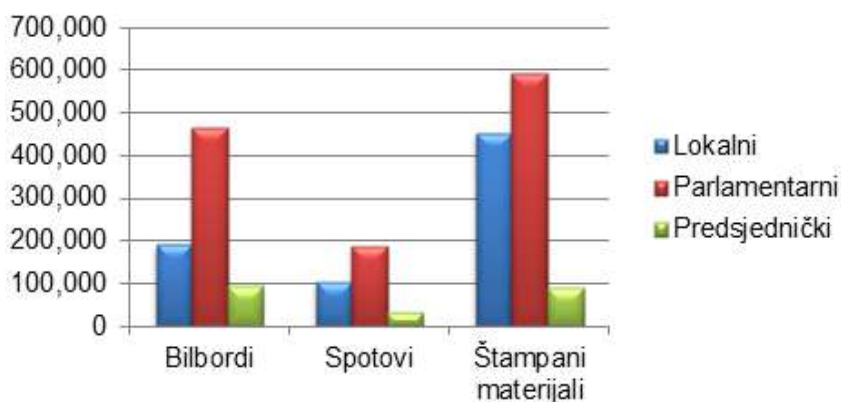
Troškovi video spotova su nesrazmjerno niski u odnosu na njihov kvalitet i zastupljenost u izbornim kampanjama. Konkretni slučajevi pokazuju da neke partije nisu prijavile troškove izrade spotova ili su ih značajno podcijenile.

Praksa iznajmljivanja bilborda preko posredničke kompanije povezane sa političkom partijom ostavlja prostor za brojne zloupotrebe i prikrivanje stvarnih troškova izborne kampanje.

Najveće troškove svih vrsta promotivnog materijala partije su prijavile za parlamentarne izbore, oko 1,2 miliona, dok je za predsjedničke zvanično potrošeno oko 200 hiljada eura.

Polovina tih troškova se odnosi na razne štampane materijale, trećina na bilbore, a video spotovi čine oko 15 % prijavljenih troškova promotivnih materijala.

Posebno su niski bili troškovi izrade spotova za predsjedničke izbore, nepunih 32 hiljade eura, dok je na parlamentarnim izborima prijavljeno 186 hiljada eura.

Grafik 14: Troškovi promotivnih materijala svih političkih subjekata, po vrstama (2016. - 2018.)

I u ovoj kategoriji DPS je prijavio najveće troškove od svih političkih subjekata, preko 800 hiljada eura. Polovina tog iznosa se odnosi na štampane materijale, a za izradu spotova i drugih video materijala je prijavljeno nepunih 135 hiljada eura. Najviše troškova video materijala ta partija je prijavila za parlamentarne izbore, oko 70 hiljada eura, dok su za predsjedničke bili oko šest hiljada eura.

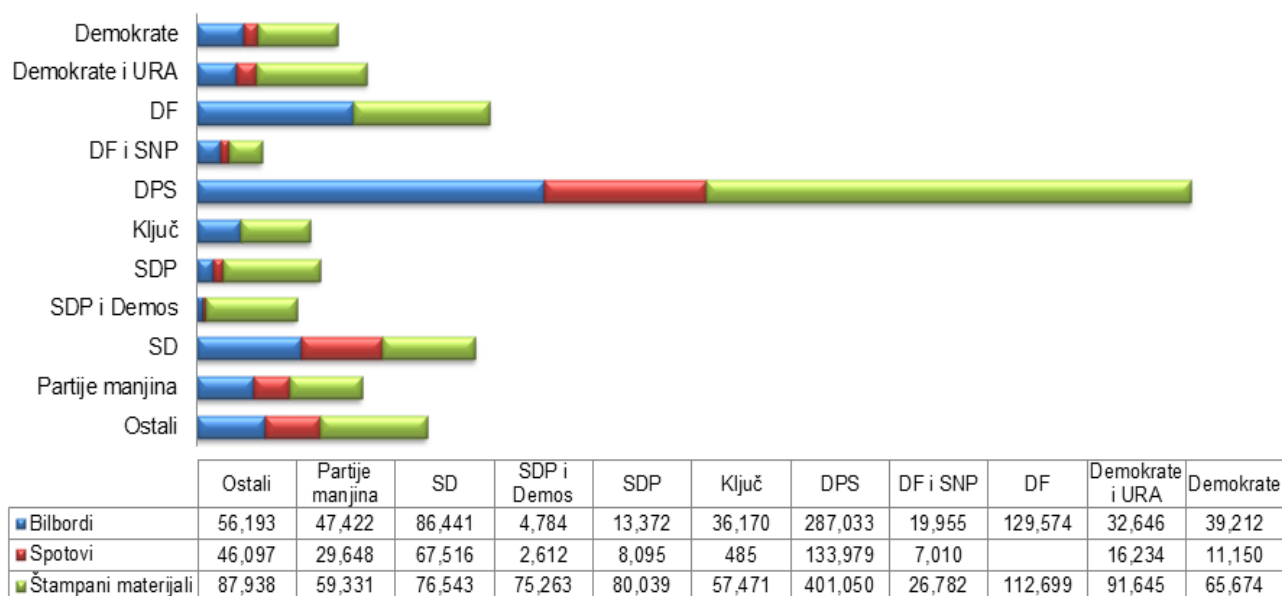
DF je zajedno sa SNP-om na lokalnom nivou, prijavio nepunih 300 hiljada eura za izradu promotivnog materijala, od čega se na izradu spotova odnosi sedam hiljada eura i to samo za lokalne izbore [74].

[74] DF je naveo da je troškove izrade spotova, internet kampanje i stranog konsultanta zajedno platio 60 hiljada eura, ali nema podataka o pojedinačnim troškovima. Detaljnije u studiji datoj u ovom poglavlju.

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Demokrate i URA su prijavili 250 hiljada eura troškova promotivnog materijala, od čega se na video odnosi 27 hiljada eura. SD je prijavio 230 hiljada eura troškova od čega se skoro trećina ili blizu 70 hiljada odnosi na video produkciju.

SDP, zajedno sa Demosom na lokalnom nivou, je prijavio oko 185 hiljada eura troškova promotivnih materijala, od čega je nepunih osam hiljada eura za spotove, i to dominantno za predsjedničke izbore.

Grafik 15: Pregled troškova promotivnih materijala po kategorijama (2016. - 2018.)

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Studija slučaja 6: Neprijavljeni troškovi izrade video spotova

Za parlametarne izbore 2016. godine DF je imao više kvalitetnih video spotova, ali u zvaničnom izvještaju o troškovima kampanje taj politički subjekt nije prijavio troškove njihove izrade.

DF tvrdi da je angažovao kompaniju za izradu spotova, osmišljavanje kampanje i internet oglašavanje, te da je ukupni trošak tih usluga bio 60.000 eura [75].

Prema dokumentaciji koju nam je dostavio taj politički subjekt, oni su angažovali konsultantsku kuću "Shaviv Strategy and Campaigns" upravo za te namjene. U ugovoru između DF-a i te kompanije se navodi:

"Korisnik prihvata da plati usluge Konsultanta shodno sledećoj dinamici:

a. Iznos od 60.000 e da bude plaćen ne više od deset radnih dana od kada Korisnik podnese listu DIK-u.

b. Troškovi društveno medijskog reklamiranja i troškovi produkcije da budu plaćeni ne više od deset radnih dana od dana sklapanja ugovora, ne kasnije od 28. oktobra 2016. U svakom slučaju, troškovi društveno medijskog reklamiranja ne bi smjeli da prelaze sumu od 150.000 e, samo u slučaju dopune ovog ugovora, koja je predviđena članom 7".

U fakturi te firme koju je DF objavio se navodi da iznos od 60.000 eura predstavlja trošak konsultacija, a troškovi izrade spotova i internet kampanje se ne pominju. Aaron Shaviv, direktor kompanije koja je izdala fakturu, je poznati međunarodni konsultant sa visokim honorarima, ali čak i bez njegovog honorara ova suma je vjerovatno značajno premašena.

DF je za Parlamentarne izbore imao najmanje 10 spotova, a u nekima su bili angažovani i brojni statisti, dok su snimanja rađena na više lokacija sa bogatom scenografijom. Sudeći po fakturi vladajuće partije za parlamentarne izbore, od preko 70 hiljada eura za izradu sličnog broja video spotova, i troškovi izrade spotova DF-a za te izbore se moraju mjeriti desetinama hiljada eura.

Takođe, kampanja DF-a na internetu, koja je bila intenzivna uoči parlamentarnih izbora, morala je biti makar na nivou tadašnje koalicije Ključ koji je prijavio trošak od skoro 14 hiljada eura.

Shaviv Strategy and Campaigns

Company no. 514071471
Tax ID no. 925294829

Global Gateway 5
23 Leah Imenu
Modim, Israel

To
Demokratski Front ml ili on
Montenegro

INVOICE

Date: 22/9/2016
Invoice no. 116/2016

Period/date	Consultant	Details	Total (€)
Sep-16	Aron Shaviv	Consulting	60,000
TOTAL €			60,000.00

Wiring Instructions:

SWIFT: MIZBILIT
IBAN: IL17-0205-2100-0000-0168-042
In the name of Shaviv Strategy and Campaigns LTD

Aron Shaviv, CEO

Faktura konsultanske firme „Shaviv Strategy and Campaigns“ za savjetovanje DF-a uoči parlamentarnih izbora

[75] www.antikorupcija.me/media/documents/Izvjestaj_o_sprovedenom_nadzoru_u_toku_izborne_kampanje.pdf

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Studija slučaja 7: Neobjašnjive razlike u cijenama spotova

Ova studija pokazuje neobjašnjive razlike u prijavljenim troškovima vladajuće partije za izradu video spotova u dva izborna ciklusa. Skoro isti broj spotova koje je radio isti dobavljač je plaćen deset puta manje za parlamentarne nego za predsjedničke izbore.

Prema zvaničnom izvještaju, DPS je za izradu i adaptaciju šest video spotova za Parlamentarne izbore 2016. godine potrošio preko 70 hiljada eura.

To pokazuje i faktura za izradu šest spotova koju nam je ta partija dostavila na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Međutim, istom dobavljaču za predsjedničke izbore troškovi izrade i adaptacije pet spotova DPS je platio samo šest hiljada eura ili deset puta manje.

U okviru predsjedničke kampanje Đukanovića emitovan je i dokumentarni film u trajanju od 12 minuta o njegovoj političkoj karijeri, ali nije jasno da li je i njegova izrada uključena u prijavljene troškove.

DPS nam nije dostavio fakture i ugovore iz kojih bi jasnije sagledali šta konkretno uključuje obračun troškova, već se u njihovom zvaničnom izvještaju za predsjedničke izbore navodi samo trošak prema dobavljaču MAPA za izradu video spotova.

Istovremeno, samo u toj kategoriji zvanični troškovi kampanje Đukanovića, su bili manji nego njegovog protivkandidata, Bojanića.

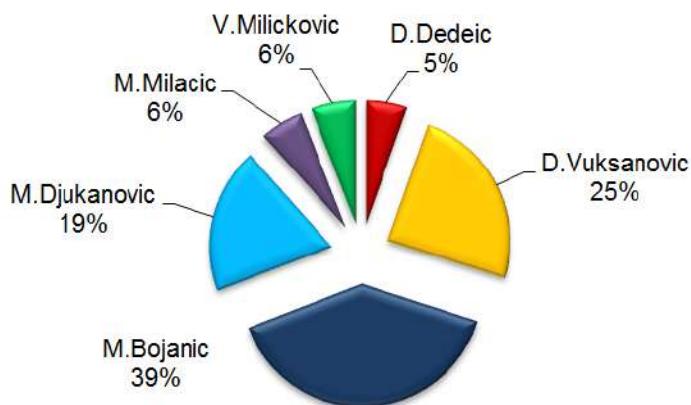
Broj	Opis usluge	Komada	Cijena/EUR	Ukupna cijena EUR
1	Usluge Video produkcije spotova: Stetement 60 sec, Keptolne investicije 57 sec, Nove mjere 55 sec, Dokumentarni spot 2 60 sec, Dokumentarni spot 2 60 sec, Muzički spot 2 min i 11 sec. Adaptacije svih spotova na trajanje od 30 sec, Adaptacija svih spotova na albanski jezik. Izrada 15 radio spotova.	1	60,168.00	60,168.00
UKUPNO				€ 60,168.00
PDV (19%)				€ 11,431.92
TOTAL				€ 71,599.92

U slučaju spora nadležan je Privredni sud u Podgorici
Rok plaćanja 8 dana po prijemu fakture
Podgorica, 26.10.2016.

DEMOKRATSKA PARTIJA SOCIJALISTA
DPS
CRNE GORE
PRIDRUŽENICA

Prijmljeno	26.10.2016		
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
06	1114/1		

Račun za produkciju video i radio spotova MAPA doo za izbornu kampanju DPS-a tokom parlamentarnih izbora

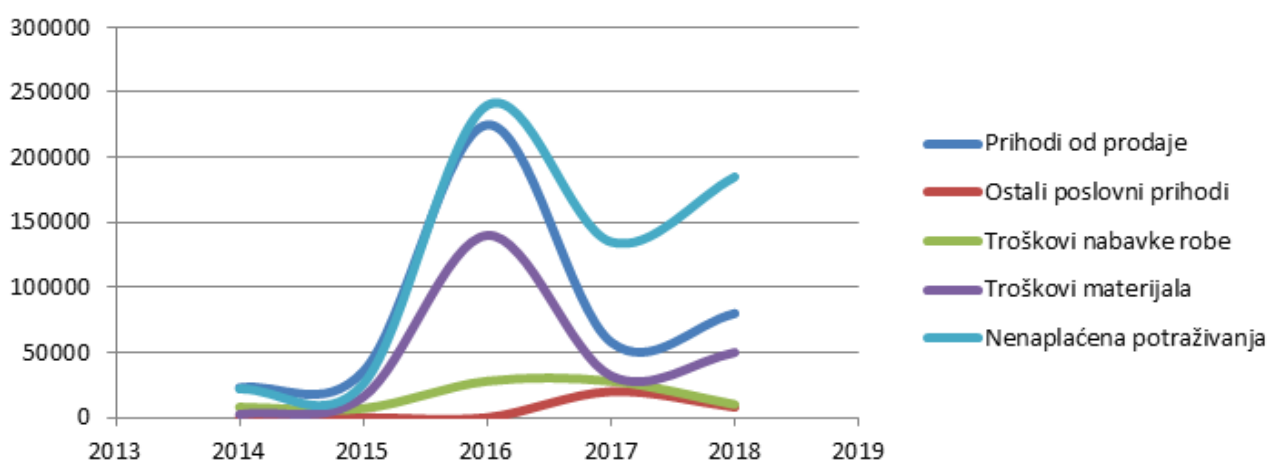
Grafik 16: Troškovi predsjedničkih kandidata za video spotove

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Izvršni direktor te firme je Velimir Đoković, koji je bio član Glavnog i Izvršnog odbora Nove srpske demokratije, jednog od konstituenata DF-a, kao i poslanik te partije u lokalnom parlamentu [77]. Vlasnik te kompanije je njegova supruga.

Finansijska dokumentacija te kompanije pokazuje da je upravo u godini kada su održani parlamentarni izbori firma doživjela procvat, jer je došlo do naglog rasta prihoda od prodaje, ali su ostala i značajna nenaplaćena potraživanja.

Odnosno, u 2016. godini ta firma je imala 225 hiljada prihoda od prodaje i dodatnih 240 hiljada nenaplaćenih potraživanja.

Grafik 17: Finansijski parametri DOO "Đoković" (2014. - 2018),
izvor: zvanična finansijska dokumentacije kompanije

U 2017. godini ponovo padaju svi ti parametri, i opet rastu u 2018., godini predsjedničkih izbora.

Izveštaji političkih subjekata pokazuju da je uoči lokalnih izbora, DF imao manje poslove sa firmom "Đoković".

Međutim, u zvaničnim izvještajima predsjedničkih kandidata Mladena Bojanića, čiju kampanju je podržavao DF, kao i Marka Milačića, se navodi da su samo od te firme iznajmljivali bilborde i platili joj po oko 15 hiljada eura.

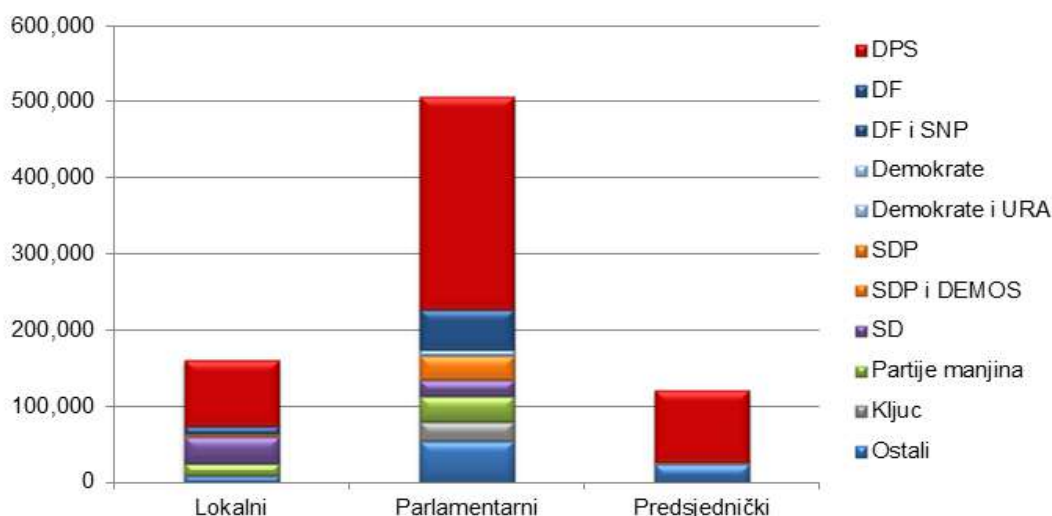
[77] Podaci o kompaniji su preuzeti iz Centralnog registra Privrednog suda. Vijesti, 21. oktobra 2015., Đoković: Neistine i podvale RTCG, perfidna montaža u emisiji "Okvir", <https://www.vijesti.me/vijesti/politika/dokovic-neistine-i-podvale-rtcg-perfidna-montaza-u-emisiji-okvir>, Vijesti, 5. maja 2011., Danilovgradski funkcioneri ne žude za automobilima, ali vole nekretnine, <https://www.vijesti.me/vijesti/drustvo/danilovgradski-funkcioneri-ne-zude-za-automobilima-ali-vole-nekretnine>

A.3.3. Predizborni skupovi

Postoje brojne sumnje da politički subjekti prikazuju manje troškove predizbornih skupova i konvencija od realnih, a da se razlika nadoknađuje iz redovnog finansiranja ili kroz nezabilježna, gotovinska plaćanja.

Neke partije su prijavile višestruko manje troškove istih konvencija u različitim izbornim ciklusima, dok neki skupovi zvanično nisu koštali ni centa.

Zvanični troškovi promotivnih skupova i predizbornih konvencija svih političkih subjekata u toku izbornih kampanja organizovanih u poslednje tri godine su bili 800 hiljada eura. Većina tog novca je potrošena u kampanji za parlamentarne izbore, preko pola miliona eura, dok su učesnici svih lokalnih izbora prijavili ukupne troškove od oko 170 hiljada eura. U kampanji za predsjedničke izbore prijavljeni troškovi skupova su čak četiri puta manji nego za parlamentarne.

Grafik 18: Prijavljeni troškovi predizbornih skupova za sve izborne kampanje u periodu 2016. - 2018., za sve političke subjekte

DPS je prijavio da je za sve predizborne skupove održane u poslednje tri godine potrošio skoro 460 hiljada eura. Uoči parlamentarnih izbora prijavio je troškove skupova od oko 280 hiljada eura, oko 85 hiljada za sve lokalne izbore, a sedam hiljada eura više za skupove organizovane u toku kampanje za predsjedničke izbore.

Uoči parlamentarnih izbora, zvanični troškovi predizbornih konvencija DF-a su bili pet puta manji nego DPS-a. Uoči svih lokalnih izbora zajedno sa SNP-om, sa kojim je nastupao u koaliciji u više opština, DF je prijavio troškove od oko 11 hiljada eura za održavanje predizbornih skupova.

SD i partije manjinskih naroda su prijavili skoro iste ukupne troškove u ovoj kategoriji kao i DF, po oko 50 hiljada. Međutim, SD je prijavio veće troškove skupova uoči lokalnih izbora nego uoči parlamentarnih, odnosno 34 hiljade u odnosu na 20 hiljada eura.

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

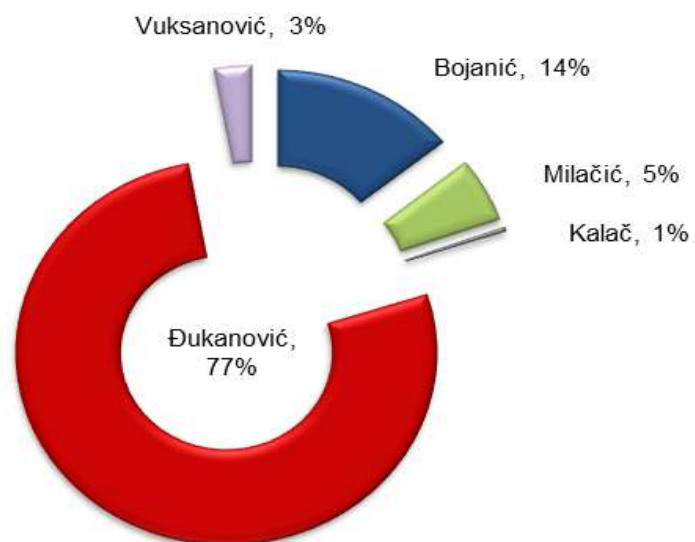
Više partija manjinskih naroda je uoči parlamentarnih izbora zvanično potrošilo oko 33 hiljade, a uoči lokalnih su prijavili troškove od 16 hiljada eura za promotivne skupove.

SDP je zvanično potrošio oko 31 hiljadu eura uoči parlamentarnih izbora, a sam i u koaliciji sa Demosom u kampanjama za sve lokalne izbore je prijavio deset puta manje troškove od SD-a ili oko 3,5 hiljade eura. Koalicija „Ključ“ je za parlamentarne izbore prijavila troškove skupova od oko 25 hiljada eura.

Najmanji su bili zvanični troškovi Demokrata koji su za skupove uoči parlamentarnih izbora prijavili oko 8,5 hiljada, a uoči lokalnih izbora, sami i u koaliciji sa URA-om oko 12 hiljada eura.

Prijavljeni troškovi predizbornih skupova DPS-ovog kandidata na predsjedničkim izborima su bili preko tri puta veći nego svih drugih zajedno.

Kandidat većeg dijela opozicije, Mladen Bojanić je prijavio troškove skupova od oko 17 hiljada eura, Marko Milačić oko 6,5 hiljada, a Draginja Vuksanović oko 3,5 hiljade eura.

Grafik 19: Prijavljeni troškovi predizbornih skupova za predsjedničke izbore

Studija slučaja 9: Trostruko manja cijena istih skupova

Vladajuća DPS je prijavila tri puta veće ukupne troškove predizbornih skupova organizovanih u toku kampanje za parlamentarne izbore, nego za predsjedničke i sve lokalne izbore. Razlike u zvaničnim troškovima konkretnih konvencija po opštinama su i mnogo veće, iako je kvalitet tih skupova bio skoro isti.

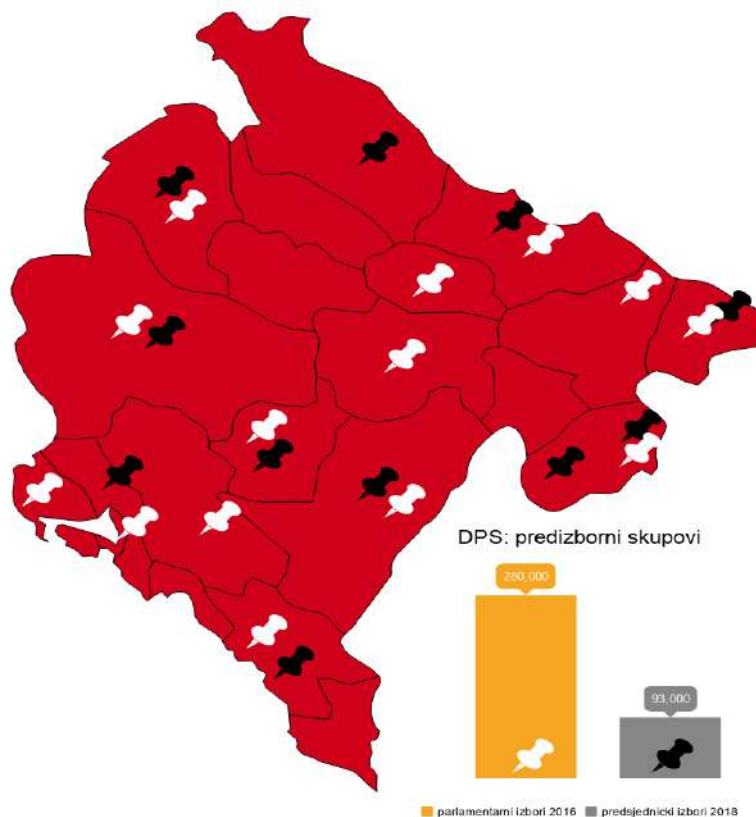
To navodi na zaključak da DPS nije prijavio realne troškove predizbornih skupova u svojim zvaničnim izvještajima o troškovima izbornih kampanja. Odnosno, ta partija je sakrila stvarne troškove konvencija organizovanih uoči predsjedničkih izbora ili je u kampanji za parlamentarne izbore u tu kategoriju uključila i druge, skrivene troškove.

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Tokom predizborne kampanje za parlamentarne izbore 2016. godine predizborni skupovi i konvencije su održani u 14 gradova. Prema podacima koje je DPS dostavio u svojim zvaničnim izvještajima, ukupni troškovi svih skupova su bili skoro 280 hiljada eura.

Prema podacima koji se odnose na predsjedničke izbore iz 2018. godine, DPS je za predizborne skupove koji su održani u 11 opština izdvojio preko 90 hiljada eura.

Na mapi Crne Gore prikazano je u kojim gradovima je DPS održala predizborne skupove u kampanji za parlamentarne i predsjedničke izbore.

Grafik 20: Gradovi u kojima je DPS prijavio troškove predizbornih skupova tokom parlamentarnih i predsjedničkih izbora

Predizborni skupovi	Parlamentarni	Predsjednički	Svi lokalni izbori
Broj održanih skupova	14	11	26
Ukupna prijavljena cijena	280 hiljada eura	93 hiljade eura	86 hiljada eura

Ukupan broj i zvanično prijavljena cijena predizbornih skupova DPS-a tokom predsjedničkih, parlamentarnih i svih lokalnih izbora (2016. - 2018.)

I pored činjenice da u nekim gradovima nije bilo predizbornih skupova u kampanji za predsjedničke izbore, dalja analiza pokazuje da izuzetno velike razlike u zvaničnim podacima o troškovima po gradovima nisu realne.

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Na primjer, završne konvencije u Podgorici za sva tri izborna ciklusa održane su u SC Morača, odnosno u Univerzitetskom sportskom centru, pri čemu se scenografija nije značajnije razlikovala. U sva tri slučaja korištena je napredna audio-vizuelna oprema, kao i svjetlosni efekti, dok je u slučaju konvencija za predsjedničke izbore bio organizovan i bogatiji kulturno-umjetnički program.

DPS je prijavio da ih je skup u Podgorici za parlamentarne izbore koštao oko 180 hiljada eura [78], dok je uoči lokalnih izbora za iste namjene izdvojio dvadeset puta manje ili oko devet hiljada eura.

Međutim, troškove tih skupova na predsjedničkim izborima nije lako utvrditi, jer DPS prijavljuje neke zbirne troškove za konvencije u više opština [79]. Čak i kada se kompletna faktura koja je data zbirno uključi u obračun troškova za skupove u Podgorici, oni ne prelaze 30 hiljada eura.

I u drugim gradovima, posebno u Bijelom Polju i Plužinama, su uočene velike razlike u prijavljenim troškovima skupova za parlamentarne i predsjedničke izbore, ali njihov iznos nije moguće precizno utvrditi jer je DPS prijavio ukupne podatke za više gradova [80]. I u ovim slučajevima podaci sa terena pokazuju da su skupovi organizovani sa sličnom opremom.

Imajući u vidu ogromne razlike u zvanično prijavljenim troškovima sličnih ili istih predizbornih skupova, nameće se zaključak da su u jednom izbornom ciklusu ovi troškovi podcijenjeni, odnosno precijenjeni. Dakle, postoje dvije mogućnosti:

- DPS je prijavio precijenjene troškove skupova za parlamentarne izbore, koji su uključivali i plaćanja za druge namjene; ili
- ta partija nije prijavila sve troškove skupova organizovanih uoči predsjedničkih i lokalnih izbora, a razliku je nadoknadila iz redovnog finansiranja ili kroz nezabilježena, gotovinska plaćanja.

Fotografije i cijene završnih konvencija DPS-a u Podgorici za parlamentarne, predsjedničke i lokalne izbore

[78] DPS nije objavila ni jednu fakturu koja se odnosi na troškove organizovanja predizbornih skupova, iako su za parlamentarne izbore objavili fakture za sve druge kategorije troškova. S toga strukturu ovih troškova nije moguće detaljnije analizirati.

[79] Faktura firme MAPA se odnosi na scenski materijal, scenografsku konstrukciju i dekoraterske poslove i u izvještaju DPS-a je navedeno da se troškovi odnose na sedam konvencija.

[80] Troškovi skupova u Bijelom Polju za parlamentarne izbore su bili 13 hiljada eura, a za predsjedničke 1,3 hiljade, dok su u Plužinama za parlamentarne izbore bili oko 3,5 hiljade, a za predsjedničke 350 eura.

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Studija slučaja 10: Jeftino, a bogato

Sve opozicione partije prikazuju znatno manje troškove organizovanja predizbornih konvencija od DPS-a, ali su samo skupovi DF-a organizovani uoči parlamentarnih izbora, po kvalitetu bili uporedivi sa vladajućom partijom. Međutim, taj politički savez je prijavio preko 15 puta manje troškove za završnu konvenciju u Podgorici od vladajućeg DPS-a, a detaljnija analiza pokazuje da su ti troškovi podcijenjeni.

DF je prijavio da je za promotivne skupove uoči parlamentarnih izbora potrošio oko 52 hiljade eura ili pet puta manje nego DPS. Za taj novac su organizovali 21 skup u skoro svim opštinama, a u Podgorici i Nikšiću su imali po dva.

Većina tog iznosa, preko 45 hiljada eura, se odnosi na troškove jedne kompanije koja iznajmljuje ozvučenje, svjetla i video opremu. Iznajmljena oprema, međutim, nije precizno popisana, već se u fakturama nalaze troškovi po opštinama.

TAKT PRODUKCIJA
 Četvrti put 36 Zgrada MNO: 81000 Podgorica - Crna Gora
 tel/fax: + 382 920 290 370
 cell: + 382 99 825 479
 PIB: 0307019-302; PORE:30/21-15214-0
 559-16704-44
 www.takt.me

TAKT LIGHT & SOUND

FACUS 132-16
DEMOKRATSKI FRONT - NI KI OH
 Podgorica
 07.10.2016.

PIB: 2746476 NOVA

#	Opis artikla i/ili usluge	kol.	Jed. mjera	Jedinična cijena	ukupna cijena	PDV 19%	UKUPNO SA PDV-om
1.	BUDVA, JUCA, KAMION, AGREGAT				€ 2.100,00		
2.	RAZGLAS, LASERI HL, CLUB ZURKA				€ 350,00		
3.	B. POLJE, TRG, KAMION, AGREGAT, OGRADJE				€ 2.300,00		
4.	PLJEVLJA, SULE				€ 950,00		
5.	KOLASIN, CENTAR ZA KULTURU				€ 900,00		
6.	PODGORICA, KAMION, AGREGAT				€ 1.900,00		
7.	BERANE, CENTAR ZA KULTURU				€ 900,00		
8.	ROZAJE, CENTAR ZA KULTURU				€ 900,00		
10.	GRBALJ, KAMION, AGREGAT				€ 1.900,00		
11.	ZADILJAK, CENTAR ZA KULTURU				€ 900,00		
12.	MOJKOVAC, CENTAR ZA KULTURU				€ 900,00		
13.	ZUPA, NIKŠIĆ, KAMION, AGREGAT				€ 1.900,00		
14.	BUDVA, SPORTSKI CENTAR				€ 1.800,00		
15.	TIVAT, CENTAR ZA KULTURU				€ 900,00		
16.	ANDRIJEVICA, OZVUCENJE, RASVJETA				€ 300,00		
17.	PLAV, CENTAR ZA KULTURU				€ 800,00		
18.	DANILOVGRAD, SPORTSKI CENTAR				€ 2.000,00		
19.	PODGORICA, ZGRADA VLADE				€ 1.200,00		
20.	PLJEVLJA, CENTAR ZA KULTURU				€ 900,00		
21.	HERCEG NOVI, DVORANA, PARK				€ 900,00		
22.	KOTOR, CENTAR ZA KULTURU				€ 850,00		
23.	NIKŠIĆ, SPORTSKI CENTAR				€ 2.000,00		
24.	BAR, CENTAR ZA KULTURU				€ 850,00		
25.	PODGORICA, ZAVRŠNA KONVENCIJA				€ 5.000,00		
					€ 33.300,00	€ 6.327,00	€ 39.627,00

TAKT PRODUKCIJA
 Četvrti put 36 Zgrada MNO: 81000 Podgorica - Crna Gora
 tel/fax: + 382 920 290 370
 cell: + 382 99 825 479
 PIB: 0307019-302; PORE:30/21-15214-0
 559-16704-44
 www.takt.me

TAKT LIGHT & SOUND

FACUS 132-16
DEMOKRATSKI FRONT - NI KI OH
 Podgorica
 5. SEPTEMBAR 2016.

NOVA: 2746476

#	Opis artikla i/ili usluge	kol.	Jed. mjera	Jedinična cijena	ukupna cijena	PDV 19%	UKUPNO SA PDV-om
1.	TEHNIČKA REALIZACIJA PROMOTIVNOG SKUPA DF-a						
	PO DOGOVORENIM SPECIFIKACIJAMA				€ 4.000,00		
2.	DODATNA NABAVKA TEPIHA 100 M2				€ 900,00		
	PAGODA (SATOR 8X 8)						
	SATOR 4 X 3 ZA LIVE STRING						
	NIKŠIĆ, PLATO ISPRED GROBE				€ 4.900,00	€ 931,00	€ 5.831,00

Sa potpisom:
 Mile Petro
 [Potpis]
 900 000
 [Potpis]
 000 "TAKT LIGHT & SOUND"
 07.10.16
 Podgorica, 5. SEPTEMBAR 2016.

Fakture firme „Takt“ za skupove DF-a u toku kampanje za parlamentarne izbore

Iz jedne fakture kompanije „Takt“ se vidi da su troškovi opreme za Podgoricu bili pet hiljada eura, dok je u drugoj naveden iznos od nepunih šest hiljada, ali nema preciznijih informacija na koje opštine se odnosi. Ukoliko pretpostavimo da je kompletna ta fakture ispostavljena za organizovanje završne konvencije u Podgorici, ukupni prijavljeni troškovi tog skupa ne mogu biti veći od 11 hiljada eura.

Na konvenciji u Podgorici DF je imao nešto skromniju opremu od DPS-a i nije imao troškove iznajmljivanja prostora, jer je skup održao na otvorenom. Taj politički savez je, inače, prijavio da je u toku kampanje za parlamentarne izbore ukupno platio nepune 2,5 hiljade eura za prevoz. Imajući sve to u vidu, nemoguće je da skup Demokratskog fronta košta čak 16 puta manje od završne konvencije DPS-a.

Završna konvencija DF-a u Podgorici, Trg nezavisnosti, 14. oktobar 2016.

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Studija slučaja 11: **Besplatni skupovi**

Partija čiji funkcioner je osuđen zbog zloupotrebe državnih fondova za plaćanje partijskih skupova, nije prijavila sve troškove konvencija koje je organizovala uoči lokalnih izbora u maju 2018. godine.

Tokom kampanje za lokalne izbore u maju 2018. manja članica vladajuće koalicije, SD, je prijavila oko 18 hiljada eura troškova predizbornih skupova. Međutim ta cijena uključuje i troškove snimanja, montaže i fotografisanja svih događaja od preko osam hiljada eura.

Dakle, svi preostali troškovi svih skupova te partije tokom majskih lokalnih izbora su bili nepunih 10 hiljada eura. Od toga se na opremu odnosilo preko sedam hiljada eura, oko 1,5 hiljada je bio press servis kompanije PR & Media Consultancy, a nepunih hiljadu eura su bili troškovi zakupa sala u četiri opštine, Tuzima, Rožajama, Plavu i Kolašinu.

Međutim, SD je uoči lokalnih izbora 2018. godine organizovao i skupove u Podgorici, Golubovcima, Baru i Danilovgradu.

U Podgorici i Baru skupovi su organizovani na lokacijama koje su bez naknade koristili i drugi politički subjekti, pa je razumljivo da ni SD nije imao bilo kakvih troškova iznajmljivanja prostora. Međutim, pored opreme koja je korištena za sve konvencije, nije prikazan ni cent drugih troškova organizacije skupa.

Prema zvaničnim izvještajima te partije, ni jedan euro nije potrošen čak ni za osvježenje učesnika svih organizovanih skupova [81].

*Konvencija SD-a u Podgorici,
23. maj 2018. godine, stara zgrada Vlade*

U okviru afere "Ramada" je otkriveno da su neki partijski skupovi SD-a, održani u toku 2015. i početkom 2016. godine, plaćani iz državnog budžeta [82]. Zbog toga je osuđen direktor Direkcije za željeznice, Nebojša Obradović, inače funkcioner SD-a. I pored pravosnažne presude za korupciju, on nije smijenjen, već je podnio ostavku i prešao na radno mjesto savjetnika za finansije pri Ministarstvu saobraćaja. [83]

Iako je nalog Državnom trezoru da plati trošak jednog skupa dao Ivan Brajović, lider SD-a, a zahtjev da plati trošak drugog je poslao direktor te partije, Emil Durumbašić, oni nisu bili pod sumnjom tužilaštva. [84]

Istovremeno, Agencija za sprječavanje korupcije je iz proceduralnih razloga odbila da dodijeli status zviždača zaposlenoj u kompaniji "Ramada" koja je ostala bez posla ubrzo nakon otkrivanja te afere, a menadžment firme je to objasnio istekom ugovora o radu. [85]

[81] U zvaničnom izvještaju o troškovima te kampanje, SD nije prijavio troškove pića ni u drugim kategorijama.
[82] Zviždač Patricia Pobrić je preko poslanika Mladena Bojanića u javnost iznijela podatke o plaćanju skupova SD-a državnim novcem. SD je u tom trenutku bio vanparlamentarna partija. Vijesti, "Skup u "Ramadi" nije plaćen po zakonu", 27. oktobar 2016., www.vijesti.me/vijesti/drustvo/skup-u-ramadi-nije-placen-po-zakonu
[83] Monitor: Vlast promovise korupciju", 15. februar 2019. godine, www.monitor.co.me/mladen-bojanic-vlast-promovise-korupciju/,
[84] Portal Vijesti: "Slučaj "Ramada": Obradović plaća partijski danak", 09. novembar 2016., www.vijesti.me/vijesti/politika/slucaj-ramada-obradovic-placa-partijski-danak
[85] Monitor: „Slučaj Ramada: Pljačkašima zaštita, zviždačima kazna”, <https://www.monitor.co.me/slucaj-ramada-institucije-na-braniku-korupcije-pljakaima-zatita-zvidaima-kazna/>, 15 jul 2016. godine

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

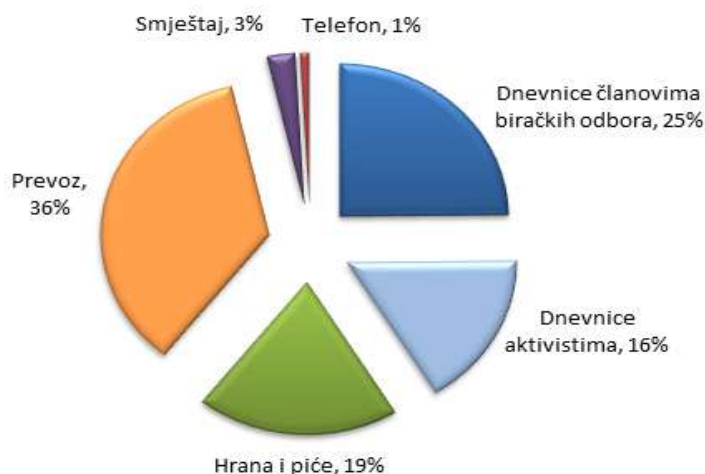
A.3.4. Terenska kampanja

Politički subjekti su prijavili ukupne troškove terenske kampanje od oko 800 hiljada eura. Postoje očigledni slučajevi u kojima partije nisu prijavile sve realne troškove rada na terenu, već su oni pokriveni iz drugih izvora koji nisu poznati javnosti.

Izborne kampanje mogu biti i vrlo unosne za vanparlamentarne subjekte koji većinu novca iz državnog budžeta isplaćuju za honorare.

Svi politički subjekti su za sve izborne kampanje održane u poslednje tri godine prijavili ukupne troškove terenske kampanje od nepunih 800 hiljada eura.

Oko 40% tih troškova se odnosi na dnevnice, svaki treći euro potrošen za terensku kampanju je dat za prevoz, a svaki peti za hranu i piće, dok su prijavljeni troškovi smještaja i telefona zanemarljivo mali.

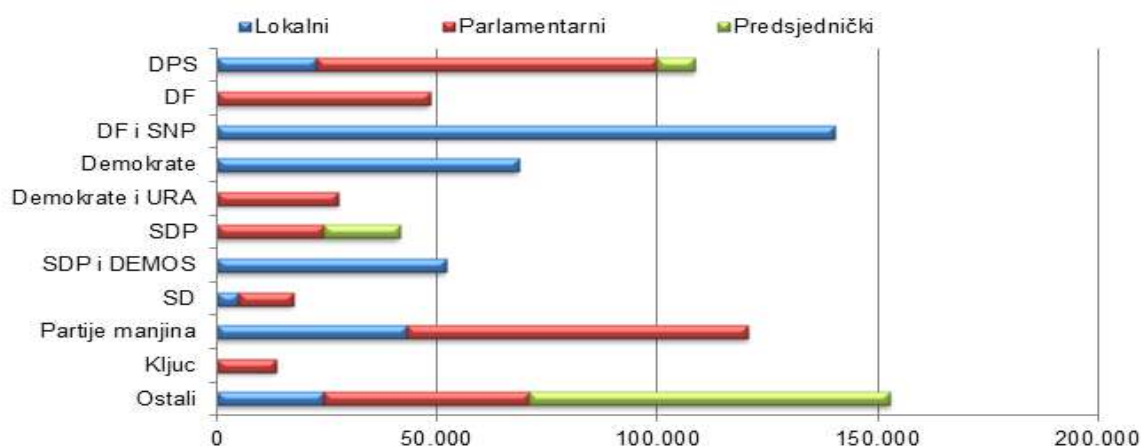

Grafik 21: Struktura troškova terenske kampanje svih političkih subjekata u svim kampanjama (2016. - 2018.)

Pored političkih subjekata koji nemaju parlamentarni status, a koji prednjače u ovoj kategoriji, najveće troškove terenske kampanje prijavili su DF i SNP. Samo za lokalne izbore oni su prijavili više nego DPS za sve izborne cikluse.

Demokrate u koaliciji sa URA-om su prijavile značajne troškove terenske kampanje, kao i partije manjina.

Zanimljivo je da su koalicija "Ključ" i SD prijavile skoro iste troškove terenske kampanje na parlamentarnim izborima, dok je SD prijavio zanemarljivo mali iznos za lokalne izbore u svim opštinama.

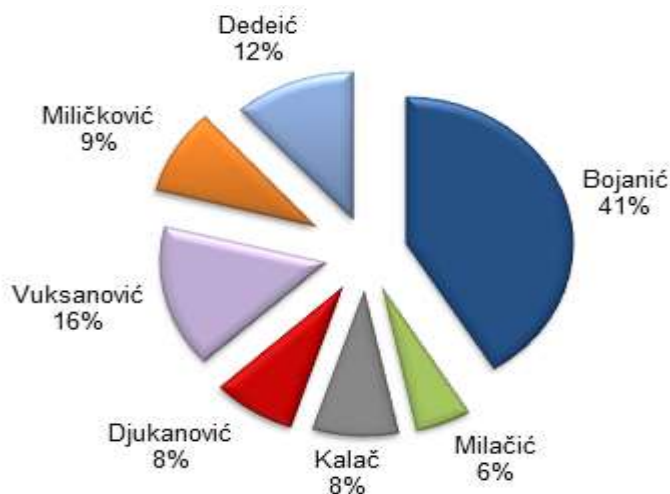
Grafik 22: Prijavljeni troškovi terenske kampanje u različitim izbornim ciklusima, po političkim subjektima (2016. - 2018.)

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Najveće troškove terenske kampanje na predsjedničkim izborima je prijavio kandidat većeg dijela opozicije, Mladen Bojanić, skoro 45 hiljada eura. Skoro polovina tog iznosa se odnosila na dnevnicu članovima biračkih odbora, a podijeljeno je i oko 10 hiljada dnevnica aktivistima.

Na drugom mjestu je Draginja Vuksanović koja je bila kandidatkinja na izborima ispred SDP-a, sa oko 17 hiljada eura prijavljenih troškova terenske kampanje. Nepunih osam hiljada se odnosi na članove biračkih odbora, a ona je prijavila i preko pet hiljada eura troškova prevoza, više nego bilo koji drugi predsjednički kandidat.

Zvanični troškovi kompletne terenske kampanje predsjedničkog kandidata najveće vladajuće partije, Mila Đukanovića, se svode na nepunih devet hiljada eura koje su date jednoj kompaniji za troškove prevoza.

Grafik 23: Prijavljeni troškovi terenske kampanje za predsjedničke izbore

Studija slučaja 12: Vladajuća partija štedljiva na terenu?

Nema sumnje da vladajuća partija nije prijavila sve troškove terenskih kampanja koje je vodila uoči izbora održanih u posljednje tri godine. U zvaničnim izvještajima, ta partija uopšte nije prijavila troškove telefona, hrane i pića, niti je plaćala dnevnicu aktivistima u toku predizbornih kampanja.

Samo na nekim izborima DPS je prijavio isplatu dnevnica članovima biračkih odbora, dok na predsjedničkim izborima za potrebe predstavnika te partije na biračkim mjestima zvanično nije potrošeno ni centa.

DPS je prijavio da je isplaćivao dnevnicu članovima biračkih odbora za parlamentarne i neke lokalne izbore, a prema izvještajima te partije, za predsjedničke i izbore u 12 opština održane u 2018. godini, svojim predstavnicima na biračkim mjestima nije isplatio ni centa [86].

Prema zvaničnim podacima, DPS-ovi aktivisti koji su cijeli dan predsjedničkih izbora proveli na biračkim mjestima od partije nisu dobili ni hranu ili piće, a nisu im nadoknađeni ni troškovi telefona.

Ni jedan aktivista te partije, sudeći po izvještajima DPS-a, nije dobio ni jedan cent dnevnice u toku kampanje za predsjedničke izbore. Ni jedan funkcioner ili član partije nije platio prenoćište u bilo kom gradu, a čak ni centrala partije uopšte nije imala troškova telefona koje su koristili za potrebe izborne kampanje.

[86] Opunomoćeni predstavnici su predstavnici političkih subjekata koji u njihovo ime učestvuju u radu proširenih sastava izbornih komisija kao i biračkih odbora. Sve liste odnosno kandidati koji učestvuju na izborima imaju pravo da imenuju po jednog predstavnika na biračkim mjestima kao i same članove biračkih odbora shodno članu 35 Zakona o izboru odbornika i poslanika.

A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Ni u drugim izbornim ciklusima DPS nije prijavio troškove telefona, hrane i pića ili smještaja.

Uoči kampanje za parlamentarne izbore, prema priznanju jednog od lokalnih funkcionera DPS-a, dio novca koji je dao Duško Knežević je podijeljen aktivistima te partije [87]. Ti troškovi nisu prijavljeni.

Zanimljiv je i primjer lokalnih izbora u opštinama Cetinje, Mojkovac, Petnjica i GO Tuzi, održanim u toku 2017. godine, na kojima DPS nije prijavio ni cent troškova terenske kampanje.

Sa druge strane, prilikom kontrole od strane Agencije za sprječavanje korupcije, ovlašćeni predstavnik te partije je naveo da će članovi biračkih odbora biti plaćeni.

Sto se tiče režijskih troškova ovlašćeni predstavnik je izjavio da takvih troškova nije bilo.

Angažovanje opunomoćenih predstavnika političkog subjekta planirano je ali još uvijek nije definisano na koliki broj biračkih mjesta će ih biti, a da će biti plaćeni za navedene usluge.

Na pitanje da li je politički subjekat sprovodio terensku kampanju u toku izborne kampanje, koja podrazumijeva angažovanje aktivista ili volontera

Kraja Nikole 27/V Podgorica Crna Gora
Agencija za sprječavanje korupcije
+382 20 44 77 02
kabinet@antikorupcija.me
www.antikorupcija.me

Izvod iz zapisnika ASK o kontroli DPS-a za lokalne izbore u opštinama Cetinje, Mojkovac, Petnjica i GO Tuzi, od 26. novembra 2017.

Do kraja te kampanje DPS je kao režijske troškove prijavio samo proviziju banke od 72 eura. Drugih troškova terenske kampanje zvanično nije imao ni u jednoj od te četiri opštine. U svom izvještaju o troškovima te kampanje, Agencija je konstatovala da DPS nije prijavio dnevnice za opunomoćene predstavnike, ali nije poznato da li je ponovo izvršila kontrolu te partije.

Političke partije	Predizborni skupovi	Reklamni spotovi i reklamni materijal	Internet oglašavanje	Baneri / saopštenja na portalu	Štampani mediji	TV	Radio	Bilbordi	Istraživanje javnog mnjenja	Opunomoćeni predstavnici	Troškovi prevoza	Ostali troškovi	Režijski troškovi	Ukupno
DPS	11,762.00	25,780.00				202.00	1,476.00						72.00	39,292.00
SD	5,750.00	6,677.00	1,015.00	1,195.00		4,266.15	357.00	5,200.30			1,000.00	85.00	15.00	25,560.45
DUA		317.00			84.00	523.00				300.00	150.00	25.00	1.00	1,400.00
SDP	500.00	15,627.00	332.00	1,785.00	357.00	1,428.00	809.20		1,250.00	324.00	3,195.00	8,853.00	403.00	34,863.20
DEMOKRATE	2,744.00	11,654.00	2,249.91		8,457.58	7,663.60	595.00				2,730.00	53.00		36,147.09
URA	1,300.00	4,407.00	600.00	6,045.20	628.53	6,426.00	595.00					1,496.00	4,870.00	26,367.73
AA		8,777.00				5,040.00						5,996.00		19,813.00
SNP		310.00				180.00	952.00			740.00	3,005.00	5,099.00		10,286.00
CRNOGORSKA	654.50	6,916.00				59.00						30.00	323.00	7,982.50
POZITIVNA		476.00	70.00			59.00	119.00					622.00		1,346.00
DSA	200.00	656.00				1,908.00				40.00		2,620.00	324.00	5,748.00
BS		3,622.00					595.00						1.00	4,218.00
DF		1,167.00		7,157.85		3,474.80	1,047.20		6,550.00	1,000.00		15.00	1,130.00	21,541.85
BDZ		95.00					238.00					466.00		799.00
SG LSCG		177.00												177.00
UKUPNO	22,910.50	86,658.00	4,266.91	16,183.05	9,527.11	31,229.55	6,783.40	5,200.30	7,800.00	2,404.00	10,080.00	25,360.00	7,139.00	235,541.82

Tabela IV. Utrošena sredstava za izbornu kampanju prikazana u Izvještajima

Izvod iz izvještaja ASK o sprovedenom nadzoru u toku kampanje za izbore u opštinama Cetinje, Mojkovac, Petnjica i GO Tuzi

[87] Detaljnije informacije u Studiji slučaja 2: Krivični postupci zbog nezakonitih donacija.

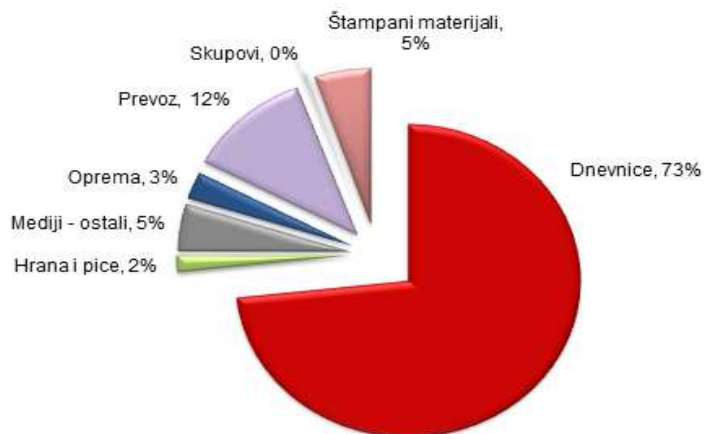
A.3.TROŠKOVI POLITIČKIH SUBJEKATA

Studija slučaja 13: Kampanja kao biznis

Tri politička subjekta koja su iz državnog budžeta dobila oko 63 hiljade eura za finansiranje izborne kampanje, isplatila su više od polovine tog novca za honorare fizičkim licima.

Stranka penzionera, invalida i socijalne pravde potrošila je blizu 17 hiljada eura na ugovore o djelu sa fizičkim licima uoči parlamentarnih izbora.

Na tim izborima je od države dobila skoro 23 hiljade eura, a nije prijavila druge izvore finansiranja kampanje.

Grafik 24: Struktura prijavljenih troškova Stranke penzionera, invalida i socijalne pravde u kampanji za parlamentarne izbore

Za potvrđivanje izborne liste na parlamentarnim izborima 2016. godine je bilo potrebno skupiti preko četiri hiljade potpisa [88], što je ova stranka i učinila, ali je na izborima osvojila samo 672 glasa [89].

Pored ove partije i nekoliko drugih učesnika na izborima su potrošili sredstva koja su dobili iz budžeta za finansiranje izborne kampanje uglavnom za honorare fizičkih lica. Tako je predsjednički kandidat, Dobrilo Dedeić, prijavio da je za dnevnice potrošio oko 60% ukupnih sredstava ili preko 10 hiljada eura, dok je Stranka srpskih radikala šest hiljada eura isplatila kao honorar samo jednoj osobi.

[88] Saopštenje Državne izborne komisije, <http://old.dik.co.me/izbori%202016/saopstenje%20potpisi.pdf>

[89] Državna izborna komisija, Ukupni rezultati izbora za poslanike u Skupštinu Crne Gore, <http://dik.co.me/ukupni-rezultati-izbora-za-poslanike-u-skupstinu-crne-gore-2/> Zbog sumnji u autentičnost potpisa podrške uoči predsjedničkih izbora, Državna izborna komisija je pokrenula aplikaciju za njihovu provjeru i predate su brojne prijave zbog falsifikovanja, izvor: Pokrenuta aplikacija za provjeru potpisa podrške, 12. mart 2018., www.vijesti.me/vijesti/politika/pokrenuta-aplikacija-za-provjeru-potpisa-podrske

A.4. NADZOR I KONTROLA FINANSIRANJA IZBORNIH KAMPANJA

Iz nepouzdatih i nekonzistentnih podataka Agencije za sprječavanje korupcije se ne može steći jasna i cjelovita slika o sprovođenju Zakona. Najviše podataka je dostupno o parlamentarnim izborima, gdje je većinu postupaka zbog kršenja zakona Agencija vodila protiv opozicionih političkih subjekata. Ta institucija je detaljnije kontrolisala finansije opozicije, nego vladajuću partiju protiv koje je pokrenula postupak tek nakon velikog pritiska javnosti.

Prilikom kontrole, Agencija je najčešće ispitala samo formalnu ispunjenost obaveza propisanih zakonom. Međutim, u slučaju jednog opozicionog političkog subjekta Agencija je pokazala da može mnogo detaljnije kontrolisati sumnjivo finansiranje izbornih kampanja. Zbog proceduralnih grešaka, sud je poništio odluku Agencije da tom političkom savezu obustavi prenos budžetskih sredstava.

A.4.1. Vrste kršenja zakona, subjekti i rezultati kontrole

Podaci iz izvještaja Agencije su nepouzdati i neuporedivi, pa se iz njih ne može steći cjelovita i jasna slika o sprovođenju Zakona. Prema dostupnim informacijama, Agencija je najčešće vodila postupke protiv političkih subjekata zato što nisu na vrijeme predavali izvještaje o donacijama u toku izbornih kampanja, najveći broj postupaka je pokrenula protiv DF-a i albanskih nacionalnih partija, a prosječna izrečena kazna partijama je bila oko 1.200 eura.

Izvještaji Agencije sadrže različit nivo podataka o kršenju zakona od strane političkih subjekata u toku izborne kampanje [90]. Na primjer, u izvještajima koji se odnose na kampanje za izbore održane u toku 2016. i 2017. godine se navode podaci o broju prekršajnih postupaka koji su pokrenuti zbog kršenja određenog člana zakona, ali u izvještaju za lokalne izbore održane 2018. godine dati su samo ukupni podaci.

[90] Izvještaji koji se navode kao izvori u ovom poglavlju uključuju: Izvještaj o sprovedenom nadzoru u toku izborne kampanje za izbor odbornika u Skupštini Opštine Tivat i izvršenoj kontroli finansiranja izborne kampanje političkih subjekata održanih u Tivtu 17. aprila 2016. godine, Izvještaj o sprovedenom nadzoru u toku izborne kampanje za izbor poslanika u Skupštini Crne Gore i izbor odbornika u Skupštini Opštine Andrijevića, Budva, Gusinje i Kotor i izvršenoj kontroli finansiranja izborne kampanje političkih subjekata održanih 16. oktobra 2016. godine, Izvještaj o sprovedenom nadzoru u toku izborne kampanje za izbor odbornika u Skupštini Opštine Nikšić i izvršenoj kontroli finansiranja izborne kampanje političkih subjekata za izbore održane u Nikšiću 12. marta 2017. godine, Izvještaj o sprovedenom nadzoru u toku izborne kampanje za izbor odbornika u Skupštini Opštine Herceg Novi i izvršenoj kontroli finansiranja izborne kampanje političkih subjekata za izbore održane u Herceg Novom 7. maja 2017. godine, Izvještaj o sprovedenom nadzoru u toku izborne kampanje za izbor odbornika u skupštini Gradske Opštine Tuzi, Skupštini Prijestonice Cetinje i Skupštinama Opština Petnjica i Mojkovac i izvršenoj kontroli finansiranja izborne kampanje političkih subjekata za izbore održane 26. novembra 2017. godine, Izvještaj o sprovedenom nadzoru u toku izborne kampanje za izbor odbornika u Skupštinama Opština Ulcinj i Berane i izvršenoj kontroli finansiranja izborne kampanje političkih subjekata za izbore održane 4. februara 2018. godine, Izvještaj o sprovedenom nadzoru u toku izborne kampanje za izbor Predsjednika Crne Gore i izvršenoj kontroli finansiranja izborne kampanje za izbor Predsjednika Crne Gore, održane 15. aprila 2018. godine, Izvještaj o sprovedenom nadzoru u toku izborne kampanje za izbor odbornika u 12 Skupština Opština i izvršenoj kontroli finansiranja izborne kampanje za izbore održane 20. i 27. maja 2018. godine, Izvještaj o radu Agencije za sprječavanje korupcije za 2016. godinu, Izvještaj o radu Agencije za sprječavanje korupcije za 2017. godinu, Izvještaj o radu Agencije za sprječavanje korupcije za 2018. godinu. Iz razloga ekonomičnosti prostora u drugim fusnotama nisu dati puni nazivi ovih izvještaja.

A.4. NADZOR I KONTROLA FINANSIRANJA IZBORNIH KAMPANJA

Prema dostupnim podacima, Agencija je najčešće vodila postupke protiv političkih subjekata zato što joj nisu na vrijeme predavali izvještaje o donacijama u toku izbornih kampanja, odnosno što na vrijeme nisu otvorili žiro račun i imenovali odgovorna lica.

Znatno rjeđi su bili postupci vezani za nezakonite donacije ili korišćenje drugih žiro računa za plaćanje troškova, dok je u samo jednom slučaju Agencija utvrdila da je politički subjekt prekoračio dozvoljene troškove kampanje.

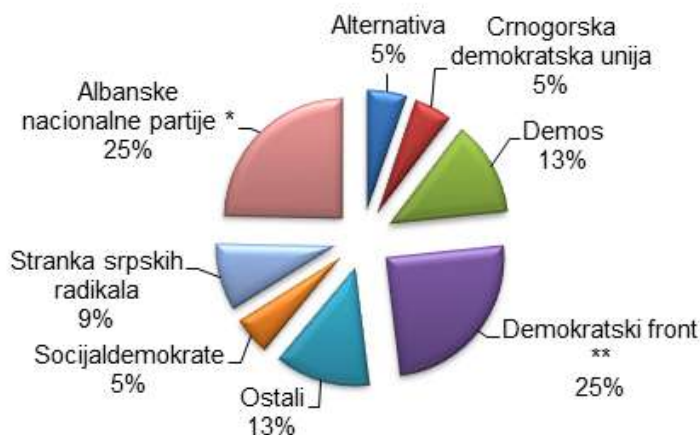
Grafik 25: Vrste kršenja zakona od strane političkih subjekata u toku izbornih kampanja u 2016. i 2017. [91]

Iz izvještaja Agencije se ne može utvrditi protiv kojih političkih subjekata je ta institucija vodila postupke. Samo u slučaju parlamentarnih izbora Agencija je objavila precizne informacije sa imenima političkih subjekata, dok je u izvještajima o drugim izbornim kampanjama dala statističke podatke [92].

Zbog prekršaja u toku kampanje za parlamentarne izbore Agencija je pokrenula najveći broj postupaka protiv nekoliko konstituenata DF-a i više albanskih nacionalnih partija.

Značajan broj postupaka bio je pokrenut protiv Demosa, koji je tada upravljao sredstvima koalicije Ključ, kao i protiv vanparlamentarne Stranke srpskih radikala.

Nekoliko postupaka je pokrenuto i protiv vladajućeg SD-a, a ni jedan protiv DPS-a.

Grafik 26: Politički subjekti protiv kojih je Agencija pokrenula postupke za prekršaje u kampanji za parlamentarne izbore [93]

Nije moguće sagledati rezultate prekršajnih postupaka protiv političkih subjekata jer su dostupni podaci nepouzdati i nekonzistentni. Izvještaji Agencije sadrže različite podatke o broju pokrenutih postupaka, donijetim odlukama i kaznama izrečenim u prekršajnim postupcima [94]. Na osnovu dostupnih podataka, prosječna kazna za kršenje Zakona je oko 1.200 eura, ali nije moguće u potpunosti razdvojiti postupke protiv političkih subjekata u odnosu na državne institucije.

[91] U toku 2016. i 2017. godine su održani parlamentarni i lokalni izbori u skupštinama opština: Tivat, Andrijevica, Budva, Gusinje i Kotor, Nikšić, Herceg Novi, Tuzi, Cetinje, Petnjica i Mojkovac.

[92] U tekstu izvještaja za lokalne izbore u Beranama i Tivtu, kao i predsjedničke, Agencija navodi imena nekih političkih subjekata protiv kojih je pokrenula postupke, ali ne daje precizniji pregled kao u slučaju parlamentarnih izbora. U izvještajima o drugim izborima nema tih podataka.

[93] * Vođeni su postupci protiv Demokratske unije Albanaca, Albanske alternative, Demokratskog saveza Albanaca i Nove demokratske snage – FORCA. ** Vođeni su postupci protiv Nove srpske demokratije, Demokratske narodne partije, Pokreta za promjene i Radničke partije.

[94] Na primjer, u Godišnjem izvještaju Agencije za 2016. godinu je navedeno da je u toj godini riješeno 70 predmeta i izrečene novčane kazne u iznosu od 11.235 €, ali se ne navodi u kolikom broju postupaka su politički subjekti kažnjeni. Međutim, u aneksu 6 – Prekršaji su dati podaci o 17 okončanih postupaka u kojima su izrečene kazne za političke subjekte i odgovorna lica od nepunih 1,5 hiljadu eura.

A.4. NADZOR I KONTROLA FINANSIRANJA IZBORNIH KAMPANJA

A.4.2. Način vršenja kontrole

Agencija ne ispituje tačnost podataka koje joj dostave politički subjekti, već samo formalnu ispunjenost obaveza propisanih zakonom. Nakon snažnog pritiska javnosti povodom afere „Koverta“, Agencija je utvrdila da je vladajuća partija nezakonito finansirala kampanju za parlamentarne izbore, ali nije jasno kako je sprovela kontrolu i utvrdila činjenice, jer je podatke proglasila tajnim.

Javnosti su dostupni zapisnici o kontroli političkih subjekata u dva izborna ciklusa [95], a iz njih se vidi da Agencija ne pokušava da provjeri da li su istinite izjave predstavnika partija koje kontroliše. Drugim riječima, Agencija najčešće vjeruje „na riječ“ onima koje kontroliše, čak i kod onih vrsta troškova koje partije najčešće prikazuju manjim od realnih.

Na primjer, 12 dana prije održavanja lokalnih izbora u Mojkovcu, Petnjici, Tuzima i Cetinju, Agencija je kontrolisala DPS.

U izvještaju te institucije se konstatuje: “Na pitanje da li je politički subjekt sprovodio terensku kampanju u toku izborne kampanje, koja podrazumijeva angažovanje aktivista ili volontera subjekta kao i određene troškove za dnevnicu, gorivo, prevoz i sl., ovlašćeni predstavnik se izjasnio da do sada navedenog nije bilo”.

Agencija je prihvatila kao tačnu izjavu predstavnika DPS-a da nisu imali nikakvih troškova terenske kampanje, iako je u tom trenutku ostalo samo 12 dana do održanja izbora, i toj partiji nije tražila da dostavi bilo kakvu dodatnu dokumentaciju. Štaviše, Agencija je preporučila DPS-u da “dosljedno nastavi dosljednu primjenu” zakona.

Izvještaji o kontroli drugih političkih partija su nešto detaljniji [96], i u njima se navodi više podataka o troškovima nego u slučaju DPS-a, ali ni u njima predstavnici Agencije suštinski ne pokušavaju da utvrde istinitost i tačnost podataka koje im partije prezentuju.

Na pitanje da li je politički subjekat sprovodio terensku kampanju u toku izborne kampanje, koja podrazumijeva angažovanje aktivista ili volontera

Kralja Nikole 27/V Podgorica Cma Gora Agencija za sprečavanje korupcije +382 20 44 77 02 kabinet@antikorupcija.me www.antikorupcija.me

subjekta kao i određene troškove za dnevnicu, gorivo, prevoz i sl., ovlašćeni predstavnik se izjasnio da do sada navedenog nije bilo.

Prilikom obavljene kontrole, ovlašćeni službenici Agencije su konstatovali da do sada nije bilo fakturiranih ni plaćenih troškova.

Ovlašćeni službenik je podsjetio da svi ti troškovi u toku izborne kampanje moraju biti plaćeni sa posebnog računa i navedeni u izvještaju političkog subjekta.

Naloženo je subjektu kontrole da dostavi Agenciji sledeće:

/

Date dodatne izjave:

Predstavnik/ci subjekta kontrole je izjavio da: Nema.

Priložena dokumentacija:

12 priloga

NALAZ KONTROLE

U skladu sa izvršenom kontrolom službenici Agencije preporučili su subjektu kontrole sledeće:

1. Da dosljedno nastavi dosljednu primjenu čl.13, 42 i 46 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja.

Ovaj zapisnik je sačinjen u tri istovjetna primerka od kojih se jedan uručuje subjektu kontrole.

Zapisnik je glasno pročitao ovlašćenom licu subjekta na dan vršenja kontrole, na koji nije imao primjedbe čime se ovaj zapisnik smatra konačnim.

Primjedbe: Nema

Zapisnik zaključen u 12:00h.

Ovlašćeno lice subjekta kontrole:

Ovlašćeni službenici:

Izvod iz zapisnika Agencije o kontroli DPS-a od 14. novembra 2017. godine

[95] MANS je dobio jedan zapisnik o izvršenoj kontroli jednog političkog subjekta za parlamentarne izbore 2016. godine, kao i nekoliko zapisnika o kontroli političkih subjekata za lokalne izbore u Mojkovcu, Petnjici, Tuzima i Cetinju koji su održani 2017. godine.

[96] Na primjer izvještaji o kontroli Demokratske Crne Gore, Socijaldemokratske partije, Secojaldemokrata.

A.4. NADZOR I KONTROLA FINANSIRANJA IZBORNIH KAMPANJA

Studija slučaja 14: Partija za primjer prekršila zakon

Nakon snažnog pritiska javnosti povodom snimka objavljenog u okviru afere “Koverta”, Agencija je sprovela kontrolu i utvrdila da je DPS nezakonito financirao dio kampanje za parlamentarne izbore, iako je prethodno tvrdila da je to partija koja treba da bude primjer drugima. Tu odluku Agencija je proglasila tajnom, sa obrazloženjem da je u toku krivični postupak, pa nije jasno kako je utvrdila ključne činjenice i procijenila da je u pitanju dvostruko manji iznos od optužbi sa snimka.

Odgovarajući na optužbe da Agencija različito tretira vladajuću DPS od drugih političkih subjekata, direktor Agencije, Sreten Radonjić, je uoči parlamentarnih izbora rekao “da bi DPS trebalo da bude primjer drugima kako se poštuje zakon” [97].

Međutim, usljed pritiska javnosti, mjesec dana nakon objavljivanja snimka Slavoljuba Stijepovića koji uzima novac za DPS u okviru Afere “Koverta” ASK je zaključila da je ta partija uoči parlamentarnih izbora prekršila zakon. Snimak je objavljen 11. januara, Agencija je 2. februara saopštila da je sprovela kontrolu [98], a 11. februara je donijela odluku da je DPS prekršio zakon [99].

Nakon sprovedene kontrole, Agencija je 11. februara zaključila da je DPS prekršio Zakon [100] jer 47 hiljada eura donacija koje je Slavoljub Stijepović podijelio aktivistima u Zeti nisu bile prijavljene odgovornom licu te partije, niti su trošene preko posebnog računa [101]. Na objavljenom snimku se navodi da je Stijepović uzeo 97,5 hiljada eura za finansiranje kampanje, ali Agencija ne objašnjava razliku u tim iznosima.

Štaviše, ASK je svoju odluku proglasila tajnom sa obrazloženjem da se pred Specijalnim tužilaštvom istovremeno vodi postupak zbog ove afere [102].

Agencija je odlučila da kazni DPS novčanom kaznom od 20.000 eura i obavezala ih da uplate 47.500 eura u budžet Crne Gore [103]. Ta partija je na kraju platila oko 13,3 hiljade eura, jer je iskoristila mogućnost iz Zakona o prekršajima da plati dvije trećine izrečene kazne u propisanom roku [104].

[97] “Vijesti”, I Švedska bi se stidjela kako Radonjić vidi DPS, 26. 10. 2016. godine,

<https://www.vijesti.me/vijesti/politika/i-svedska-bi-se-stidjela-kako-radonjic-vidi-dps>

[98] “Antena M”, ASK kontrolise da li je DPS prekršio zakon, 02.02.2019 godine,

<https://www.antenam.net/politika/109240-ask-kontrolise-da-li-je-dps-prekrasio-zakon>

[99] “CDM”, ASK: DPS prekršio zakon, biće novčano kažnjen, u budžet da vrati 47.500 eura, 11.02.2019. godine, www.cdm.me/politika/ask-dps-prekrasio-zakon-bice-novcano-kaznjen-u-budzet-da-vrati-47-500-eura/ “ASK je na osnovu sprovedene kontrole, uvida u dokumentaciju i uzetih izjava, utvrdio da je ovaj politički subjekat u toku prikupljanja i trošenja sredstava za izbornu kampanju prekršio članove 6 stav 12 i 18 stav 2 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanji.”

[100] Ibid. “ASK je na osnovu sprovedene kontrole, uvida u dokumentaciju i uzetih izjava, utvrdio da je ovaj politički subjekat u toku prikupljanja i trošenja sredstava za izbornu kampanju prekršio članove 6 stav 12 i 18 stav 2 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanji.”

[101] Ibid. “Ovako prikupljena sredstva nijesu prijavljena odgovornom licu u partiji određenom za namjensko trošenje sredstava i na način predviđen Zakonom, i trošenje ovako prikupljenih sredstva nije išlo preko posebnog računa Demokratske partije socijalista otvorenog za izbornu kampanju”.

[102] “Vijesti”, Rješenje nije javno: ASK krije dokaze na osnovu kojih je kažnjen DPS?, 28.02.2019. godine

<https://www.vijesti.me/vijesti/politika/ask-krije-dokaze-na-osnovu-kojih-je-kaznjen-dps>

[103] Ibid.

[104] “Vijesti”, ASK potvrdio: DPS uštedio na kazni, 1.3.2019. godine, <https://www.vijesti.me/vijesti/politika/ask-potvrdio-dps-ustedio-na-kazni>

A.4. NADZOR I KONTROLA FINANSIRANJA IZBORNIH KAMPANJA

A.4.3. Odluke o obustavi prenosa budžetskih sredstava

Agencija je donosila odluke o obustavi prenosa budžetskih sredstava samo u vezi sa finansiranjem kampanje za parlamentarne izbore. Sud je poništio odluku u slučaju DF-a zbog proceduralnih grešaka, a nije poznato na koje političke subjekte su se odnosili drugi postupci. Međutim, u tom slučaju Agencija je pokazala da može detaljnije kontrolisati sumnjivo finansiranje izbornih kampanja, nego što je to praktikovala u slučaju vladajućih partija.

Agencija je donijela pet odluka o obustavi prenosa budžetskih sredstava u slučajevima kada joj politički subjekti nisu dostavili izvještaje o prikupljenim i utrošenim sredstvima u izbornoj kampanji za parlamentarne izbore, odnosno traženu prateću dokumentaciju [105]. Međutim, ni u izvještaju o kampanji, a ni u godišnjim izvještajima o radu, Agencija ne navodi rezultate tih postupaka.

Poznato je da je makar jedan od tih postupaka vođen protiv Demokratskog fronta, gdje je sud poništio odluku Agencije i tom subjektu su uplaćena budžetska sredstva. Nije poznato šta je bilo sa ostalim odlukama Agencije i na koje političke subjekte su se odnosile.

U izvještajima o drugim izborima nema podataka da je Agencija koristila ovu mjeru i donosila odluke kojima je obustavila prenos budžetskih sredstava bilo kom političkom subjektu.

Studija slučaja 15: **Sredstva odblokirana zbog proceduralnih grešaka**

U toku kampanje za parlamentarne izbore 2016. godine Agencija je privremeno obustavila prenos budžetskih sredstava DF-u, jer iz dokumentacije koju joj je taj politički subjekt dostavio nije mogla da utvrdi stvarne cijene. Sud je odlučio da je Agencija napravila proceduralni propust i poništio njenu odluku. Međutim, na tom primjeru Agencija je pokazala da može detaljnije da kontroliše finansije političkih subjekata, nego što je to radila u drugim slučajevima.

Agencija je obrazložila da je takvu odluku donijela iz četiri razloga:

1. Konsultant: Ugovor potpisan sa firmom Shaviv Strategy and Campaignes iz Izraela na 60.000 eura nema propratnu dokumentaciju, a prema navodima DF-a se odnosi na izradu reklamnog materijala, spotova i oglašavanja. Agencija zaključuje da se iz dostavljenih dokumenata „ne može sa preciznošću utvrditi za koje namjene je potrošen novac“, kao i da „u dokumentaciji nije jasno iskazana pružena usluga, posebno ona pružena za internet oglašavanje putem facebook-a, google-a i youtube-a“.

*Agencija za sprječavanje korupcije
Broj: CR-09-3488
Podgorica, 25. novembar 2016. godine*

Na osnovu čl. 44, 45, 46, 47 i 48 stav 3 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja („Sl. list Crne Gore“, broj 52/14), postupajući po službenoj dužnosti u postupku u kome se odlučuje da li postoji povreda ovog zakona, direktor Agencije za sprječavanje korupcije donosi:

ODLUKA o privremenoj obustavi prenosa budžetskih sredstava

Političkom subjektu DEMOKRATSKI FRONT "MI ILI ON", privremeno se obustavlja prenos budžetskih sredstava, do donošenja pravosnažne odluke u prekršajnom postupku po zahtjevu Agencije za sprječavanje korupcije broj: 02-03-3488 od 25.11.2016 godine, zbog kršenja člana 14 stav 4 Zakona, odnosno nedostavljanja Izvještaja o sredstvima prikupljenim i utrošenim za izbornu kampanju sa propratnom dokumentacijom.

Odluku o privremenoj obustavi prenosa budžetskih sredstava Agencija za sprječavanje korupcije dostavlja Ministarstvu finansija.

*Izvod iz Odluke ASK-a o privremenoj obustavi prenosa
budžetskih sredstava
Demokratskom frontu od 25. novembra 2016. godine*

[105] Izvještaj Agencije o parlamentarnim izborima

A.4. NADZOR I KONTROLA FINANSIRANJA IZBORNIH KAMPANJA

2. Mediji: U ugovoru i profakturi firme „New focus communications“ iz Beograda na 217 hiljada eura „nije jasno prikazana pružena usluga, dokumentacija i dokazi o izvršenom poslu i ostvarena vrijednost usluge“.

3. Dnevnice: Prikazani troškovi za opunomoćene predstavnike od oko 23 hiljade eura nisu propraćeni adekvatnom dokumentacijom, pa nije jasno da li su isplaćeni.

4. Ostalo: Više pokrenutih prekršajnih postupaka protiv DF-a i njegovih konstituenata. Postupci protiv DF-a se odnose na plaćanje bilborda i reklama za izbornu kampanju u vrijednosti od oko 10 hiljada eura sa računa za redovno finansiranje Nove srpske demokratije i Demokratske narodne partije. Iz odluke Agencije nije jasno na šta se tačno odnose prekršajni postupci protiv pet konstituenata, odnosno da li su kasnili sa ispunjavanjem zakonskih obaveza ili ih uopšte nisu izvršili [106].

Kada su u pitanju prve dvije tačke, nesporno je da se iz dokumentacije DF-a koju je dostavio i MANS-u, na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, ne može utvrditi za šta je tačno potrošen novac i kolike su bile cijene usluga, odnosno da li je bilo skrivenih popusta. Detaljnije informacije o problemima sa utvrđivanjem cijene koju je DF platio za izradu video spotova, internet i medijsku kampanju su navedene u prethodnim studijama slučajeva [107].

Što se tiče druge dvije tačke, isplate opunomoćenih predstavnika, odnosno prekršajnih postupaka, MANS nije uspio doći do dokumentacije od Agencije ili DF-a iz koje bi imali jasnu sliku o tim pitanjima.

Upravni sud je 12. septembra 2017. poništio odluku ASK-a [108] jer nije prethodno upozorila DF i ostavila mu dodatni rok za otklanjanje nedostataka i propusta. Iz Agencije su naveli da nije bilo moguće izreći mjeru upozorenja za već počinjene nepravilnosti, niti naknadno, jer je izborni proces završen [109]. ASK je podnio zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke Vrhovnom sudu, ali nema informacija o odluci tog suda [110].

Sa druge strane, postavlja se pitanje zbog čega predmet detaljnije kontrole ASK-a, koji je očigledno sproveda u slučaju DF-a, nisu bili sporni drugi slučajevi u kojima se iz ugovora i faktura nisu mogli utvrditi precizni iznosi troškova plaćeni medijima od strane vladajuće partije [111], niti druge sumnjive prakse vezane za troškove predizbornih skupova i terenske kampanje [112]. Tek nakon pritiska javnosti nastalog zbog Afere „Koverta“, Agencija je pokrenula postupak protiv te partije za koju je tvrdila da kontrole pokazuju kako se najbolje poštuje zakon [113].

[106] U odluci se navodi da su prekršajni postupci protiv pet konstituenata vođeni zbog neotvaranja posebnog žiro računa, neodređivanja odgovornog lica, nedostavljanja petnaestodnevni izvještaja i cijene oglašavanja u medijima

[107] Detaljnije u studijama slučaja predstavljenim u ovoj publikaciji Poglavlje A.3.1.

[108] Presuda nije dostupna na sajtu Upravnog suda. „CDM“, ASK se žalila Vrhovnom sudu: Čudna odluka Upravnog suda u korist DF-a, 22/11/2017, www.cdm.me/politika/ask-se-zalila-vrhovnom-sudu-cudna-odluka-upravnog-suda-u-korist-df/

[109] Ibid.

[110] Ibid.

[111] Detaljnije u studijama slučaja datim u ovoj publikaciji Poglavlje A.3.1

[112] Detaljnije u studijama slučaja datim u ovoj publikaciji Poglavlje A.3.4.

[113] Detaljnije u Studiji slučaja 14: Partija za primjer prekršila zakon datoj u ovoj publikaciji

A.5. PRISTUP INFORMACIJAMA

Podaci o finansiranju izbornih kampanja djelimično su dostupni javnosti, jer neke parlamentarne političke partije kriju, a neke objavljuju dokumentaciju. Nekoliko partija je promijenilo praksu i smanjilo transparentnost nakon MANS-ovih krivičnih prijava tužilaštvu protiv jednog političkog subjekta.

Javnu kontrolu finansiranja izbornih kampanja dodatno ograničava Agencija za sprječavanje korupcije koja važne podatke proglašava poslovnim tajnama.

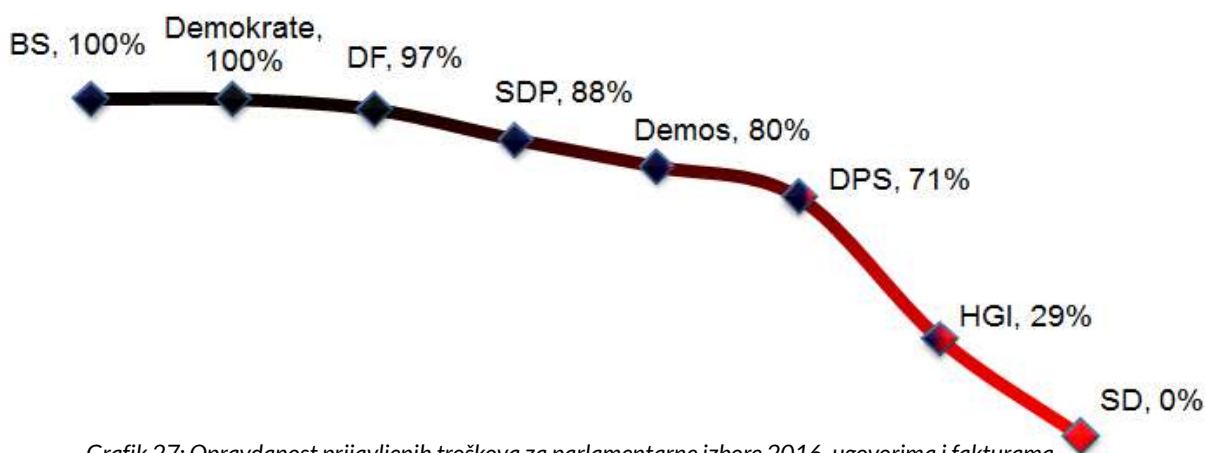
A.5.1. Politički subjekti

Sve parlamentarne partije, prema zvaničnim podacima, dominantno finansiraju svoj rad sredstvima koja dobijaju iz budžeta. Shodno tome, sve su obavezne da objavljuju podatke u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama [114].

Prvi zahtjevi za informacijama koji su se odnosili na finansije partija MANS je podnio nakon parlamentarnih izbora 2016. godine [115]. Od političkih subjekata koji su dobili parlamentarni status, a samim tim i značajna sredstva, smo tražili podatke [116] o troškovima izborne kampanje, na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Pristup informacijama o troškovima kampanje za parlamentarne izbore

Bošnjačka stranka i Demokrate su dostavili račune i ugovore za sve troškove koje su prijavili u izvještajima podnešenim Agenciji. Demokratski front je dostavio podatke za 97% troškova, SDP za 88%, dok je Demos dostavio ugovore i fakture za 80% troškova. Vladajuća DPS je dostavila dokumentaciju za 71% prijavljenih troškova, HGI za 29%, a SD nije dostavio ni jedan podatak [117].

Grafik 27: Opravdanost prijavljenih troškova za parlamentarne izbore 2016. ugovorima i fakturama

[114] Član 9, stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Detaljnije informacije u Studiji slučaja: Političke partije i novac – od javnog do tajnog, MANS, Podgorica 2018.

[115] Nakon izmjena Zakona o slobodnom pristupu informacijama koji je obuhvatio i političke partije koje se većim dijelom finansiraju iz javnih sredstava.

[116] Dokumentacija koju je MANS tražio uključivala je račune, fakture, ugovore i izvode sa bankarskih računa.

[117] Detaljne informacije, kao i skenirana dokumentacija koju su dostavile partije je dostupna na www.mans.co.me/zbirni-podaci-o-finansiranju-izbornih-kampanja/

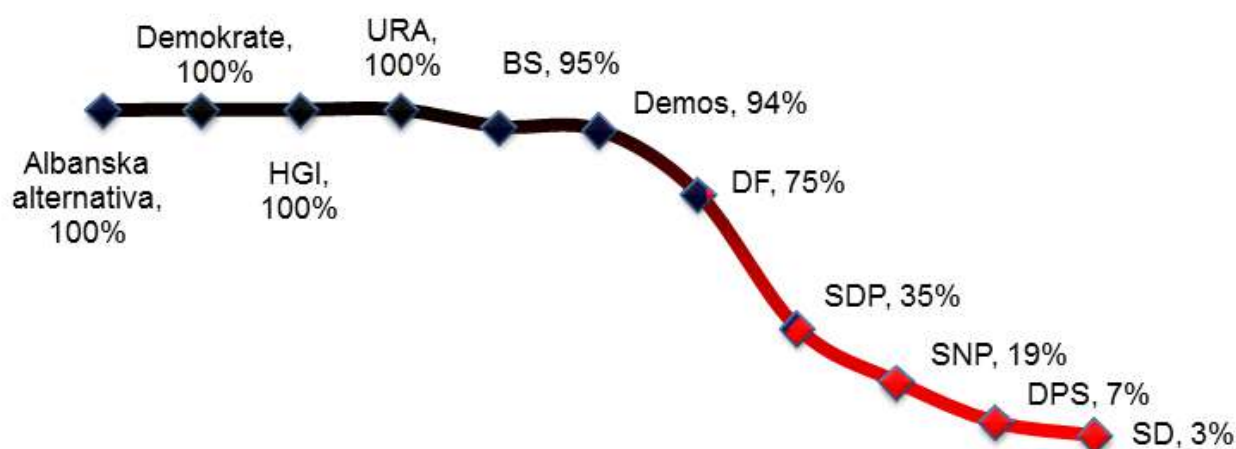
A.5. PRISTUP INFORMACIJAMA

Postupanje partija po zahtjevima za informacijama

Nakon parlamentarnih izbora, MANS je nastavio da podnosi zahtjeve svim parlamentarnim partijama koji su se odnosili na finansiranje drugih izbornih kampanja, ali i redovnog rada.

Najmanje odgovora smo dobili od DPS-a i SD-a, koji od javnosti kriju ubjedljivu većinu podataka, za razliku od svojih partnera, predstavnika manjinskih naroda koji su među najtransparentnijima.

Različita je praksa i među opozicionim partijama. Demokrate i URA su odgovorile na sve zahtjeve za informacijama, dok je Demos dao većinu podataka. DF je dostavio tri četvrtine traženih podataka, SDP samo trećinu, a SNP tek svaki peti dokument.

Grafik 28: Procenat odgovora na sve zahtjeve za informacijama koje je podnio MANS

Nakon podnošenja prve serije zahtjeva i objavljivanja informacija o sumnjivim donacijama DPS-a, došlo je do potpune promjene prakse te partije, koja je prestala da nam dostavlja podatke.

Uprkos tome, nakon otkrivanja afere “Koverta”, njen lider je saopštio da se informacije o finansijama DPS-a mogu dobiti u skladu sa zakonom:

“Sve to što je rađeno je završavalo na odgovarajućoj adresi u Demokratskoj partiji socijalista, dakle u računovodstvu DPS-a. Tamo je pažljivo evidentirano, a prema državnim organima su pravljeni onakvi izvještaj kakvi su ti državni organi tražili. Da li su oni tražili da se tamo upisuju ovakve ili onakve donacije? To ne znam precizno jer to prosto nije dio moje pažnje. Ja sam neko ko je zadužen da kreira i vodi partijsku politiku kao šef partije. Postoje drugi u partiji koji se bave tim pitanjima i siguran sam da ćete na eventualna vaša interesovanja tamo dobiti odgovor u skladu sa zakonima koji i definišu obavezu svake partije da informiše zainteresovanu javnost o pitanjima kakvo je pitanje finansiranja” [118].

Do promjene prakse je došlo i kod opozicionih subjekata, SDP-a, a donekle i DF-a, koji su prvo dostavljali podatke, a onda smanjili poštovanje zakona.

[118] Izjava lidera DPS-a i Predsjednika Crne Gore, Mila Đukanovića, www.predsjednik.me/view_page.php?id=449. Kompletna izjava je data u Aneksu 3

A.5. PRISTUP INFORMACIJAMA

Javno – tajno – javno

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je naglim zaokretom u tumačenju Zakona o slobodnom pristupu informacijama, suprotno prethodno uspostavljenoj praksi, omogućila političkim partijama u Crnoj Gori da nekoliko mjeseci kriju podatke o svojim finansijama.

Ta promjena uslijedila je nakon što je Specijalno tužilaštvo pokrenulo istragu o sumnjivim donacijama najveće političke partije, na osnovu podataka koje je MANS dobio upravo korišćenjem Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Agencija je promijenila tumačenje Zakona i nakon 152 odluke u kojima obavezuje partije da objave podatke, utvrdila da politički subjekti više nijesu obavezni da postupaju po istom Zakonu [119]. Nekoliko mjeseci nakon toga, Upravni sud je potvrdio da je Agencija pogrešno protumačila zakon [120].

Predsjednički kandidati

MANS je svim predsjedničkim kandidatima poslao zahtjeve koji se tiču prihoda i troškova izborne kampanje.

Kompletne podatke smo dobili samo od Mladena Bojanića, a dio dokumentacije je dostavila kandidatkinja SDP-a, Draginja Vuksanović. Ostali kandidati, uključujući i pobjednika izbora Mila Đukanovića, MANS-u nisu dostavili tražene podatke.

A.5.2. Agencija za sprječavanje korupcije

Agencija predstavlja jednu od ključnih barijera javnoj kontroli finansiranja izbornih kampanja, jer važne podatke o finansiranju političkih subjekata proglašava poslovnom tajnom.

Tako je Agencija proglasila poslovnim tajnama ugovore, fakture i izvode sa računa koje joj dostavljaju politički subjekti nakon završetka izbora [121]. Upravo te podatke MANS je kasnije dobio od nekih parlamentarnih partija na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, odluka po žalbama i tužbama.

Dok je nekim zapisnicima o kontroli omogućila uvid, druge je propustila da objavi ili proglasila tajnom. Tako su, na primjer, MANS-u dostavljeni neki zapisnici o kontroli i nadzoru u toku parlamentarnih izbora, tek nakon odluka po žalbama i tužbama. Uprkos tome, očigledno je da Agencija nije dostavila mnoge zapisnike kada se uporede dostavljena dokumenta sa podacima o kontroli iz izvještaja Agencije [122].

Agencija je proglasila tajnom i sopstvenu odluku kojom je utvrdila da je DPS prekršio zakon u vezi sa Aferom "Koverta" [123].

[119] Detaljnije informacije u Studiji slučaja: Političke partije i novac – od javnog do tajnog, MANS, Podgorica 2018. <http://www.mans.co.me/politicke-partije-i-novac-od-javnog-do-tajnog/>

[120] <http://www.mans.co.me/upravni-sud-potvrdio-parlamentarne-partije-jesu-obveznice-zakona-o-spi/>

[121] Detaljnije informacije u Studiji slučaja: Političke partije i novac – od javnog do tajnog, MANS, Podgorica 2018. <http://www.mans.co.me/politicke-partije-i-novac-od-javnog-do-tajnog/>

[122] Na primjer, Agencija je dostavila samo zapisnike o nadzoru državnih institucija, a od političkih subjekata samo zapisnik o kontroli DF-a, iako tvrdi da je kontrolisala sve političke subjekte.

[123] Detaljnije u Studiji slučaja 14: Partija za primjer prekršila zakon

B - PREDIZBORNA POTROŠNJA JAVNIH FONDOVA

Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja predviđa niz ograničenja potrošnje i zapošljavanja u brojnim institucijama, kao i obavezu proaktivnog objavljivanja podataka o troškovima u izbornom periodu.

Zakonom je propisano da budžetske potrošačke jedinice **ne smiju imati veću potrošnju od prosječne** i da podatke o tome moraju objavljivati svake nedelje, od kada su izbori raspisani [124].

Kratkoročno zapošljavanje je dozvoljeno u izuzetnim slučajevima, i to samo ukoliko je predviđeno internim aktima o sistematizaciji zaposlenih [125]. Pored budžetskih potrošača, ova zabrana se odnosi i na državne fondove. Te institucije su dužne da sve odluke o zapošljavanju sa pratećom dokumentacijom dostavljaju Agenciji za sprječavanje korupcije koja ih objavljuje na svom sajtu [126].

Zakon propisuje posebne obaveze za ministarstva finansija, rada i socijalnog staranja, ali i za opštine: da **objavljaju informacije o svim troškovima** iz trezora, kao i potrošnji budžetske rezerve i posebne podatke o isplati i broju korisnika socijalne pomoći [127].

Pravnim licima čiji je osnivač, djelimični ili većinski vlasnik država ili opština, zabranjeno je da opraštaju dugove građanima, uključujući račune za sve vrste javnih usluga [128].

Zakon propisuje obavezu svih navedenih subjekata da u toku izborne kampanje objavljuju **putne naloge** za upravljanje službenim vozilima [129].

Zabranjeno je vršenje **pritiska** na fizička i pravna lica u vezi sa izbornom kampanjom i njenim finansiranjem [130]. Takođe je zabranjena distribucija promotivnog materijala i korišćenja prostorija institucija za pripremu i realizaciju aktivnosti kampanje, ukoliko se isti uslovi ne obezbijede svim učesnicima u izbornom procesu [131].

Nadzor nad sprovođenjem ovih odredbi zakona vrši Agencija, koja propisuje i način na koji vrši kontrolu [132].

Priložena tabela daje pregled zabrana i obaveza, rokove u kojima su na snazi, kao i obaveza različitih institucija i pravnih lica koje su propisane Zakonom.

[124] Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, član 28

[125] Ibid, član 33

[126] Ibid

[127] Ibid, članovi 29 i 30

[128] Ibid, član 31

[129] Ibid, član 32

[130] Ibid, član 25

[131] Ibid, član 26

[132] Direktor Agencije je donio Pravilnik o načinu vršenja kontrole primjene odredaba članova 24 do 34 zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja i načinu vršenja kontrole i nadzora tokom izborne kampanje ("Sl. list CG", br. 18/2018).

B.1. ZAKONSKI OKVIR

Oblast	Opis zabrane / obaveze objavljivanja podataka	Period važenja (od – do)	Budžetske potrošačke jedinice (državni i lokalni nivo)	Min.rada i socijalnog staranja	Min. finansija	Opštine	Državni fondovi	Pravna lica (osnivač ili vlasnik država ili opština)
Potrošnja državnih sredstava	Zabranjeno: mjesečna potrošnja veća od prosječne	od raspisivanja do dana izbora	X	X	X	X	X	-
	Objava: potrošnja sa svih računa – svakih 7 dana	od raspisivanja do mjesec dana nakon izbora	X	X	X	X	X	-
Zapošljavanje	Zabranjeno: Kratkoročno zapošljavanje zabranjeno ukoliko nije predviđeno aktom o sistematizaciji radnih mjesta	od raspisivanja do dana izbora	X	X	X	X	X	-
	Objava: Odluke o zapošljavanju sa pratećom dokumentacijom dostavljaju Agenciji 3 dana od donošenja, a Agencija ih objavljuje nakon 7 dana		X	X	X	X	X	-
Socijalna pomoć	Objava: Podaci o iznosu i broju korisnika, vrstama i primaocima socijalne pomoći – svakih 15 dana		-	X	-	X	-	-
Finansije	Objava: Potrošnja iz državnog trezora kao i potrošnja sredstava iz budžetske rezerve – svakih 15 dana		-	-	X	X	-	-
Službeni automobili	Objava: Putni nalozi za upravljanje službenim vozilima – svakih 7 dana		X	X	X	X	X	X
Otpis dugova	Zabranjeno: Otpis dugova građanima, uključujući račune za utrošenu električnu energiju, vodu, i račune za sve vrste javnih usluga.		od raspisivanja do mjesec dana nakon izbora	-	-	-	-	-

Pregled zabrana i obaveza proaktivnog objavljivanja podataka iz Zakona

B.2. ZAPOŠLJAVANJE

Uprkos izmjenama Zakona, nastavljeno je predizborno zapošljavanje na svim nivoima državne uprave, posebno u toku kampanje za predsjedničke izbore. Uoči svih izbora organizovanih u posljednje tri godine sklopljeno je najmanje sedam hiljada ugovora o zapošljavanju, uglavnom na kratak rok, a najviše je zaposlenih u školama.

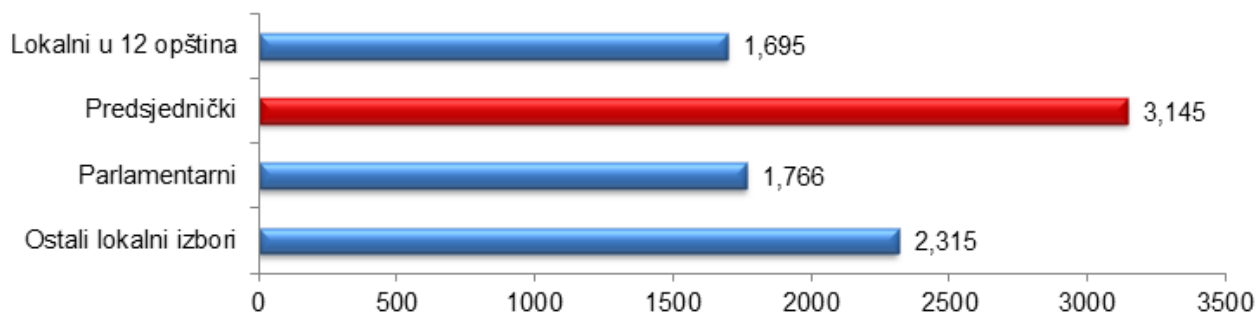
Pored toga, uoči nekoliko izbora Vlada i pojedine opštine su dijelile državnu pomoć privatnim firmama za otvaranje novih radnih mjesta.

B.2.1. Zvanični podaci o predizborno zapošljavanju

Prema podacima koje su institucije prijavile ASK-u, od izmjena Zakona o finansiranju političkih partija, u toku predizbornih kampanja je sklopljeno preko sedam hiljada ugovora o zapošljavanju. Zapošljavanje je sve češće u poslednjim izbornim ciklusima, a najviše ugovora je sklopljeno uoči predsjedničkih izbora. Ogromna većina ugovora je sklopljena na kratak rok.

Monitoring parlamentarnih izbora je pokazao da su institucije sakrile od Agencije najmanje 15% ugovora koje su zaključile u predizbornoj periodu [133], što znači da je ukupan broj sklopljenih ugovora uoči izbora održanih u posljednje tri godine preko osam hiljada.

Prema zvanično prijavljenim podacima, najintenzivnije je bilo zapošljavanje uoči predsjedničkih izbora, posebno imajući u vidu da se datum tih izbora maltene preklopio sa lokalnim izborima u 12 opština, gdje je takođe sklopljen značajan broj ugovora o zapošljavanju.

Grafik 29: Broj sklopljenih ugovora o zapošljavanju u toku izborne kampanje o kojima su institucije informisale Agenciju, po izborima; izvor: izvještaji Agencije

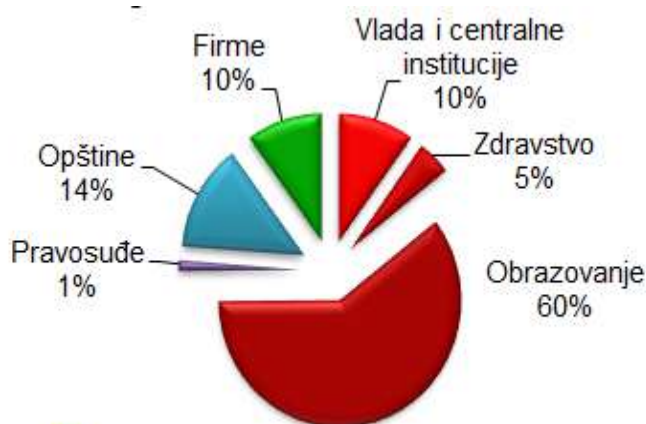
[133] Detaljnije informacije u poglavlju B.2.2. Zapošljavanje u javnoj upravi

B.2. ZAPOŠLJAVANJE

Broj ugovora koje su institucije prijavile uoči parlamentarnih i lokalnih izbora u drugim opštinama je bio manji na parlamentarnim izborima, koji su održani nakon uspostavljanja vlade izbornog povjerenja uz monitoring nevladinog sektora [134].

Raspoloživi podaci [135] pokazuju da je najčešće predizborno zapošljavanje u obrazovanju, i to uglavnom u osnovnim školama, a zatim u lokalnoj samoupravi i njenim institucijama.

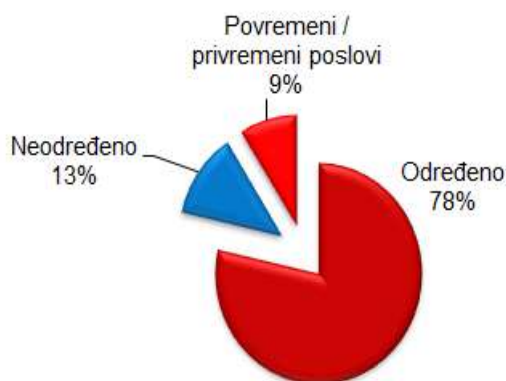
Na trećem mjestu je zapošljavanje u državnim kompanijama i vladinim institucijama, ne računajući zdravstvo i školstvo.

Grafik 30: Broj sklopljenih ugovora o zapošljavanju u toku izborne kampanje o kojima su institucije informisale Agenciju, po vrsti institucija; izvor: izvještaji Agencije

Skoro 90% ugovora o zapošljavanju potpisanih uoči izbora je na kratak rok.

Odnosno, uoči izbora institucije su dominantno zaključivale ugovore na određeno i ugovore o obavljanju privremenih i povremenih poslova, a samo 13 % ugovora je sklopljeno na neodređeno vrijeme.

Grafik 31: Vrste sklopljenih ugovora o zapošljavanju u toku izborne kampanje o kojima su institucije informisale Agenciju; izvor: izvještaji Agencije

[134] MANS je tada sprovodio detaljan monitoring državne potrošnje o kojem su institucije bile informisane, jer smo podnosili inicijative ASK-u, kao i zahtjeve za dostavljanje dodatnih informacija institucijama.

[135] Izvještaji Agencije nisu konzistentni: za parlamentarne i lokalne izbore u Nikšiću su dati samo ukupni podaci i nazivi institucija koje su zapošljavale, ali ne i broj ugovora po instituciji, što onemogućava uključivanje tih podataka u analizu. U izvještaju za lokalne izbore u Andrijevići, Budvi, Gusinju i Kotoru su dati pogrešni podaci o zapošljavanju, jer su i u tekstu, a i u tabelarnom prikazu date identične informacije kao u izvještaju o parlamentarnim izborima.

Studija slučaja 16: Prijavljeno zapošljavanje uoči predsjedničkih izbora

Prema zvaničnim podacima iz izvještaja Agencije za sprječavanje korupcije, uoči predsjedničkih, za nepuna tri mjeseca, institucije su sklopile preko tri hiljade ugovora o zapošljavanju.

Najveći broj predizbornih ugovora o zaposlenju prijavila je javna predškolska institucija „Đina Vrbica“. Ta mreža od 18 vrtića [136] je informisala Agenciju da je za ta tri mjeseca sklopila 177 takvih ugovora.

Nakon Podgorice, najveći broj ugovora u tom periodu sklopile su predškolske ustanove u Nikšiću (30) i Budvi (24).

Srednja elektrotehnička škola „Vaso Aligrudić“ u Podgorici je u istom periodu potpisala 40 ugovora o zapošljavanju, Srednja škola „Danilo Kiš“ u Budvi 34, a Škola za srednje i više stručno obrazovanje „Sergije Stanić“ u Podgorici 32, dok je osnovna škola „Dušan Korać“ u Bijelom Polju potpisala 32 ugovora o zapošljavanju.

Veliki broj ugovora potpisivale su i osnovne škole u manjim mjestima: „Hajro Šahmanović“ u Plavu čak 33, „Mahmut Lekić“ u Tuzima 28 ugovora, „Aleksa Đilas Bećo“ iz Mojkovca 27, a „Bajo Jojić“ u Andrijevici 18 ugovora.

U toku kampanje za predsjedničke izbore Ministarstvo finansija i organi u njegovom sastavu su potpisali 53 ugovora o zaposlenju, a Ministarstvo poljoprivrede 37.

Uoči izbora više kompanija u većinskom državnom vlasništvu je sklapalo ugovore o zapošljavanju: AD Plantaže su sklopile 54 ugovora, a AD Montecargo 37.

Preduzeća u vlasništvu opština su takođe zapošljavala brojne kadrove u predizbornom periodu. Prednjačila su komunalna preduzeća, pa je na primjer podgoričko sklopilo 52, a budvansko 48 ugovora o zapošljavanju uoči predsjedničkih izbora.

I uoči drugih izbora institucije su imale sličnu praksu. Na primjer, škola "Aleksa Đilas Bećo" iz Mojkovca je potpisala 32 ugovora o zapošljavanju, a srednja stručna škola na Cetinju 29 ugovora u toku kampanje za lokalne izbore u tim gradovima.

[136] <https://www.djinavrbica.net/vaspitne-jedinice>, Program vaspitno - obrazovnog rada u JPU "Đina Vrbica" se ostvaruje u 18 vaspitnih jedinica.

B.2.2. Zapošljavanje u javnoj upravi

Državne institucije su nastavile sa zapošljavanjem novih kadrova uoči izbora, uglavnom na kratak rok, a konkretni primjeri dovode u pitanje osnovanost takvog zapošljavanja. Značajan broj osoba je zaposlen kroz posebne programe Zavoda za zapošljavanje.

Uoči Parlamentarnih izbora, institucije su prijavile ASK-u da su za samo tri mjeseca sklopile preko 1,5 hiljadu različitih vrsta ugovora o zapošljavanju [137]. Konkretni primjeri pokazuju da bar u nekim slučajevima za tim radnim mjestima nije postojala nikakva realna potreba, a posebno ne u predizbornom periodu [138]. Najmanje 40 institucija nije prijavilo sve ugovore o zapošljavanju Agenciji, a zaposlili su najmanje 275 lica u toku predizborne kampanje, i to uglavnom na vrlo kratak vremenski period [139].

Pojedine državne institucije i preduzeća u državnom i lokalnom vlasništvu su u predizbornom periodu zapošljavali kadrove i preko agencija za posredovanje u zapošljavanju [140]. Tako je, na primjer, javno preduzeće Pošta Crne Gore zaključilo ugovore na po mjesec dana sa preko 70 ljudi i to za angažovanje koje spada u redovne poslove zaposlenih u poštanskoj kompaniji [141].

Praksa pokazuje da su mnoge institucije zapošljavale veći broj lica na kratak vremenski period uoči raspisivanja izbora, čime su izbjegnute zakonske zabrane, a većina tih lica je suštinski bila zaposlena samo u toku izborne kampanje [142].

U okviru Afere „Snimak“, visoki funkcioner vladajuće partije je rekao da se zapošljavanje koristi sa ciljem uticaja na birače da glasaju za tu partiju [143].

[137] Detaljnije informacije u Izvještaju MANS-a o Parlamentarnim izborima 2016. godine, u poglavlju 2.1.1. Prijavljena zaposlenja u državnoj upravi

[138] Ibid, Studija slučaja: Zapošljavanje „savjetnika za press kliping“

[139] MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od početka 2016. godine pratio zapošljavanje u sedam najvećih opština i 140 javnih preduzeća u vlasništvu 17 opština: Podgorica, Budva, Rožaje, Bijelo Polje, Nikšić, Pljevlja, Bar, Herceg Novi, Mojkovac, Tivat, Berane, Cetinje, Danilovgrad, Kolašin, Žabljak, Ulcinj i Kotor. Ibid, poglavlje 2.1.2. Neprijavljena zaposlenja u državnoj upravi

[140] Ibid, Poglavlje 2.1.2. Zapošljavanja preko agencija za posredovanje u zapošljavanju

[141] Ibid, Studija slučaja: Zapošljavanja u javnom preduzeću „Pošta Crne Gore“

[142] Izvještaj MANS-a o Lokalnim izborima 2014. godine, poglavlje 4.1. Predizborno zapošljavanje u javnoj upravi

[143] "Hajde da pomognemo čovjeku da se zaposli i imaćemo efekat četiri glasa za DPS." Rekao je Zoran Jelić, član Senata Državne revizorske institucije, bivši direktor Zavoda za zapošljavanje i bivši poslanik DPS-a, u okviru Afere „Snimak“.

Studija slučaja 17: Zavod za zapošljavanje Crne Gore

Praksa pokazuje da je, i nakon izmjena Zakona, u svim izbornim ciklusima kroz programe Zavoda omogućeno zapošljavanje značajnog broja ljudi. Zavod je raspisivao posebne programe uoči ili u toku izbora, sa većim budžetima, koji su realizovani u toku izborne kampanje.

Na primjer, u toku kampanje za lokalne izbore u Mojkovcu, Cetinju i Petnjici, 2017. godine, Zavod je objavio pozive za četiri programa zapošljavanja [144].

Uoči raspisivanja parlamentarnih izbora Zavod je povećao broj planiranih zaposlenja za 1.500, a budžet za oko milion eura [145]. U toj godini je uveo i nove programe za kratkoročno zapošljavanje.

U 2018. godini, u kojoj su održani predsjednički i lokalni izbori, Zavod je ranije nego inače pokrenuo program zapošljavanja, i gotovo duplirao novac za te namjene, pa je u predizbornom periodu donio odluku o zapošljavanju oko 750 osoba, za šta je izdvojeno preko million eura [146].

Bivši direktor Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Zoran Jelić je, u okviru Afere „Snimak“, rekao da se programi te institucije koriste za predizborno zapošljavanje lica koja podržavaju vladajuću partiju:

“Pripremajući se za predstojeće izbore u Zavodu za zapošljavanje pokrenuli smo nekoliko projekata... Imamo svakodnevne kontakte sa predsjednicima odbora DPS u svim opštinama, jer želimo da prije svega zaposlimo svoje ljude... Planirano je da ih bude 6.000, a mi ćemo ove godine zaposliti preko 8.000 ljudi sa evidencije Zavoda za zapošljavanje, prije svega onih koji podržavaju program DPS-a.” [147]

[144] Ibid. Poglavlje 4.3. Programi Zavoda za zapošljavanje Crne Gore

[145] <http://www.mans.co.me/wp-content/uploads/2017/02/SSProgramiZZZCG-oktobar2016.pdf>

[146] Izvještaj MANS-a o Predsjedničkim izborima 2018. godine, poglavlje 5.3. Kratkoročna zaposlenja Zavoda za zapošljavanje Crne Gore

[147] Zoran Jelić, poslanik u Skupštini i bivši direktor Zavoda za zapošljavanje, jul 2012. godine

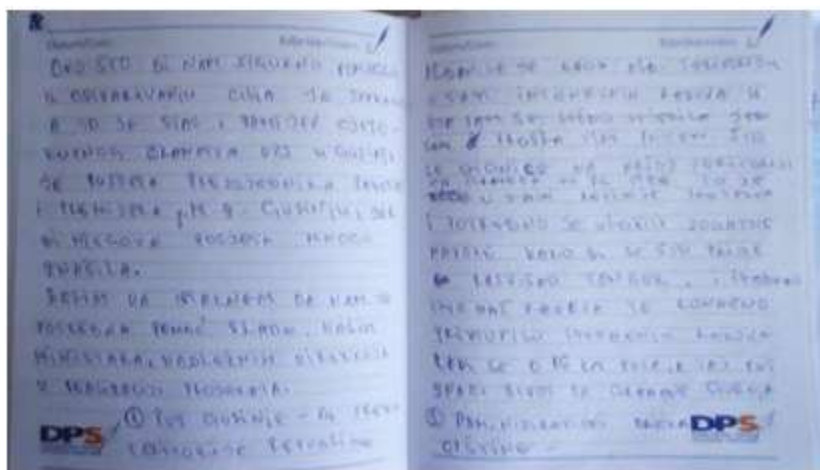
B.2. ZAPOŠLJAVANJE

Studija slučaja 18: Mehanizmi uticaja na birače iz dnevnika predsjednice opštine

Nekoliko dana prije održavanja parlamentarnih izbora u medijima je objavljen sadržaj navodnog dnevnika predsjednice Opštine Gusinje i istaknute članice vladajuće partije [148] u kome se navode konkretni mehanizmi uticaja na birače.

Značajan broj aktivnosti navedenih u navodnom dnevniku se odnosi na zapošljavanje članova partije u državnim institucijama i kompanijama, ali i privatnim firmama [149].

Takođe se predlaže niz zloupotreba vezanih za pomoć poljoprivrednicima i izgradnju infrastrukture [150]. Prema navodima iz dnevnika, glasači iz dijaspore su popisani i plaćan im je dolazak na glasanje, kao i putni troškovi studenata koji studiraju u drugim gradovima. Navode se i zloupotrebe vezane za lokalno udruženje penzionera čije članstvo treba privoljeti da u procentu od 90% podrži vladajuću partiju [151].

Izvod iz navodnog dnevnika predsjednice Opštine Gusinje

A photograph of a printed document titled 'SPISAK STUDENATA' (List of Students). It is a table with several columns, including names, locations, and amounts. The text is in Cyrillic script.

Dokument koji je bio sastavni dio navodnog dnevnika, Spisak studenata sa mjestima gdje studiraju i iznosima isplata

Funkcionerka DPS-a se nije oglašavala u medijima povodom navoda iz dnevnika.

[148] Novinski članak dnevnog lista „Dan“, „Zapošljavati strogo partijski“ od dana 12. oktobra 2016. godine <http://www.vijesti.me/vijesti/zaposljavati-strogo-partijski-studente-placati-30-eura-na-kosovu-pritiskajte-preko-ambasade-907155>. MANS je takođe u posjedu kopije dokumenta korištenog za izradu članka.

[149] U dnevniku su zabilježena imena funkcionera Demokratske partije socijalista koji navodno treba da kontaktiraju funkcionere Pošte Crne Gore i Poreske uprave kako bi se obezbijedilo zapošljavanje za podržavaoce te partije. Takođe se precizira i da je potrebno kontaktirati vlasnike kladionica, marketa i poslastičarnica kako bi oni razgovarali sa svojim zaposlenima, dok će u školama biti realizovano strogo partijsko zapošljavanje, a u samom dnevniku se navode i imena tih lica.

[150] Izvještaj MANS-a o Parlamentarnim izborima 2016. godine, poglavlje 2.5.5. Slučaj „dnevnik“

[151] Ibid.

B.2.3. Državna pomoć za zapošljavanje u privatnom sektoru

U toku predizbornih kampanja Vlada je dodjeljivala državnu pomoć privatnim kompanijama, uglavnom sa ciljem otvaranja novih radnih mjesta. Po sličnom principu, samo bez javnih oglasa, državnu pomoć za zapošljavanje uoči izbora su dodjeljivale i neke opštine.

Nakon raspisivanja Parlamentarnih izbora Vlada je odobrila oko dva miliona eura državne pomoći za šest privatnih kompanija sa ciljem podsticanja direktnih investicija i zapošljavanja u periodu od tri godine [152]. Skoro polovinu iznosa su dobile dvije firme u vlasništvu istaknutih članova vladajuće partije [153]. Predviđeno je da sve kompanije koje su dobile državnu pomoć u izbornoj godini zaposle preko 150 lica ili više od polovine ukupno planiranih kadrova.

U toku iste predizborne kampanje Vlada je raspisala i dva dodatna projekta državne pomoći kompanijama i preduzetnicima [154]. Konkursi za te projekte su raspisani u toku izborne kampanje, a podijeljeno je ukupno 130 hiljada eura državne pomoći.

[152] MANS Izveštaj o Parlamentarnim izborima 2016. godine, poglavlje Uredba Vlade o podsticanju direktnih investicija

[153] Ibid. Riječ je o kompanijama „Meso-promet“ iz Bijelog Polja i „Comp-Commerc“ iz Nikšića, koje su u vlasništvu člana Glavnog odbora DPS-a, Hilmije France, odnosno člana Opštinskog odbora DPS-a u Nikšiću, Ranka Jovovića.

[154] Ibid, poglavlje 2.2.1. Vanredni Vladini programi državne pomoći

B.3. POMOĆ SIROMAŠNIMA I POLJOPRIVREDNICIMA

U toku predizbornih kampanja neke institucije su isplaćivale neuobičajeno veliku pomoć siromašnima, kao i milionske subvencije i kredite poljoprivrednicima.

B.3.1. Socijalna pomoć i povoljnosti za siromašne

Veoma su zabrinjavajuće velike isplate materijalne pomoći pojedincima iz budžetske rezerve, izvršene na osnovu odluka nekoliko članova Vlade donešenih u predizbornom periodu. Posebno zabrinjava skrivanje pojedinih isplata, pa čak i ukupnih iznosa potrošnje budžetske rezerve uoči izbora.

Uprkos izmjenama Zakona neke opštine su nastavile da dijele znatno veća sredstva za jednokratnu pomoć pojedincima u predizbornom periodu od njihove uobičajene potrošnje. Izborni proces je uticao i na dinamiku drugih isplata licima u stanju socijalne potrebe, a postoji i primjer tempirane izgradnje stambenog objekta za siromašne uoči izbora.

Studija slučaja 19:

Jednokratna pomoć iz budžetske rezerve

Dan nakon završetka lokalnih izbora iz budžetske rezerve je isplaćen značajan iznos za materijalnu pomoć pojedincima. Ukupna potrošnja budžetske rezerve u predizbornom periodu nije poznata javnosti jer Ministarstvo finansija krije pojedine isplate, pa čak i mjesečne zbirove sredstava isplaćenih iz budžetske rezerve.

Prema Zakonu o budžetu Crne Gore, sredstva iz Budžetske rezerve se koriste za isplate izdataka koji Budžetom nijesu planirani u dovoljnom iznosu ili koji nisu mogli biti predviđeni [155]. Međutim, Vlada je posebnim pravilnikom uredila da se ta sredstva mogu koristiti i za pomoć fizičkim i pravnim licima [156].

O pomoći pojedincima za liječenje, školovanje i poboljšanje materijalne situacije [157] odlučuje Komisija koju čine ministri u Vladi ili izuzetno sama Vlada [158]. Kriterijumi za donošenje odluka o dodjeli pomoći nisu javno dostupni.

[155] Član 43 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti (Sl.list Crne Gore 20/14, 56/14, 70/17, 04/18 i 55/18)

[156] Pravilnik o bližim kriterijumima za korišćenje sredstava tekuće i stalne budžetske rezerve, ("Sl. list CG", br. 23/2009), član 2, stav 1, tačke 2 i 3

[157] Pravilnik o bližim kriterijumima za korišćenje sredstava tekuće i stalne budžetske rezerve, ("Sl. list CG", br. 23/2009), član 2, stav 1, tačka 3

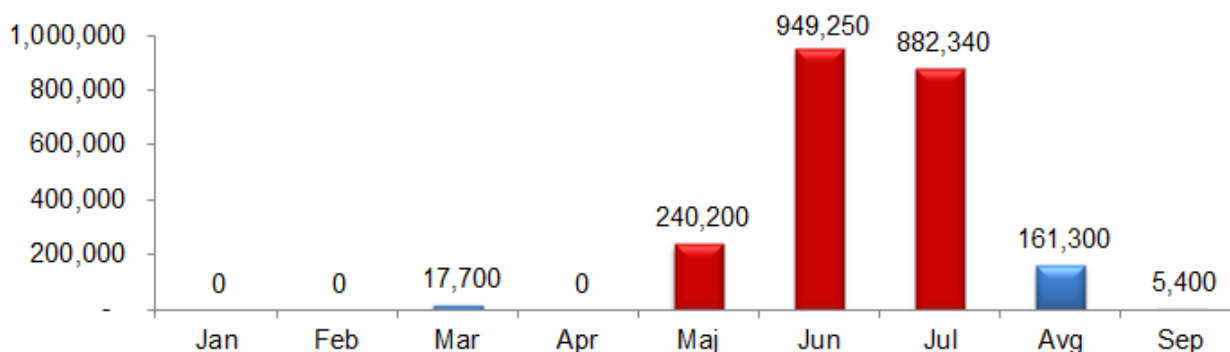
[158] Pravilnik o bližim kriterijumima za korišćenje sredstava tekuće i stalne budžetske rezerve, ("Sl. list CG", br. 23/2009), član 5, stav 2. Rješenje o imenovanju Komisije za raspodjelu dijela sredstava budžetske rezerve od 29. novembra 2016. godine. Komisiju čine: RAFET HUSOVIĆ, potpredsjednik Vlade za regionalni razvoj, predsjednik, MILUTIN SIMOVIĆ, potpredsjednik Vlade za ekonomsku politiku i finansijski sistem i ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja, zamjenik predsjednika, ZORAN PAŽIN, potpredsjednik Vlade za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku i ministar pravde, član, MEVLUDIN NUHODŽIĆ, ministar unutrašnjih poslova, član, dr KENAN HRAPOVIĆ, ministar zdravlja, član, MARIJA VUČINOVIĆ, ministarka bez portfelja, član, NIKOLA DEDEIĆ, zamjenik generalnog sekretara Vlade, član.

B.3. POMOĆ SIROMAŠNIMA I POLJOPRIVREDNICIMA

Ministarstvo finansija u toku prva četiri mjeseca 2018. godine nije imalo značajnijih isplata iz budžetske rezerve za materijalne pomoći pojedincima [159]. Međutim, dan nakon završetka lokalnih izbora [160], 28. i 29. maja iz budžetske rezerve je isplaćeno čak 240 hiljada eura za različite materijalne pomoći [161], uglavnom za poboljšanje materijalne situacije fizičkih lica.

To znači da su članovi Vlade, koji su istovremeno i članovi Komisije za raspodjelu budžetske rezerve, u toku izborne kampanje donijeli odluke o dodjeli pomoći, na osnovu kojih su donijeta i rješenja o isplatama koje su uslijedile dan nakon izbora.

Sa velikim isplatama za socijalne pomoći sa pozicije Budžetske rezerve nastavljeno je i u junu i julu, a zatim su se ti iznosi drastično smanjili.

Grafik 32: Isplate za materijalne pomoći iz budžetske rezerve (januar – septembar 2018.),
izvor: podaci Ministarstva finansija dobijeni na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama

Međutim, u svakom od tih mjeseci postoji bar po jedna isplata iz budžetske rezerve čiji iznos je izbrisan [162], pa su ovi podaci dati na osnovu raspoloživih informacija. Isplate za koje nije navedeno da li su izvršene prema fizičkim ili pravnim licima ili su uplaćene na račune državnih institucija nisu uključene u obračun.

[159] Prema podacima koje je prikupio MANS na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama isplate za materijalne pomoći realizovane su jedino u martu 2018. godine u iznosu od 17.700 eura

[160] Lokalni izbori u više gradova su održani 27. maja 2018. godine.

[161] Podaci iz SAP sistema, po kojem se vodi sistem rashoda Državnog trezora, koje je MANS prikupio na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama. U preostala dva dana maja nije bilo isplata.

[162] Detaljnije u poglavlju B.7.1. Tajni podaci o predizbornoj potrošnji

B.3. POMOĆ SIROMAŠNIMA I POLJOPRIVREDNICIMA

Studija slučaja 20: Uvećane isplate za socijalu u Glavnom gradu

Za tri mjeseca, od raspisivanja do održavanja predsjedničkih izbora [163], Glavni grad Podgorica je za jednokratne socijalne pomoći potrošio 60 odsto godišnjeg budžeta i dodatna sredstva iz budžetske rezerve [164].

Pomoć je dobilo 1.700 lica, kojima su isplaćivani iznosi od 60 do 150 eura [165].

Grafik 33: Isplata jednokratne socijalne pomoći iz budžeta Glavnog grada (19. januar - 12. april 2018.)

Zakon propisuje da institucije u periodu izborne kampanje ne smiju imati potrošnju veću od prosječne [166].

Dozvoljena mjesečna potrošnja u ovom slučaju je bila oko 20 hiljada eura, ali je za tri mjeseca potrošeno 140 hiljada eura ili 75% više od dozvoljenog [167].

Međutim, ta suma nije konačna, jer je dodatnih 46 hiljada eura isplaćeno sa budžetske rezerve na osnovu odluka tadašnjeg gradonačelnika, Slavoljuba Stijepovića [168].

Sličan je i primjer **Opštine Bar** koja je u toku parlamentarnih izbora tražila dodatne fondove iz državnog budžeta za isplatu jednokratnih pomoći [169].

[163] Predsjednički izbori su raspisani 19. januara 2018. godine, a održani su 15. aprila.

[164] Izvještaj MANS-a o Predsjedničkim izborima 2018. godine, poglavlje 5.1. Socijalne naknade Glavnog grada

[165] Ibid.

[166] Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, član 28, stav 1

[167] Izvještaj MANS-a o Predsjedničkim izborima 2018. godine, poglavlje 5.1. Socijalne naknade Glavnog grada

[168] Ibid.

[169] Izvještaj MANS-a o Parlamentarnim izborima 2018. godine, poglavlje 2.4. Jednokratna davanja i krediti

B.3. POMOĆ SIROMAŠNIMA I POLJOPRIVREDNICIMA

Studija slučaja 21: Zgrada za socijalne slučajeve u Mojkovcu

U toku kampanje za lokalne izbore u Mojkovcu, gradska vlast je za preko četiri puta uvećala izdatke za lokalne investicije [170] i to za izgradnju zgrade za socijalno ugrožena lica i rekonstrukciju gradskog trga. Zvanična dokumentacija pokazuje da je sprovođenje tih projekata tempirano u izbornom periodu.

Mjesec dana prije održavanja izbora iz opštinskog budžeta je za lokalne investicije isplaćeno preko 170 hiljada eura, dok je prosjek u prethodnom periodu bio oko 40 hiljada mjesečno.

Prema izvještaju ASK-a, isplate su realizovane zbog izgradnje infrastrukture, odnosno „dva projekta koji su započeti u prvom i drugom kvartalu 2017. godine“, i to rekonstrukcije parkinga u centru grada i izgradnje zgrade za socijalno ugrožena lica.

ASK je te izdatke prihvatio kao validne, na osnovu izjašnjenja lokalne vlasti da je projekte započeo početkom godine.

OPŠTINA MOJKOVAC		
BUDŽETSKA JEDINICA	PROSJEK (april-septembar)	POTROŠNJA U OKTOBRU
Kabinet Predsjednika	7.546,11	5.558,77
Glavni administrator	1.821,50	1.462,43
Komunalna policija	5.798,51	5.310,35
Menadžer	3.038,99	3.819,10
Predsjednik skupštine	5.291,05	6.953,01
Sekretar skupštine	4.094,86	4.027,02
Sekretarijat za opšte upravne poslove i društvena djelatnost	47.304,01	56.784,65
Sekretarijat za finansije, ekonomiju i lokalne javne prihode	26.290,25	19.565,00
Sekretarijat za uređenje prostora i održiv razvoj	38.976,65	171.649,27
Služba zaštite	11.628,38	13.195,70
Direkcija za imovinu i zaštitu interesa opštine	2.258,72	1.969,83
UKUPNO	154.957,51€	290.295,17

Izvod iz izvještaja ASK-a o nadzoru u toku izborne kampanje za lokalne izbore u Mojkovcu

Da je sprovela stvarnu kontrolu ASK bi utvrdila da je izgradnja zgrade za socijalne potrebe bila prvobitno planirana za prethodnu godinu [171], ali je odložena za izbornu [172].

Opština je kasnila i sa raspisivanjem tendera [173] za izbor izvođača radova i zaključila ugovor tek u avgustu [174], pa je zgrada za lica u stanju socijalne potrebe građena upravo u vrijeme kampanje za lokalne izbore [175].

Sa druge strane, tender za objavu drugog projekta, rekonstrukcije gradskog trga, je bio planiran u trećem kvartalu izborne godine [176], ali je lokalna vlast već u aprilu objavila javni poziv za izbor izvođača radova [177].

[170] Izvještaj Agencije za sprječavanje korupcije o sprovedenom nadzoru u toku izborne kampanje za izbore u Cetinju, Mojkovcu, Petnjici i Tuzima, a koji je MANS dobio na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, broj MANS-a 18/120617

[171] Plan javnih nabavki Opštine Mojkovac za 2016. godinu koji je javno dostupan na Portalu javnih nabavki

[172] Plan javnih nabavki opštine Mojkovac za 2017. godinu, koji je javno dostupan na Portalu javnih nabavki

[173] Opština Mojkovac je planirala objavu tendera za izbor izvođača u prvom kvartalu 2017. godine, ali je njegovu objavu pomjerila za kraj maja. Izvor: Portal javnih nabavki

[174] Ugovor o izvođenju radova sa izabranim ponuđačem, firmom „Unipred“ iz Bijelog Polja, zaključen je dana 08. avgusta 2017. godine

[175] Lokalni izbori u Opštini Mojkovac raspisani su 25. septembra 2017. godine, a održani 26. novembra 2017.

[176] Portal javnih nabavki, <http://portal.ujn.gov.me/delta2015/login.jsp>

[177] Ibid.

B.3. POMOĆ SIROMAŠNIMA I POLJOPRIVREDNICIMA

Taj poziv je bio prekinut [178], pa je u avgustu sproveden pregovarački postupak i u septembru izabran izvođač radova [179], čime se i ta kapitalna investicija vremenski poklopila sa kampanjom za lokalne izbore.

Izborni proces je uticao i na dinamiku drugih isplata licima u stanju socijalne potrebe.

Na primjer, uoči formiranja vlade izbornog povjerenja, Ministarstvo ekonomije je isplatilo skoro dva miliona eura ili skoro cijeli godišnji budžet predviđen za **subvencije za struju**. Broj korisnika tog vida pomoći je uoči izbora uvećan za 1,2 hiljade, a neposredno nakon parlamentarnih izbora sredstva za te namjene su duplirana kroz usvajanje rebalansa budžeta [180].

Slično je i sa isplatama **otpremnina bivšim radnicima** kompanija koje su ugašene, mahom na sjeveru države. Fond rada je u godini parlamentarnih izbora podijelio tri puta više novca za otpremnine nego u prethodnoj godini u kojoj nije bilo izbora, zahvaljujući rebalansu budžeta [181]. Afera „Snimak“ je otkrila da su isplate radničkih otpremnina Fonda rada bile jedan od mehanizama koje je vladajuća partija koristila u izbornim periodima kako bi uticala na opredjeljenje birača [182].

Postoji i primjer koji pokazuje da pojedini siromašni građani u dužem vremenskom periodu nisu plaćali troškove vode lokalnom javnom preduzeću. Kada im je isključena voda zbog duga od preko 30 hiljada eura, javno su naveli da godinama ne plaćaju i da im je to uvijek opraštano uoči izbora. Iz Vodovoda su odbacili te tvrdnje. [183]

[178] Ibid.

[179] Ibid.

[180] Izvještaj MANS-a o Parlamentarnim izborima 2016. godine, poglavlje 2.4.1. Subvencije za struju za socijalno ugrožene

[181] Izvještaj MANS-a o Parlamentarnim izborima 2016. godine, poglavlje 2.4.2. Povećana sredstva za isplatu radničkih otpremnina

[182] "I druga veoma bitna stvar je da otpremnine iz Fonda rada direktno usmjerimo prema našem članstvu i smatram da će nam to direktno pomoći na terenu", rekao je Dejan Medojević, tadašnji predsjednik Opštine Mojkovac, Snimak sjednice Predsjedništva DPS-a, jul 2012. godine, uoči parlamentarnih izbora.

[183] Vijesti, "Kad su izbori, sve živo imaš": Nijesu plaćali vodu jer glasaju DPS, 6. Februar 2019., www.vijesti.me/vijesti/drustvo/kad-su-izbori-sve-zivo-imas-nijesu-placali-vodu-jer-glasaju-dps

B.3. POMOĆ SIROMAŠNIMA I POLJOPRIVREDNICIMA

B.3.2. Pomoć poljoprivrednicima

U svim izbornim ciklusima Ministarstvo poljoprivrede i Investiciono razvojni fond su isplaćivali znatno veća sredstva za poljoprivrednike nego u periodu kada nije bilo izbora. Riječ je o milionskim iznosima koji su dijeljeni prije izbora kao subvencije ili povlašćeni krediti.

Studija slučaja 22: Uvećanje isplata za IPARD like projekat

Ministarstvo poljoprivrede je za dva i po mjeseca potrošilo trostruki godišnji budžet za subvencije u okviru projekta IPARD like, u toku predizborne kampanje za predsjedničke izbore.

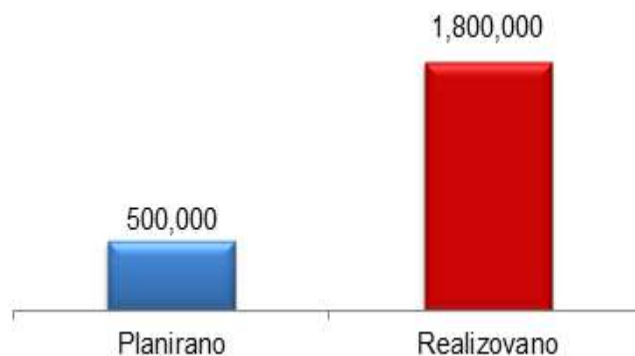
Veći dio novca za taj projekat se dobija iz fondova Evropske Unije kako bi se pomogao razvoj domaće poljoprivrede, a ostatak Vlada opredjeljuje državnim budžetom. Novac se isplaćuje firmama ili pojedincima.

Godišnjim budžetom za 2018. godinu [184] je bilo projektovano pola miliona eura za subvencije.

Za oko dva i po mjeseca izborne kampanje isplaćeno je čak 1,3 miliona eura više od plana [185].

Rješenje Ministarstva finansija kojim odobrava preusmjerenje isplate za IPARD Like projekat

Grafik 34: Planirane i isplaćene subvencije u okviru projekta IPARD like (20. januar - 04. april 2018); izvor: podaci Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja

Nakon raspisivanja predsjedničkih izbora, početkom februara 2018. godine, Ministarstvo finansija je odobrilo uvećanje sredstava za subvencije u okviru IPARD Like projekta za pola miliona eura, i preusmjerilo ih sa Tekuće budžetske rezerve [186].

Nije poznato iz kojih izvora je obezbijedeno preostalih 800 hiljada eura.

[184] Zakon o Budžetu Crne Gore za 2018. godinu (Sl.list Crne Gore broj 90/17)

[185] Poznato je da je za deset kompanija opredijeljeno preko 712 hiljada eura; izvor: podaci Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja iz trezora

[186] Ovo preusmjerenje sredstava nije prikazano kao rashod u analitičkim karticama Ministarstva finansija.

B.3. POMOĆ SIROMAŠNIMA I POLJOPRIVREDNICIMA

Sličnu praksu Ministarstvo poljoprivrede je imalo i uoči parlamentarnih izbora, kada je isplaćivalo znatno više subvencija poljoprivrednicima nego u periodima kada nije bilo izbora. U toku te predizborne kampanje i Investiciono razvojni fond je smanjio kamate za poljoprivredne kredite.

U toku kampanje za parlamentarne izbore Ministarstvo poljoprivrede je isplatilo preko dva miliona eura subvencija poljoprivrednim proizvođačima ili pet puta veći iznos u odnosu na početni dio godine [187]. U istim mjesecima prethodne godine je isplaćeno oko 15% manje sredstava nego u izbornoj godini [188].

Mjesec dana prije održavanja parlamentarnih izbora IRF je smanjio kamate za kreditiranje projekata iz poljoprivrede, kao i naknade za obradu kredita [189].

[187] U aprilu i maju je isplaćeno nepunih 400 hiljada eura, dok isplata u junu nije bilo. U julu je isplaćeno 417 hiljada eura, u avgustu 331 hiljadu eura, a u septembru čak 1,3 miliona eura. U oktobru, do održavanja parlamentarnih izbora isplaćeno je dodatnih 48 hiljada eura. Izvještaj MANS-a o Parlamentarnim izborima 2016. godine, poglavlje 2.4.3. Povećana isplata subvencija poljoprivrednicima.

[188] U julu, avgustu i septembru 2015. godine za subvencije poljoprivrednicima je isplaćeno 1,8 miliona eura.

[189] U septembru 2016. godine, mjesec uoči održavanja parlamentarnih izbora, IRF je za kreditiranje projekata iz poljoprivrede snizio kamatu sa 4,5 odsto na 4 odsto. Izvještaj MANS-a o Parlamentarnim izborima 2016. godine, poglavlje 2.4.4. Uoči izbora snižene kamatne stope državnih kredita

B.4. IZGRADNJA INFRASTRUKTURE

Troškovi za izgradnju lokalne infrastrukture iz državnog i budžeta opština su rasli uoči održavanja svakih izbora. Milioni eura su uloženi u izgradnju i rekonstrukciju lokalnih saobraćajnica u jeku predizbornih kampanja. Više građana je javno nudilo glasove u zamjenu za asfaltiranje lokalnih puteva.

B.4.1. Izgradnja lokalne infrastrukture iz državnog budžeta

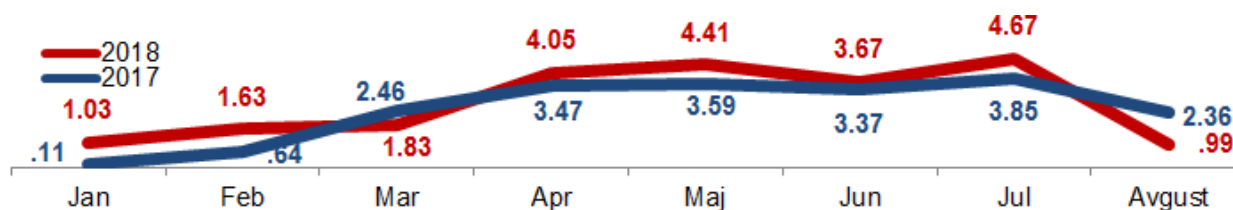
Tri Ministarstva, saobraćaja, održivog razvoja i poljoprivrede, višestruko su povećavala troškove za izgradnju lokalne infrastrukture uoči više izbornih ciklusa. Studije slučaja pokazuju da su lokalne saobraćajnice namjerno građene baš u predizbornom periodu.

Studija slučaja 23: **Ministarstvo saobraćaja**

Direkcija za saobraćaj je uoči lokalnih izbora duplirala izdatke za kapitalne investicije i potrošila skoro 8,5 miliona eura uglavnom za izgradnju i rekonstrukciju saobraćajnica za dva mjeseca ili 20% više nego u istom periodu prethodne godine.

Direkcija za saobraćaj, pod nadležnošću Ministarstva saobraćaja, je u toku aprila i maja 2018. imala dvostruko veću potrošnju za kapitalne investicije nego što je prosječno trošila u prva tri mjeseca te godine. Kapitalne investicije Direkcije za saobraćaj uglavnom se odnose na izgradnju ili rekonstrukciju saobraćajnica.

U toku prva tri mjeseca Direkcija je potrošila oko 4,5 miliona eura za kapitalne investicije, a onda je samo u aprilu za te namjene izdvojila preko četiri miliona, a samo u maju, mjesecu kada su održani lokalni izbori, isplatila je 4,4 miliona eura [190].

Grafik 35: Kapitalne investicije Direkcije za saobraćaj (uporedni podaci za januar – avgust 2017. i 2018. godine, u milionima eura), izvor: Podaci iz SAP sistema Ministarstva finansija

[190] Podaci iz SAP Sistema, po kojem se vode budžetski rashodi, a koje je MANS dobio na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Godišnjim budžetom za kapitalne investicije Direkcije za saobraćaj je opredijeljeno oko 37 miliona eura, što znači da je prosječna mjesečna potrošnja oko tri miliona eura.

B.4. IZGRADNJA INFRASTRUKTURE

Uoči izbora, u aprilu i maju 2018. je potrošeno 1,4 miliona eura ili 20% više nego u istim mjesecima prethodne godine u kojoj nije bilo izbora.

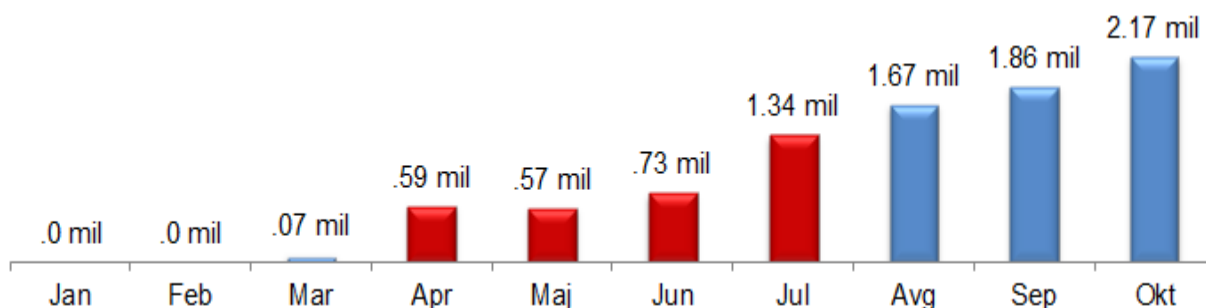
Sličnu praksu Direkcija je imala i u slučaju parlamentarnih izbora kada je za presvlačenje asfalta na lokalnim putevima dala preko dva miliona eura [191].

Sledeća studija slučaja potvrđuje da dinamiku potrošnje budžeta za izgradnju saobraćajnica ne određuju vremenski uslovi, već termin raspisivanja izbora. Za razliku od Direkcije za saobraćaj koja je najviše ulagala u aprilu i maju 2018. godine, uoči lokalnih izbora, Ministarstvo održivog razvoja je gradilo puteve od jula do oktobra, uoči parlamentarnih izbora 2016. godine.

Studija slučaja 24: Ministarstvo održivog razvoja

Ministarstvo održivog razvoja je za tri mjeseca uoči parlamentarnih izbora potrošilo oko 4,5 miliona eura za izgradnju lokalne infrastrukture i građevinskih objekata ili 60 odsto više nego u prethodnom kvartalu.

Od 12. jula 2016. godine, kada su raspisani parlamentarni izbori, pa do kraja tog mjeseca Ministarstvo je za lokalnu infrastrukturu i građevinske objekte potrošilo oko 600 hiljada eura [192]. U jeku turističke sezone, u avgustu, mjesecu godišnjih odmora, izdvojilo je 1,6 miliona. U septembru je potrošilo 1,8 miliona, a do 16. oktobra, kada su održani izbori, još dodatnih 460 hiljada. Neposredno nakon završetka izbora, odnosno do kraja oktobra, Ministarstvo je potrošilo dodatnih 1,6 miliona eura.

Grafik 36: Potrošnja budžeta Ministarstva održivog razvoja za izgradnju lokalne infrastrukture i građevinskih objekata (april – oktobar 2016. godine), izvor: analitičke kartice Ministarstva

Zvanični podaci ukazuju da se uglavnom radilo o izgradnji ili rekonstrukciji lokalnih puteva, ali i izgradnji gradskih trgova i saobraćajnica, šetališta i građevinskih objekata [193].

Sa druge strane, ukupna potrošnja Ministarstva za ove izdatke u tri i po mjeseca koja su prethodila raspisivanju izbora je iznosila 2,6 miliona eura [194], a u prva tri mjeseca te godine je isplaćeno nepunih 70 hiljada za ove izdatke [195].

Inače, Budžetom Ministarstva za izbornu 2016. godinu bilo je planirano oko 300 hiljada eura više u odnosu na prethodnu, neizbornu godinu.

[191] Izvještaj MANS-a o parlamentarnim izborima 2016. godine, poglavlje 2.3.1. Ministarstvo saobraćaja i predizborno presvlačenje asfalta

[192] Analitičke kartice Ministarstva održivog razvoja i turizma, [www.mrt.gov.me/rubrike/spi/spi-
imovina/137510/Analiticke-kartice-Ministarstva-odrzivog-razvoja-i-turizma-i-Direkcije-javnihradova.html](http://www.mrt.gov.me/rubrike/spi/spi-imovina/137510/Analiticke-kartice-Ministarstva-odrzivog-razvoja-i-turizma-i-Direkcije-javnihradova.html)

[193] Modernizacije lokalnih puteva u opštinama Gusinje, Andrijevića, Plav, Rožaje, Mojkovac, Šavnik, Danilovgrad i Plužine, kao i Prijestonici Cetinje, rekonstrukcija gradskih saobraćajnica u Pljevljima, Žabljaku, Plavu, izgradnja vodovoda u Rožajama i sanacija odlagališta komunalnog otpada u Beranselu.

[194] U aprilu je potrošeno 586 hiljada, u maju 570 hiljada, junu 730 hiljada, a do 12. jula 737 hiljada eura.

[195] Podaci iz SAP sistema po kojem se vode budžetski rashodi, koje je MANS dobio na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama

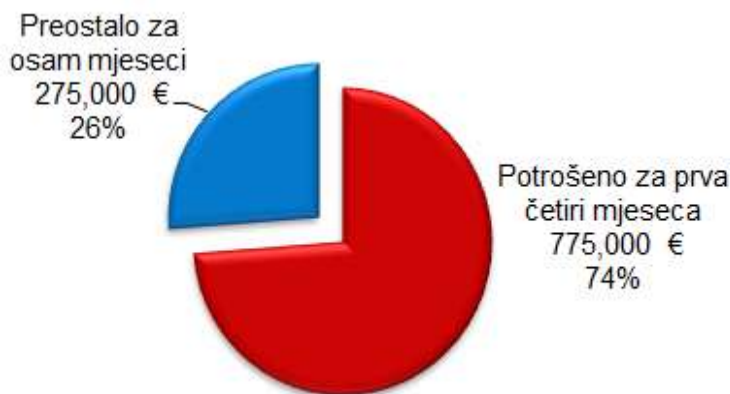
B.4. IZGRADNJA INFRASTRUKTURE

Studija slučaja 25: Ministarstvo poljoprivrede

U toku prva četiri mjeseca 2018. godine, uoči predsjedničkih i lokalnih izbora, Ministarstvo poljoprivrede je potrošilo tri četvrtine kompletnog budžeta za izgradnju vodovoda koji je bio predviđen za tu godinu.

Godišnjim budžetom Ministarstvo poljoprivrede je projektovalo nešto preko milion eura za izgradnju vodovoda. Za prva četiri mjeseca je potrošilo skoro tri četvrtine novca, odnosno oko **775 hiljada eura [196]**.

Većina novca je potrošena od početka februara, pa do održavanja predsjedničkih izbora, kada je isplaćeno skoro 650 hiljada eura [197].

Grafik 37: Potrošnja budžeta Ministarstva poljoprivrede za izgradnju vodovoda (januar – april 2018. godine), izvor: analitičke kartice Ministarstva poljoprivrede

Podgorica:	100.000 €
Danilovgrad:	80.000 €
Šavnik:	80.000 €
Bijelo Polje:	80.000 €
Žabljak:	70.000 €
Prijevlja:	60.000 €
Plužine:	15.000 €
Bar:	10.000 €

Oko pola miliona eura su dobile opštine u kojima su u maju održani izbori, što je gotovo polovina godišnjeg budžeta Ministarstva poljoprivrede opredijeljenog za te svrhe.

Uoči uspostavljanja Vlade izbornog povjerenja, Ministarstvo poljoprivrede je opštinama i mjesnim zajednicama prebacilo 700 hiljada eura za izgradnju lokalne infrastrukture [198]. Tako je u maju 2016. godine potrošena skoro polovina godišnjeg budžeta za te namjene ili dvadeset puta više nego u istom mjesecu prethodne godine.

[196] Analitičke kartice Ministarstva poljoprivrede za period januar – april 2018. godine

[197] Izvještaj MANS-a o predsjedničkim izborima 2018. godine, poglavlje 5.2. Isplate za infrastrukturu sa programa vodovoda Ministarstva poljoprivrede

[198] Izvještaj MANS-a o parlamentarnim izborima 2016. godine, poglavlje 2.3.3. Ministarstvo poljoprivrede za mjesec potrošilo polugodišnji budžet. Izvor podataka je SAP sistem za taj period koji smo dobili od Ministarstva finansija na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama

B.4.2. Investicije iz lokalnih budžeta

Neke opštine su višestruko povećale troškove za izgradnju lokalne infrastrukture uoči izbora. Dodatna sredstva su obezbijeđivale na različite načine, od preusmjerenja novca sa drugih budžetskih linija do zloupotrebe kreditnih sredstava datih za druge namjene. Postoji više primjera građana koji su javno nudili glas u zamjenu za asfaltiranje lokalnih puteva uoči parlamentarnih izbora.

Studija slučaja 26:

Milioni za lokalne puteve uoči parlamentarnih izbora

Najmanje sedam opština je višestruko povećalo troškove za izgradnju lokalne infrastrukture i uoči parlamentarnih izbora, za tri mjeseca potrošilo 6,3 miliona eura.

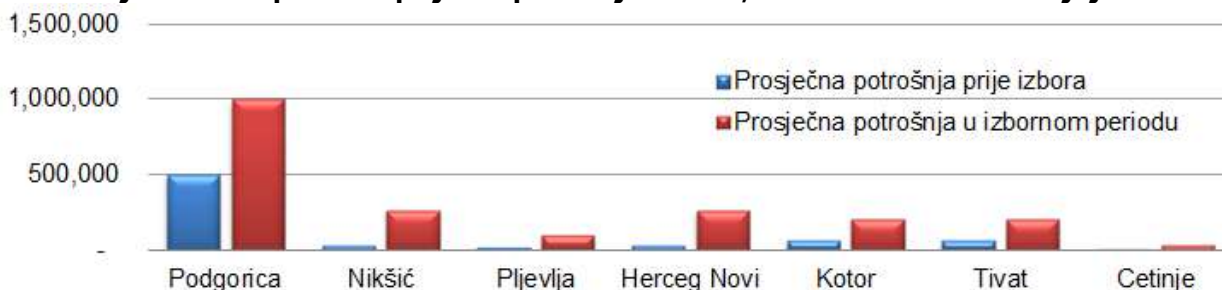
Opštine Podgorica, Nikšić, Herceg Novi, Kotor, Tivat, Pljevlja i Cetinje su za tri predizborna mjeseca za izgradnju lokalne infrastrukture potrošile oko 6,3 miliona eura, a u prvoj polovini te godine su potrošile ukupno 4,5 miliona.

Glavni grad Podgorica je u predizbornom periodu duplirao prosječnu mjesečnu potrošnju i za tri mjeseca isplatio 3,27 miliona za lokalnu infrastrukturu. Opština Nikšić je sedam puta uvećala potrošnju za tri mjeseca i isplatila 780 hiljada eura. Pljevaljska opština je za tri izborna mjeseca potrošila 307 hiljada eura ili pet puta više nego za prvih šest mjeseci. Rekord je Opština Cetinje koja je u toku tri predizborna mjeseca za izgradnju lokalne infrastrukture potrošila čak 26 puta više nego za prvih šest mjeseci te godine.

Zanimljivo je da su i primorske opštine, koje suspenduju radove u toku sezone, upravo u tom periodu potrošile znatno više novca za izgradnju lokalne infrastrukture nego pripremajući se za sezonu.

U susret izborima za lokalne radove Opština Herceg Novi je potrošila 804 hiljade eura za tri mjeseca, dok je pripremajući se za sezonu, u prvih šest mjeseci te godine potrošila sedam puta manje. Opština Kotor je za tri mjeseca izborne kampanje potrošila 630 hiljada, tri puta više nego u prvih šest mjeseci, gotovo isti je slučaj Opštine Tivat.

Svaka od tih opština je u toku predizborne kampanje trošila znatno više od prosjeka u šestomjesečnom periodu prije raspisivanja izbora, iako to Zakon zabranjuje.

Grafik 38: Poređenje prosječne mjesečne potrošnje za izgradnju lokalne infrastrukture iz budžeta sedam opština u neizbornom i izbornom dijelu 2016. godine, Izvor: analitičke kartice opština i podaci dobijeni na osnovu zahtjeva za pristup informacijama

Studija slučaja 27:

Opština Podgorica duplirala budžet za izgradnju

U toku kampanje za parlamentarne izbore, gradonačelnik Podgorice je dva puta izmijenio Budžet Glavnog grada i povećao sredstva za lokalnu infrastrukturu gradske opštine Tuzi za ukupno 345 hiljada eura. U predizbornoj izgradnji puteva u okolini Podgorice učestvovala je čak i vojska Crne Gore.

Gradonačelnik Podgorice, Slavoljub Stijepović je 29. avgusta, u jeku predizborne kampanje, donio zaključak [199] kojim je povećao sredstva za lokalnu infrastrukturu gradske opštine Tuzi za 180 hiljada eura [200].

Nepunih mjesec dana kasnije, 22. septembra, a nepunih mjesec dana prije izbora, Stijepović je donio novi zaključak [201] kojim je opredijelio dodatnih 165 hiljada eura za izgradnju infrastrukture gradske opštine Tuzi [202].

Sredstva koja su preusmjerena za lokalnu infrastrukturu povučena su sa izdataka planiranih za kapitalne projekte u Glavnom gradu koji nisu sprovedeni planiranom dinamikom.

U toku predizborne kampanje Glavni grad je potpisao dva ugovora o poslovno-tehničkoj saradnji sa Ministarstvom odbrane koji su se odnosili na **pomoć vojske u proširenju i rekonstrukciji nekoliko puteva na nepristupačnom području Podgorice** [203]. Prvi je potpisan na dan raspisivanja parlamentarnih izbora, a drugi dvadesetak dana kasnije.

Studija slučaja 28:

Zloupotreba kreditne linije za lokalne radove

Kredit njemačke KfW banke za vodosnabdijevanje i odvođenje otpadnih voda na Jadranskoj obali, gradsko preduzeće je nenamjenski iskoristilo za rekonstrukciju lokalne infrastrukture uoči izbora u Herceg Novom.

Gradsko preduzeće „Društvo za izgradnju vodovodne i kanalizacione infrastrukture u Opštini Herceg Novi“ korisnik je kredita KfW banke za projekat Vodosnabdijevanje i odvođenje otpadnih voda na Jadranskoj obali – Faza III [204]. Izvođač radova je turska kompanija Celticioglu [205].

[199] Zaključak Gradonačelnika Glavnog grada Podgorice broj 01-031/16-6255 od 29. avgusta 2016. godine, koji je NVO MANS-u odobren Rješenjem broj 16/99055

[200] Za sanaciju lokalnih puteva je opredijeljeno 140 hiljada, a preostalih 40 hiljada za izgradnju i rekonstrukciju javne rasvjete.

[201] Zaključak Gradonačelnika Glavnog grada Podgorice broj 01-031/16-6889 od dana 22. septembra 2016. godine, koji je NVO MANS-u odobren Rješenjem broj 16/102082

[202] Zaključkom je iznos od 150 hiljada eura opredijeljen za rekonstrukciju i sanaciju saobraćajnica na području Gradske opštine Tuzi, a 15 hiljada eura za izgradnju i rekonstrukciju javne rasvjete na tom području.

[203] Ugovori o poslovno-tehničkoj saradnji broj 7875-988/1 od dana 11. jula 2016. godine i broj 8597-1092/1 od dana 29. jula 2016. godine koje je Ministarstvo odbrane odobrilo NVO MANS-u Rješenjem broj 16/95679

[204] Kredit za Projekat poboljšanja vodosnabdijevanja i odvođenja otpadnih voda na Crnogorskom primorju, Faza III su potpisale Vlada Crne Gore i njemačka KfW banka. Implementaciona jedinica za realizaciju čitavog Projekta je preduzeće „Vodacom“ sa sjedištem u Tivtu, a u realizaciju su uključena i javna preduzeća primorskih opština u kojima se projekat realizuje. Faza III se odnosi na opštine Tivat, Herceg Novi i Kotor; Opština Herceg novi osnovala je javno preduzeće „Društvo za izgradnju vodovodne i kanalizacione infrastrukture u Opštini Herceg Novi“, koje je zaduženo za realizaciju Projekta na teritoriji te opštine; Vlada kreditna sredstva preusmjerava implementacionoj jedinici „Vodacomu“, a dalje se novac preusmjerava ka javnim preduzećima u zavisnosti od dinamike izvedenih radova. Do početka 2019. godine sve opštine, koje će vraćati kredit, su ozbiljno kasnije sa izvedenim radovima.

[205] Ugovor sa turskom kompanijom zaključen je 10. jula 2012.godine

B.4. IZGRADNJA INFRASTRUKTURE

Desetak dana uoči održavanja lokalnih izbora [206] to gradsko preduzeće je sa izvođačem radova i još jednom kompanijom zaključilo ugovor o cesiji [207] na osnovu koga je platilo **sanaciju dijela magistralnog puta i rekonstrukciju šetalista u Herceg Novom koji su započeti uoči izbora**, umjesto da kreditna sredstva potroši isključivo za projekat vodosnabdijevanja i otpadnih voda [208].

Naime, preduzeće „Društvo za izgradnju vodovodne i kanalizacione infrastrukture u Opštini Herceg Novi“ je zaduženo za izgradnju kolektora i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, kao i izgradnju cjevovoda i zamjenu postojeće vodovodne mreže [209]. Umjesto tih poslova, ova kompanija je uoči izbora plaćala rekonstrukciju puteva i šetalista.

Vrijednost ugovora o cesiji iznosila je 162 hiljade eura, ali je nikšićka „Mehanizacija i programat“ mjesec nakon završetka izbora dostavila račun kojim je zatražila isplatu 106 hiljada eura [210].

U konkretnom slučaju je izbjegnuto obavezan postupak javnih nabavki za radove lokalne infrastrukture, i nenamjenski su iskorištena sredstva sa kreditne linije koja je bila opredijeljena za druge svrhe.

The image shows an invoice from 'MEHANIZACIJA I PROGRAMAT' (AD Nikšić) dated 13.06.2017. The invoice number is RAČUN br. 18/R/6. The recipient is 'CELTIKCIOGLU INDETRADE LTD DSD NIKŠIĆ'. The invoice contains a table with the following content:

Red. br.	SADRŽAJ	IZNOS (€)
1.	Fakturiranje Vrem. asfaltnaske radove izvođene na projektima i rekonstrukciju šetalista u opštini Herceg Novi, kao i radove u Hercegovini i na saobraćajnom magistralnom putu u Hercegovini u opštini Herceg Novi, po Ugovoru o cesiji broj 28/04-1 od 28.04.2017. godine.	
	Ukupna vrijednost računa je:	106.286,75
	Ukupno: (uključujući porez na dodanu vrijednost 21%)	128.606,75
	IZNOS: (uključujući porez na dodanu vrijednost)	106.286,75

Račun kompanije „Mehanizacija i programat“

Studija slučaja 29: Građani nudili glas u zamjenu „za asfalt“

Uoči parlamentarnih izbora u medijima je objavljeno više članaka u kojima su građani tvrdili da se ulice renoviraju samo glasačima vladajuće partije, i nudili glasove u zamjenu „za asfalt“.

Na primjer, mještani u prigradskim naseljima u Podgorici, Kolašinu ili Gusinju su izjavljivali da se putevi u pojedinim područjima asfaltiraju samo do glasača vladajuće partije [211].

Stanovnici prigradskog naselja u Nikšiću su u toku izborne kampanje obećali da će obezbijediti 30 glasova onoj političkoj grupaciji koja „dovede asfalt“ do njihovih kuća [212].

[206] Lokalni izbori u Herceg Novom raspisani su 23. februara 2017. godine, a održani 07. maja iste godine.

[207] Ugovor o cesiji broj 28/04-1 zaključen dana 28. aprila 2017. godine između firmi „Mehanizacija i programat“ AD Nikšić, kao cesionara, „Celtikcioglu Ind & Trade LTD“ Nikšić kao cedent povjerioca i „Društva za izgradnju vodovodne i kanalizacione infrastrukture u Opštini Herceg Novi“, kao cesus dužnika

[208] Projekat se odnosi na unapređenje vodovodnih i kanalizacionih sistema na primorju i cilj mu je da se obezbijedi trajno funkcionisanje sistema vodosnabdijevanja i poboljšanje sistema odvođenja otpadnih voda.

[209] http://www.drustvoivkhn.com/index.php?option=com_content&view=article&id=36&Itemid=219

[210] Račun broj 18/R/6 firme „Mehanizacija i programat“ AD Nikšić od 13. juna 2017. dobijen na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama

[211] „Dan“, „Asfalt preko asfalta za glasače DPS-a“, 11. oktobar 2016. www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Podgoricom&datum=2016-10-11&clanak=567959&naslov=Asfalt%20preko%20asfalta%20za%20glasae%20DPS-a,%20Vijesti,%20Dogovor%20direktorice%20Puteva%20i%20mjestana%20U%20Lijevu%20Rijeku%20ulazu%2020000-eura-902663, „Dan“, „Asfaltiraju do sigurnih glasača“, 03. oktobar 2016. www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Regioni&clanak=566741&datum=2016-10-03&naslov=Asfaltiraju%20dosigurnih%20glasae%20E8a

[212] „Vijesti“, „Ko asfaltira put dobija 30 glasova“, 31. avgust 2016. www.vijesti.me/vijesti/ko-asfaltira-put-dobija-30-glasova-901791

B.5. POMOĆ PRAVNIM LICIMA

Uoči lokalnih izbora Ministarstvo finansija je preusmjerilo znatno veća sredstva za pomoć opštinama iz Egalizacionog fonda, a iz Budžetske rezerve je podijelilo tri puta više državne pomoći pravnim licima nego prije početka izborne kampanje. Preko dva miliona eura je podijeljeno kroz isplate koje su proglašene tajnama.

Studija slučaja 30:

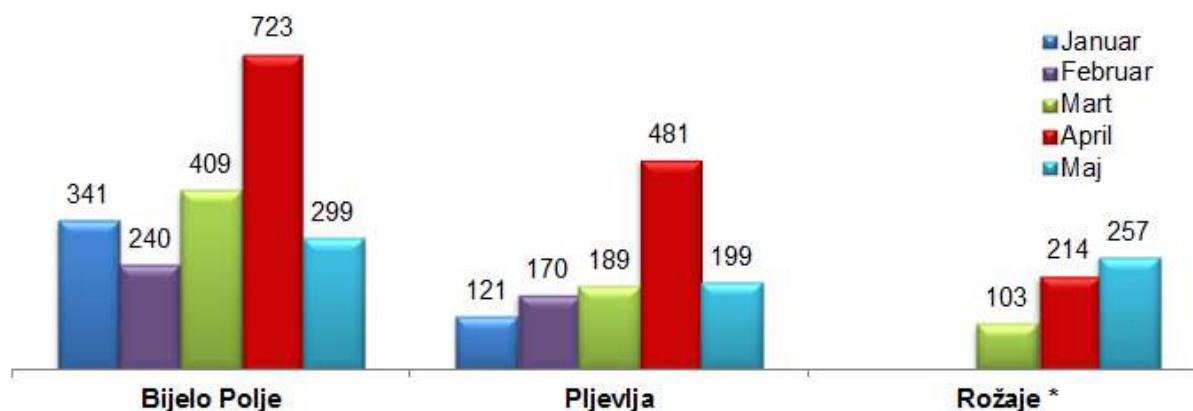
Pomoć opštinama iz Egalizacionog fonda

Uoči lokalnih izbora tri Opštine su dobile skoro tri miliona eura iz Egalizacionog fonda, a isplate su višestruko uvećane u odnosu na početak te godine.

Egalizacioni fond omogućava finansiranje manje razvijenih opština, od sredstava koje Vlada prikuplja naplatom poreza i koncesija. Propisano je da se sredstva iz tog fonda isplaćuju opštinama u jednakim mjesečnim iznosima [213].

Ministarstvo finansija je opštinama Bijelo Polje, Pljevlja i Rožaje isplaćivalo znatno veće iznose iz Egalizacionog fonda u predizbornom periodu uoči lokalnih izbora u maju 2018. godine, nego početkom te godine.

U toku tri mjeseca izborne kampanje Bijelo Polje je dobilo 1,4 miliona eura, Pljevlja su dobila nepunih 900 hiljada, a Rožaje skoro 600 hiljada eura. Najveće isplate tim opštinama su bile u aprilu 2018. godine, mjesec dana uoči lokalnih izbora.

Grafik 39: Isplate iz Egalizacionog fonda za tri opštine na sjeveru (januar – maj 2018., podaci su u hiljadama eura), izvor: Podaci Opština dobijeni na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, * Opština Rožaje nije dostavila podatke za prva dva mjeseca te godine

Pored toga, Ministarstvo finansija je Opštini Rožaje odobrilo kratkoročnu pozajmicu iz Egalizacionog fonda od 120 hiljada eura, a pozajmicu od 200 hiljada je dalo i Opštini Danilovgrad [214].

[213] Prema kriterijumima za isplatu sredstava, od ukupno opredijeljene godišnje sume za jednu opštinu, 90 odsto sredstava se isplaćuje u redovnim mjesečnim iznosima, dok se preostalih 10 odsto sume može koristiti za kratkoročne pozajmice toj opštini. Pravilnik o raspodjeli i korišćenju sredstava Egalizacionog fonda (Sl.list Crne Gore brojevi 50/11 i 50/12); Pravilnik o načinu raspodjele sredstava iz Egalizacionog fonda i načinu korišćenja neraspoređenih sredstava Fonda (Sl.list Crne Gore broj 06/19)

[214] Rješenja Ministarstva finansija o odobrenju kratkoročnih pozajmica od 30. januara 2018. godine za Opštinu Danilovgrad i 17. maja 2018. godine za Opštinu Rožaje

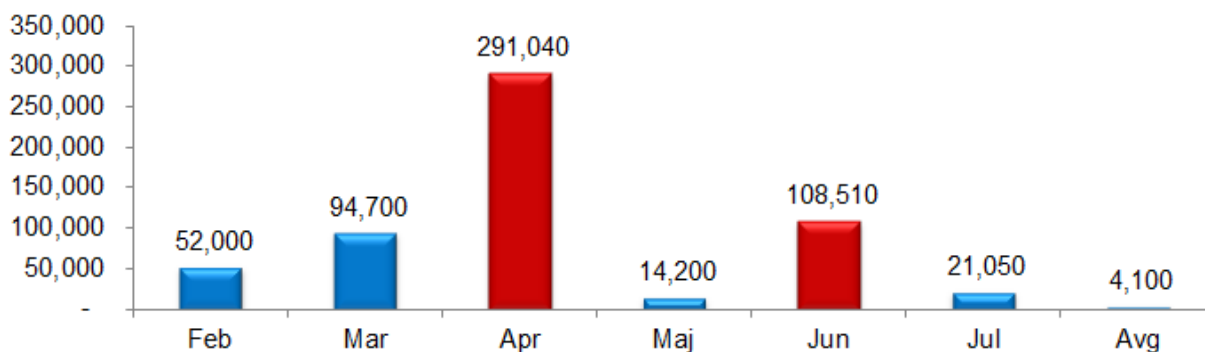
Studija slučaja 31: Pomoć pravnim licima iz budžetske rezerve

Mjesec dana prije lokalnih izbora Ministarstvo finansija je iz budžetske rezerve isplatilo tri puta više novca pravnim licima nego u prethodnom periodu, a značajna sredstva su podijeljena i u mjesecu nakon izbora. Uoči izbora, iz budžetske rezerve se odlilo preko dva miliona eura za isplate koje su proglašene tajnom.

O dodjeli pomoći kompanijama iz budžetske rezerve odlučuje Vlada na predlog Ministarstva finansija [215]. Kriterijumi za donošenje odluka nisu javno dostupni.

Prema zvaničnim podacima [216], iz budžetske rezerve su uglavnom isplaćivana sredstva sportskim klubovima, nevladinim organizacijama i drugim neprofitnim institucijama, dok su isplate kompanijama bile rjeđe. Međutim, u svakom mjesecu te godine, Ministarstvo je proglasilo tajnom makar po jednu isplatu iz budžetske rezerve, pa se ne može pouzdano znati da li su pomagane privatne firme i u kom iznosu [217].

Prema zvaničnim podacima koji su bili dostupni [218], u februaru 2018. godine pravnim licima je isplaćeno oko 50 hiljada eura iz budžetske rezerve, u martu dvostruko više, a u aprilu skoro 300 hiljada i to ne računajući značajne isplate pojedinim sportskim klubovima [219]. U maju, kada su održani lokalni izbori, isplate su umanjene na nepunih 15 hiljada.

Grafik 40: Isplate pravnim licima iz budžetske rezerve (februar – avgust 2018.),
izvor: podaci Ministarstva finansija dobijeni na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama

Mjesec nakon izbora isplate su ponovo višestruko porasle, a prema dostupnim podacima novac je uplaćivan uglavnom neprofitnim pravnim licima, kao što su sportski klubovi, ali i pojedine nevladine organizacije. Nakon toga isplate iz budžetske rezerve su ponovo višestruko smanjene.

Zanimljivo je da je mjesec dana prije održavanja izbora isplaćeno preko 290 hiljada eura samo jednoj privatnoj kompaniji, AD Veletex. Vlasnik te firme je član glavnog i opštinskog odbora vladajuće partije [220].

[215] Pravilnik o bližim kriterijumima za korišćenje sredstava tekuće i stalne budžetske rezerve, ("Sl. list CG", br. 23/2009), član 4, stav 3

[216] Podaci iz SAP sistema, po kojem se vodi sistem rashoda Državnog trezora, koje je MANS prikupio na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Detaljnije u Poglavlju B.7.

[217] Detaljnije u poglavlju B.7.1. Tajni podaci o predizbornoj potrošnji

[218] Detaljnije u poglavlju B.7.1. Tajni podaci o predizbornoj potrošnji

[219] Ova brojka ne obuhvata isplate Ženskom rukometnom klubu "Budućnost", kojem je u junu 2018. godine isplaćeno 400 hiljada eura i Rukometnom savezu Crne Gore, kojem je u istom mjesecu isplaćeno 30 hiljada eura.

[220] <http://www.veletex.com/me/o-nama>, <https://www.dps.me/me/clanovi/vlastimir-golubovic>

B.5. POMOĆ PRAVNIM LICIMA

40051403	47200000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	ATLASMONT BANKA PODGORICA	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40051409	47200000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	CRNOGORSKA KOMERCIALNA BANKA	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40051422	47200000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	SOCIETE GENERALE MONTENEGRO	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40051425	47200000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	HIPOTEKARNA BANKA	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40051430	47200000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	SOCIETE GENERALE MONTENEGRO	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40051434	47200000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	HIPOTEKARNA BANKA	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40051436	47200000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	ATLASMONT BANKA PODGORICA	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40057785	47100000000	4710411015	Odluke vlade- Ministarstvo poljoprivrede	VELETIX AD	291.040,00	24.04.2018	BUDGET

Naziv kor.budžeta Budžetske rezerve

*Isplate iz budžetske rezerve u aprilu 2018. godine,
izvor: podaci Ministarstva finansija dobijeni na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama*

Istoj kompaniji je iz budžetske rezerve isplaćeno i skoro 150 hiljada eura u toku kampanje za parlamentarne izbore [221].

Prema zvaničnim podacima Ministarstva finansija, u prvom kvartalu 2018. godine iz budžetske rezerve je isplaćeno 2,63 miliona eura [222].

Prema podacima koje je Ministarstvo dostavilo MANS-u na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, u prvom kvartalu je isplaćeno 538.860 eura, dok su dvije isplate sakrivene. Znači, **uoči izbora dvije tajne isplate iz budžetske rezerve su iznosile ukupno 2,1 miliona eura. Nije poznato kome je taj novac uplaćen i po kom osnovu.**

Uoči predsjedničkih i lokalnih izbora bila je još jedna tajna isplata u aprilu 2018., ali njen iznos nije moguće utvrditi jer nam nisu dostupni uporedni podaci.

[221] Ministarstvo finansija, potrošnja sredstava tekuće budžetske rezerve za period 11.08.-25.08.2016. godine

[222] Analiza konsolidovane budžetske potrošnje - I kvartal 2018, podaci za Centralni budžet,
<http://www.mf.gov.me/rubrike/prezentacije/184966/Analiza-javnih-finansija-I-kvartal-2018.html>

B.6. NADZOR I KONTROLA

Agencija za sprječavanje korupcije je procijenila da nije nadležna da kontroliše jesu li tačni podaci o predizbornoj potrošnji javnih resursa, već samo da prati da li institucije te podatke redovno objavljuju.

Nakon što je odbacila sve prijave uoči parlamentarnih izbora, Agenciji više nije podnijeta ni jedna. Odluke direktora Agencije o kontroli državnih resursa su konačne i ne mogu se sporiti ni pred jednim sudom, što onemogućava kontrolu zakonitosti rada te institucije.

U praksi, Agencija ne provjerava navode predstavnika institucija o zapošljavanju, prekomjernoj potrošnji, ili oprostima dugova, već ih uzima kao dokaze da nema kršenja zakona. Zato se u svim izvještajima te institucije navodi da nije bilo zloupotreba resursa u izborne svrhe.

B.6.1. Objavljivanje podataka o potrošnji institucija

Agencija je zauzela stav da nema pravo da se bavi sadržajem informacija o potrošnji koje institucije objavljuju, već je njena obaveza samo da kontroliše da li su institucije na vrijeme objavile podatke.

Uoči parlamentarnih izbora skoro sve institucije su objavljivale podatke o svojoj potrošnji [223]. Međutim, vrsta objavljenih podataka se razlikovala u velikoj mjeri, iako sve institucije na centralnom nivou imaju isti računovodstveni sistem.

Polovina institucija je objavila sve potrebne informacije, a dodatnih 20% je objavilo podatke nakon inicijativa MANS-a. **Na kraju izbornog ciklusa skoro svaka treća institucija je odbijala da objavi detaljnije informacije o svojim finansijama.**

Jedan od takvih primjera je Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije koje je uporno brisalo podatke iz analitičkih kartica koje su druge institucije objavljivale.

U dokumentima te institucije nije bilo svrhe plaćanja niti naziva dobavljača, pa se iz njih nije moglo zaključiti kako je i na šta trošen državni novac.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije
Analitička kartica za period: 22.08.-28.08.2016. godine

Izvor sredstava	Broj dok.	St.izd/pr	Datum dok. plaćanja	Plaćeno
Budžet	40119361	41490000000	24.8.2016	5.588,72
Budžet	40119361	41490000000	24.8.2016	5.588,72
Budžet	40119361	41490000000	24.8.2016	5.588,72
Budžet	40119361	41490000000	24.8.2016	7.632,12
Budžet	40113527	41150000000	26.8.2016	770,63
Ukupno:				30.757,63

Analitička kartica
Ministarstva za informaciono društvo i
telekomunikacije (22 - 28. 08. 2016.)

[223] Institucije koje je MANS pratio uoči parlamentarnih izbora nisu objavile samo 2% analitičkih kartica. MANS izvještaj o Parlamentarnim izborima 2016. godine, poglavlje 1.2.1. Proaktivno objavljivanje analitičkih kartica o potrošnji budžeta

B.6.2. Poštovanje zakonskih zabrana

Studija slučaja 32: Kontrola zapošljavanja uoči lokalnih izbora

Agencija nije kontrolisala one institucije koje su najviše zapošljavale uoči izbora. Čak i kada je sprovodila kontrolu, Agencija je na osnovu izjava predstavnika institucija koje je nadzirala zaključivala da nema skrivenog zapošljavanja, bez bilo kakvih daljih provjera.

Izveštaj Agencije o izborima u Opštinama Mojkovac i Petnjica, Prijestonici Cetinje i Gradskoj opštini Tuzi, pokazuje da je u tom izbornom ciklusu najviše ugovora sa zaposlenima, čak 32, sklopila osnovna škola "Aleksa Đilas Bečo" iz Mojkovca.

Međutim, Agencija je u toku kampanje za te izbore kontrolisala samo jednu školu i to „Radomir Rakočević“ iz sela Prošćenje u okolini Mojkovca. Dakle, Agencija nije kontrolisala školu koja je u gradskom području i prijavila je neobično veliki broj zaposlenih, već školu u seoskom dijelu koja nije zaključivala ugovore o zapošljavanju.

Lokacija škole „Radomir Rakočević“, Mojkovac koju je Agencija kontrolisala

Lokacija škole „Aleksa Đilas Bečo“, Mojkovac koju Agencija nije kontrolisala

Agencija je kontrolisala predizborno zapošljavanje i angažovanje zaposlenih u političke svrhe u toku radnog vremena, tako što je o tome pitala predstavnike institucije koju nadzire.

ASK se nije upuštala u osnovanost prijavljenog zapošljavanja, a na osnovu izjava predstavnika institucije koju je kontrolisala, Agencija je zaključivala da nema skrivenog zapošljavanja.

Shodno zakonu, Agencija ima pravo da izvrši uvid u finansijsku dokumentaciju institucije, i na licu mjesta utvrdi da li postoje skrivena zapošljavanja.

Na isti način Agencija kontroliše i da li se zaposleni politički angažuju u toku radnog vremena – tako što o tome pita zvanične predstavnike institucije koju kontroliše.

Na pitanje da li je bilo zapošljavanja, od dana raspisivanja izbora do dana kontrole, ovlašćeni predstavnici subjekta kontrole su odgovorili da je bilo šest zapošljavanja, Agenciji je do 20. 10. 2017. godine dostavljena dokumentacija za 5 radnih mjesta, dok je za šesto uzeta dokumentacija tokom kontrole.

Izvršen je uvid u dosije/dokumentaciju zaposlenih lica. Konstatovano je da su svih šest mjesta sistematizovano.

Nije započet ni jedan postupak zapošljavanja od 25. septembra do 20. oktobra.

Prilog: *Prilozna dokumentacija za radno mjesto samostalni referent za računovodstvene poslove.*

(čl.33 st.4) U odnosu na poštovanje zabrane angažovanja u toku radnog vremena, na aktivnostima izborne kampanje javnim funkcionerima i zaposlenim, ovlašćeni predstavnici subjekta kontrole su se izjasnili da prema njihovim saznanjima nije bilo navedenih aktivnosti.

Priložena dokumentacija:
4 priloga

NALAZ KONTROLE

U skladu sa izvršenom kontrolom službenici Agencije preporučili su subjektu kontrole sledeće:

1. Da dosljedno nastavi da primjenjuje članove 25, 26, 27, 29, 31, 32 i 33 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja
2. Naloženo je da se u putnim nalogima upiše stanje brojila, evidenciju utroška goriva, vrijeme dolaska/polaska.

Izvod iz zapisnika Agencije o kontroli
DOO „Vodovod i kanalizacija“, Cetinje od 23. oktobra 2017.

Studija slučaja 33:

Vrste i sadržaj izvještaja Agencije o kontroli

Izvještaji Agencije predstavljaju samo statističku obradu podataka koje dostavljaju nadležne institucije. Oni pokazuju da Agencija ne sprovodi adekvatnu kontrolu ni u jednoj oblasti svog rada, već se oslanja na izjave predstavnika institucija koje kontrolise.

Dakle, jedini način da Agencija utvrdi kršenje zakona od strane neke institucije je ukoliko zvanični predstavnik te institucije u toku kontrole – prizna.

Tokom lokalnih izbora organizovanih na jesen 2017. godine u Cetinju, Mojkovcu, Petnjici i Tuzima, ASK je svakih petnaest dana radila četiri vrste izvještaja o sprovedenim kontrolama [227].

Jedna vrsta izvještaja se odnosila na obaveze institucija da objave **podatke o potrošnji i isplataima sa budžetske rezerve** [228]. U tim dokumentima ASK je statistički obradila podatke koji su joj dostavljeni. U slučajevima kada je potrošnja bila prekoračena, Agencija je tražila izjašnjenje obveznika primjene Zakona, ali nije prikupljala zvaničnu dokumentaciju da provjeri navode institucija.

Tako su u oktobru 2017. godine, najmanje četiri obveznika imali isplate veće od mjesečnog prosjeka. U svim tim slučajevima ASK je samo zatražila izjašnjenje institucija, i prihvatila kao tačne informacije koje je dobila, bez bilo kakvog pokušaja da sprovede stvarnu kontrolu i utvrdi činjenično stanje [229].

Druga vrsta izvještaja Agencije se odnosi na **socijalne pomoći** isplaćene u predizbornom periodu [230]. I u tim izvještajima ASK samo konstatuje da li su podaci objavljeni i precizira iznose isplaćenih socijalnih pomoći, koje zatim statistički obrađuje. Ni u tim izvještajima Agencija se ne bavi provjerom tačnosti podataka koje su dostavile institucije, već ih samo prezentuje.

ASK je izrađivala i izvještaje o izdatim **putnim nalogima za korišćenje službenih automobila**. U njima je naveden ukupan broj objavljenih putnih naloga na internet stranicama obveznika primjene Zakona i konstatovano da su time ispunili obaveze. Iz sadržaja izvještaja se zaključuje da se Agencija ni u ovim slučajevima nije bavila bilo kakvim utvrđivanjem istinitosti podataka.

Jedini izvještaj u kome ASK detaljnije obrazlaže podatke se odnosi na **zapošljavanje** u predizbornom periodu [231]. Iz izvještaja se vidi da je Agencija tražila prateću dokumentaciju od institucija koje su to propustile da učine prilikom prijavljivanja zapošljavanja.

Međutim, Agencija ni u ovoj oblasti nije pokušala da utvrdi da li su joj institucije prikazale istinite podatke, već se bavila samo onim zaposlenjima koja su prijavljena. Sa druge strane, pokazalo se da je, makar u jednom izbornom ciklusu, bilo na stotine neprijavljenih zapošljavanja koja Agencija nije detektovala [232].

[227] Pojedinačni izvještaji Agencije za sprječavanje korupcije o sprovedenom nadzoru u toku izborne kampanje za izbore u Cetinju, Mojkovcu, Petnjici i Tuzima, i dokazi na kojima su zasnovani takvi izvještaji, a koje je MANS dobila na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama

[228] U tim izvještajima ASK konstatuje da li su obveznici objavili podatke na internet stranicama, zatim precizira period potrošnje i isplaćene iznose.

[229] Opština Mojkovac – Sekretarijat za urbanizam, Ministarstvo kulture, Senat Prijestonice Cetinje i JU Nacionalna biblioteka „Đurđe Crnojević“.

[230] Izvještaj o izvršenom nadzoru Agencije za sprječavanje korupcije od dana 29. novembra 2017. godine

[231] U tim izvještajima se navodi broj zapošljavanja za koji je Agenciji dostavljena dokumentacija, objašnjava koliko od toga se odnosi na ugovore o radu na određeno i neodređeno vrijeme, a koliko na privremene i povremene poslove. U izvještajima o zapošljavanju ASK navodi podatke o broju prijavljenih ugovora po institucijama, a ovaj dokument je praćen i tabelarnim prikazom pojedinačnih zaposlenja.

[232] Detaljnije informacije u B.2.2. Zapošljavanje u javnoj upravi

B.6. NADZOR I KONTROLA

ASK je od nekoliko lokalnih komunalnih preduzeća [233] tražila izjašnjenje da li su u izbornom periodu **otpisivali dugove**.

Ta preduzeća su dostavila obavještenja da nije bilo otpisa, a Agencija je u posebnom izvještaju navela da je i provjerom na terenu utvrdila da nije vršen otpis duga za usluge potrošačima. Prema navodima iz zapisnika, predstavnici Agencije su prilikom kontrole vjerovali na riječ institucijama, a u izuzetnim slučajevima vršili uvid u informacione sisteme kompanija, samo da bi konstatovali kako u njima nema vidljivih opcija za otpis dugova.

(čl.31) U odnosu na zabranu otpisa dugova ovlašćeni predstavnik subjekta kontrole je odgovorio da ne vrše otpis bilo kakvih dugovanja. Izvršen je uvid u Odluku o sporazumnom izmirenju duga za potrošačima broj 3900 od 09.09.2016. godine.

Prilog: Odluka o sporazumnom izmirenju duga

*Izvod iz Zapisnika ASK-a o izvršenoj kontroli
DOO „Vodovod i kanalizacija“, Cetinje od 23. 10. 2017. godine*

(čl.31) U odnosu na zabranu otpisa dugova ovlašćeni predstavnik subjekta kontrole izjavio je da ne vrše otpis dugova građanima i pravnim licima. Jedina vrsta otpisa je otpis dugova isključivo po osnovu sudskih presuda zbog zastarjelosti duga. Subjekt kontrole ima 2.000 fizičkih lica i 200 pravnih lica. Izvršen je uvid u informacioni sistem DOO “Komunalne usluge - Gradac” Mojkovac i konstatovano je da ne postoji opcija za otpis dugova korisnicima.

Prilog: Izvještajna kartica po mjesecima za fizička i pravna lica

*Izvod iz Zapisnika ASK-a o izvršenoj kontroli
DOO „Komunalne usluge – Gradac“, Mojkovac od 2. 11. 2017. godine*

[233] Izjašnjenje je traženo od DOO „Komunalne djelatnosti“ Petnjica, DOO „Komunalne usluge – Gradac“ Mojkovac, DOO „Komunalno“ Cetinje i DOO „Vodovod i kanalizacija“ Cetinje

Studija slučaja 34: Agencija ne vidi ni jednu zloupotrebu

Od kada je uspostavljena Agencija za sprječavanje korupcije nije utvrdila ni jedan slučaj zloupotrebe državnih resursa. Nakon što je odbacila sve slučajeve uoči parlamentarnih izbora, Agenciji više nije podnijeta ni jedna prijava.

Imajući u vidu način na koji vrši kontrolu sprovođenja zakona, ne iznenađuje što za tri godine rada Agencija nije uočila ni jednu zloupotrebu državnih resursa [234].

Samo u prvom izvještaju o izborima Agencija ne iznosi konačan zaključak, iako se iz samog dokumenta vidi da nije utvrdila bilo kakve nepravilnosti vezane za korišćenje državnih resursa u toku predizborne kampanje.

U svim ostalim izvještajima se čak prepisuju identične rečenice i navodi da “nije bilo zloupotrebe javnih resursa” ili da Agencija “nije naišla na kršenje zakona”. Nešto drugačija formulacija je u slučaju predsjedničkih izbora, gdje Agencija navodi da čak nije bilo ni sumnji da su se desile zloupotrebe javnih resursa u tom izbornom ciklusu.

2016.	Lokalni izbori: Tivat	Parlamentarni izbori	Lokalni izbori: Budva, Andrijevica, Kotor, Gusinje
	Nema ocjene	Zaključak je da nije bilo zloupotrebe javnih resursa u toku izborne kampanje.	Zaključak je da nije bilo zloupotrebe javnih resursa u toku izborne kampanje.
2017.	Lokalni izbori: Nikšić	Lokalni izbori: Herceg Novi	Lokalni izbori: Cetinje, Mojkovac, Petnjica, Tuzi
	Agencija nije naišla na kršenje Zakona, odnosno na zloupotrebu javnih resursa u izornoj kampanji.	Agencija nije naišla na kršenje Zakona, odnosno na zloupotrebu javnih resursa u izornoj kampanji.	Agencija nije naišla na kršenje Zakona, odnosno na zloupotrebu javnih resursa u izornoj kampanji.
2018.	Lokalni izbori: Ulcinj i Berane	Predsjednički izbori	Lokalni izbori: 12 opština
	Agencija nije naišla na kršenje Zakona, odnosno na zloupotrebu javnih resursa u izornoj kampanji.	Agencija nije naišla na kršenje Zakona koje je moglo dovesti u sumnju na zloupotrebu javnih resursa u izornoj kampanji.	Agencija nije naišla na kršenje Zakona, odnosno na zloupotrebu javnih resursa u izornoj kampanji.

Ocjene ASK-a o zloupotrebi javnih resursa u toku izbornih kampanja, citati iz izvještaja Agencije

Sudeći po podacima iz izvještaja, nakon odbacivanja svih inicijativa koje je MANS podnio uoči parlamentarnih izbora, Agenciji nisu podnošene prijave u ostalim izbornim ciklusima [235].

[234] Agencija je počela sa radom 1. januara 2016. godine

[235] Agencija je odbacila čak 1.895 prijava podnešenih uoči parlamentarnih izbora nakon što je zauzela stav da nema pravo da kontroliše sadržaj i tačnost podataka o potrošnji institucija. Detaljnije u izvještaju MANS-a o Parlamentarnim izborima 2016. godine, poglavlje 2.2. Odluke Agencije i sudske presude.

B.7. PRISTUP INFORMACIJAMA

Pristup informacijama o predizbornoj potrošnji javnih resursa je ograničen. Uoči izbora Vlada je proglašavala tajnom milionske isplate iz budžeta, a podatke o potrošnji i zapošljavanju su krile i opštine, državni fondovi i kompanije. Značajna sredstva se i dalje troše bez javne kontrole, pa treba obavezati institucije i firme u vlasništvu države da proaktivno objavljuju dodatne podatke o potrošnji i zapošljavanju uoči izbora.

B.7.1. Tajni podaci o predizbornoj potrošnji

Pojedine institucije su skrivale informacije o potrošnji u predizbornom periodu, iako su iste te informacije objavljivali u vrijeme kada nisu bili raspisani izbori.

Ministarstvo finansija je proglasilo tajnama predizborne isplate iz budžetske rezerve vrijedne preko dva miliona eura. Podatke o finansijama i zapošljavanju su krile i neke opštine, kao i kompanije u državnom vlasništvu. Posebno je problematičan Investiciono razvojni fond, koji raspolaže ogromnim sredstvima, ali uporno skriva podatke o dodijeljenim kreditima u toku predizborne kampanje.

Studija slučaja 35: **Tajne isplate iz budžetske rezerve**

U toku izborne kampanje Ministarstvo finansija je krilo pojedine isplate iz budžetske rezerve tvrdeći da ih je Vlada proglasila tajnim. Tako su uoči izbora članovi Vlade dodijelili preko dva miliona eura državne pomoći fizičkim licima ili kompanijama, a zatim odlučili da te infomacije sakriju od javnosti.

Kao što je navedeno u prethodnim studijama [236], Vlada ili nekoliko ministara [237] odlučuje o podjeli sredstava iz budžetske rezerve fizičkim i pravnim licima.

Ministarstvo finansija je proglasilo tajnom neke rashode iz budžeta, obrazlažući da su te informacije Zaključkom Vlade Crne Gore označene stepenom tajnosti „INTERNO“.

Rješenje Ministarstva finansija kojim su neke predizborne isplate proglašene tajnom

[236] Studija slučaja 19: Jednokratna pomoć iz budžetske rezerve i Studija slučaja 31: Pomoć pravnim licima iz budžetske rezerve

[237] Odluke o pomoći pravnim licima donosi Vlada, a pomoć fizičkim licima dodjeljuje Komisija za raspodjelu dijela sredstava budžetske rezerve koju čine tri potpredsjednika Vlade i tri ministra: M.Simović, R.Husović, Z.Pažin, M.Nuhodžić, K.Hrapović i M.Vučinović, kao i zamjenik generalnog sekretara Vlade N.Dedeić.

B.7. PRISTUP INFORMACIJAMA

Dokumentacija pokazuje da je **Ministarstvo finansija pored konkretnih isplata, izbrisalo čak i zbir isplata u tom periodu, kako bi onemogućilo da javnost zna iznos tajne transakcije.**

40022246	4710000000	4710405085	Odluke Vlade -Uprava za imovinu	MOJKOVAC SUMARSKO PRED.STECAJ	52.000,00	23.02.2018	BUDGET
Naziv kor.budžeta Budžetske rezerve							
<i>Isplata iz Budžetske rezerve iz februara 2018. godine, gdje je sakrivena uplata i zbir; izvor: odgovor Ministarstva finansija MANS-u po osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama</i>							
40051403	4720000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	ATLASMONT BANKA PODGORICA	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40051409	4720000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	CRNGORSKA KOMERCIALNA BANKA	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40051422	4720000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	SOCIETE GENERALE MONTENEGRO	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40051425	4720000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	HIPOTEKARNA BANKA	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40051430	4720000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	SOCIETE GENERALE MONTENEGRO	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40051434	4720000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	HIPOTEKARNA BANKA	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40051436	4720000000	4720001000	Stalna rezerva- sr.za izbore	ATLASMONT BANKA PODGORICA	16.999,98	10.04.2018	BUDGET
40057785	4710000000	4710411015	Odluke vlade- Ministarstvo poljoprivrede	VELETEK AD	291.040,00	24.04.2018	BUDGET

Naziv kor.budžeta Budžetske rezerve

*Isplata iz Budžetske rezerve iz aprila 2018. godine, gdje je sakrivena uplata i zbir;
izvor: odgovor Ministarstva finansija MANS-u po osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama*

Ne postoji ni jedan legitiman razlog za takvu odluku Ministarstva, jer iznos isplate ne može sadržati bilo koji podatak koji može ugroziti odbranu i bezbjednost, spoljne poslove, monetarnu ili ekonomsku politiku Crne Gore, što su zakonom propisani razlozi za proglašavanje podataka tajnim [238]. Ti podaci su skriveni od javnosti najmanje dvije godine, ali taj rok može biti dodatno produžen [239].

MANS je uporedio podatke koje je Ministarstvo objavilo sa informacijama o izvršenju budžeta u prvom kvartalu 2018. godine, na osnovu čega smo došli do zaključka da je ukupan iznos dvije tajne isplate iz budžetske rezerve bio preko dva miliona eura, dok iznos treće isplate nije moguće utvrditi na osnovu raspoloživih podataka [240].

Dakle, uoči izbora članovi Vlade su dodijelili preko dva miliona eura državne pomoći fizičkim licima ili kompanijama, a zatim odlučili da te infomacije sakriju od javnosti na period od najmanje dvije godine.

[238] Zakon o tajnosti podataka, član 3: Tajni podaci su podaci čijim bi otkrivanjem nepozvanom licu nastupile ili mogle nastupiti štetne posljedice za bezbjednost i odbranu, vanjsku, monetarnu i ekonomsku politiku Crne Gore; član 12 stav 5: Stepen "INTERNO" se određuje za podatke čijim bi otkrivanjem nastupile štetne posljedice za ostvarivanje funkcije organa.

[239] Prema članu 19a, stav 1 tačka 4 Zakona o tajnosti podataka: tajnost podatka označenog stepenom tajnosti "INTERNO" prestaje istekom roka od dvije godine.

[240] Detaljnije u Studiji slučaja 31: Pomoć pravnim licima iz budžetske rezerve

Studija slučaja 36: **Tajni krediti Investiciono-razvojnog fonda**

Investiciono razvojni fond (IRF) je jedna od najzatvorenijih institucija koja ne objavljuje važne podatke o svom radu, posebno u predizbornom periodu.

IRF je državna finansijska institucija koja odobrava kredite privatnim kompanijama i preduzetnicima, ali i opštinskim javnim preduzećima. Novac za kreditiranje pozajmljuje od međunarodnih kreditora, a za njegovo vraćanje garantuje Država.

Kreditir IRF-a predstavljaju državnu pomoć, jer se daju po nižim kamatnim stopama od tržišnih. Za pet godina IRF je udvostručio ukupan iznos sredstava za dodjelu kredita i u 2017. je podijelio preko 175 miliona eura [241]. Od 2018. godine je zadužen i za podjelu poljoprivrednih kredita iz sredstava Abu Dabi Fonda [242].

Uoči izbora IRF je projektovao nove kreditne linije, kao što su krediti za lokalnu infrastrukturu ili za poljoprivrednike [243], ili snižavao kamatne stope i naknade za obradu kredita, posebno u manje razvijenim opštinama [244]. Na čelu IRF se nalazi visoki funkcioner vladajuće partije, koji je jedan od aktera poznate afere „Snimak“ [245].

IRF odbija da objavi podatke o uslovima pod kojima dodjeljuje povlašćene kredite i uporno skriva koliko novca dijeli u predizbornom periodu.

Umjesto toga, na svom sajtu povremeno objavljuje tabelarni prikaz odobrenih kredita, u kojem se navodi korisnik kredita, iznos, naziv projekta i mjesto gdje se realizuje. Taj tabelarni prikaz ne pruža osnovne informacije o uslovima pod kojima je kredit odobren. Nisu navedeni ni datumi donošenja odluka, već samo okvirni višemjesečni period, pa nije moguće jasno sagledati koliki broj kredita je odobren uoči izbora.

IRF ne ažurira blagovremeno podatke o kreditima na svom sajtu. Na primjer, u trenutku izrade ove publikacije, u martu 2019. godine, na sajtu IRF-a je objavljen samo tabelarni prikaz kredita odobrenih u prvoj polovini prošle godine.

U toku kampanje za lokalne izbore MANS je tražio od IRF-a da, na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, objavi odluke o kreditima i otkupu potraživanja koje je donio u prvom kvartalu te godine [246].

[241] Izvor: zvanični podaci Investiciono razvojnog fonda objavljeni na njegovoj internet stranici; link: <http://www.irfcg.me/me/2014-03-11-10-19-39/2014-03-11-10-20-42>

[242] Radi se o kreditnom aranžmanu od 50 miliona eura koji je tri godine ranije Vlada zaključila sa Razvojnim fondom Abu Dabija radi finansiranja projekata u poljoprivredi kroz kreditne iznose od po nekoliko miliona eura. Za projekat ADMAS je tri godine bilo zaduženo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja; više o projektu u Informaciji Vlade Crne Gore sa sjednice održane 15. juna 2017., tačka 5; www.gov.me/sjednice_vlade_2016/30. Podjela tih kredita je bila krajnje netransparentna, a osim šturih informacija koje je povremeno objavljivala Vlada, odluke o dodjeli kredita, ugovori i ostala dokumentacija nijesu bili dostupni javnosti. Do prelaska projekta na IRF bilo je plasirano 23 miliona dolara, a IRF je odmah po preuzimanju spustio kriterijume za dodjelu sredstava i snizio donju granicu, što će mu omogućiti da podijeli veći broj kredita. www.irfcg.me/me/2014-03-10-14-49-50/program-podrske-razvoju-poljoprivrede-otkup-poljoprivrednih-proizvoda-2

[243] Detaljnije u Izveštaju MANS-a o lokalnim izborima 2014

[244] Detaljnije u Izveštaju MANS-a o parlamentarnim izborima 2016

[245] Afera „Snimak“ odnosi se na objavu transkripta sa sjednica najviših partijskih organa vladajuće Demokratske partije socijalista, koji su razotkrili mnoge mehanizme nezakonitog uticaja vladajućih struktura na birače kroz zloupotrebu državnih fondova; afera je pokrenuta u aprilu 2013. godine

[246] Zahtjevi za slobodan pristup informacijama MANS-a brojevi 18/120528-120532 i 18/121466-121469 od dana 14. marta 2018. godine i dana 04. aprila 2018. godine

B.7. PRISTUP INFORMACIJAMA

Fond je odbio da dostavi te podatke, tvrdeći da predstavljaju „poslovnu tajnu“, jer tako propisuje Pravilnik o poslovnoj tajni te institucije. Zanimljivo je da nam je IRF u neizbornom periodu dostavljao iste te podatke [247]. To rješenje je poništeno po žalbi MANS-a [248], ali tek godinu dana kasnije, iako zakon propisuje da odluka po žalbi mora biti donijeta u roku od 15 dana [249]. Informacije nismo dobili do zaključenja publikacije.

IRF je donio maltene isto rješenje i zabranio iste podatke o kreditima i uoči parlamentarnih izbora 2016. godine. I to rješenje je poništeno po žalbi MANS-a [250], nakon više od godinu dana, i ni po njemu IRF nikada nije dostavio informacije.

Pored toga, pojedine opštine su krile podatke o predizbornom zapošljavanju i finansijama, obrazlažući to zaštitom privatnosti, poslovnim i bankarskim tajnama.

Na primjer, Opština Nikšić je uoči parlamentarnih izbora proglasila tajnom podatke o zapošljavanju pozivajući se na privatnost [251].

Glavni grad Podgorica je proglasio tajnom podatke o stanju na računima u bankama na početku izborne godine, tvrdeći da je u pitanju poslovna i bankarska tajna [252]. Oni tvrde da su sprovedli test štetnosti objelodanjivanja tražene informacije, na osnovu koga su zaključili “da bi takva **informacija mogla biti zloupotrijebljena**, pa nalazi da bi se njenim objavljivanjem kršila poslovna tajna i da predmetnoj informaciji treba ograničiti pristup” [253].

Velike državne kompanije, kao što su “Plantaže” i “Montenegro airlines”, su sakrивale podatke o potrošnji uoči izbora, iako su te informacije objavljivale u periodima koji nisu bili izborni [254]. Te kompanije su istrajavale u skrivanju podataka, uprkos sudskim odlukama koje su bile u korist prava javnosti da zna [255].

[247] U septembru 2014. godine na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od Investiciono-razvojnog fonda smo dobili sve odluke o odobrenim kreditima koje je zaključio u toj godini. Rješenje Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore AD br. 05-3512/1 od 09.09.2014. godine

[248] Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je 11. 03. 2019. donijela rješenje kojim je poništila rješenje IRF-a od 17. 04. 2018. godine.

[249] Član 38, stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama: Agencija je dužna da po žalbi na akt o zahtjevu za pristup informaciji donese rješenje i dostavi ga podnosiocu žalbe, u roku od 15 dana od dana podnošenja žalbe.

[250] Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je 28. 01. 2019. donijela rješenje kojim je poništila rješenje IRF-a od 03. 11. 2016. godine.

[251] MANS izvještaj o Parlamentarnim izborima 2016. godine, poglavlje 1.3.1. Tajni podaci o predizbornoj potrošnji

[252] Rješenje Sekretarijata za finansije Glavnog grada od 22.02.2019. godine

[253] Ibid.

[254] MANS izvještaj o Parlamentarnim izborima 2016. godine, poglavlje 1.3.1. Tajni podaci o predizbornoj potrošnji

[255] Ibid.

B.7.2. Institucije koje ne moraju proaktivno objavljivati potrošnju

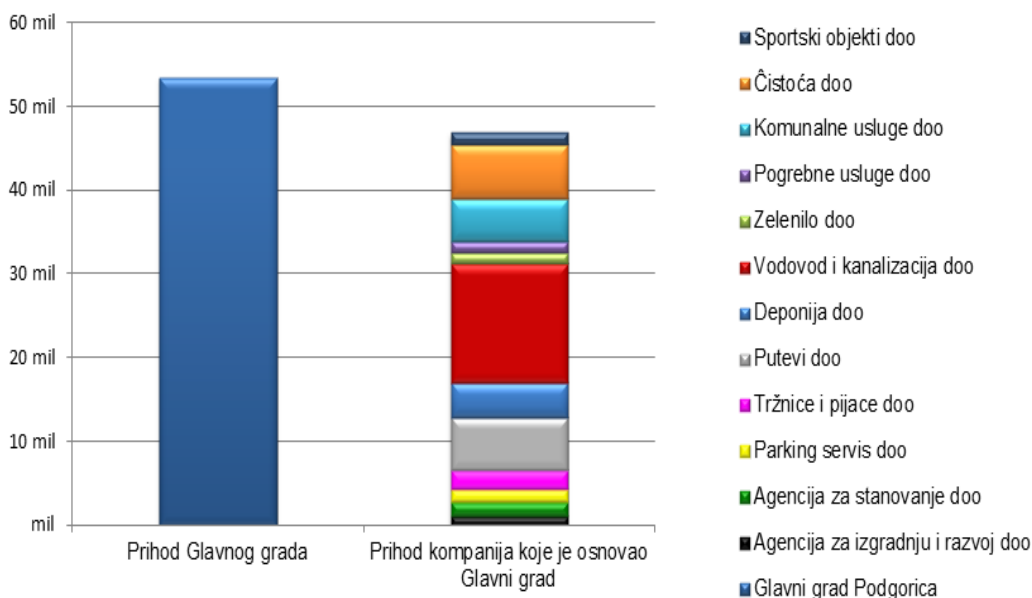
Državna i lokalna javna preduzeća nisu obavezna da objavljuju podatke o predizbornoj potrošnji, niti se na njih odnose zabrane prekomjerne potrošnje i zapošljavanja. Te kompanije imaju ogromne budžete i veliki broj zaposlenih, što ostavlja značajan prostor za zloupotrebe. Sa druge strane, te firme pružaju javne usluge i nemaju konkurenciju, pa objavljivanje podataka ne može ugroziti njihovo poslovanje.

Studija slučaja 37:

Kompanije u vlasništvu Glavnog grada Podgorica

Firme koje je osnovao raspolažu gotovo istim budžetom kao i Glavni grad Podgorica, a zapošljavaju dvostruko više lica. Te kompanije pružaju javne usluge, nemaju konkurenciju, a u vlasništvu su Glavnog grada, ali nemaju obavezu da u predizbornom periodu objavljuju podatke o svojoj potrošnji, niti se na njih odnose zabrane prekomjerne potrošnje i zapošljavanja u predizbornom periodu. Iz godine u godinu te firme povećavaju broj zaposlenih.

Glavni grad je osnovao 13 kompanija, koje raspolažu skoro istim budžetom kao i sam grad [256]. Odnosno, u toku 2017. godine te firme su prihodovale skoro 47 miliona, dok je gradski budžet bio oko 53 miliona eura. Najviše prihoda je imao "Vodovod i kanalizacija", čak 14 miliona eura.

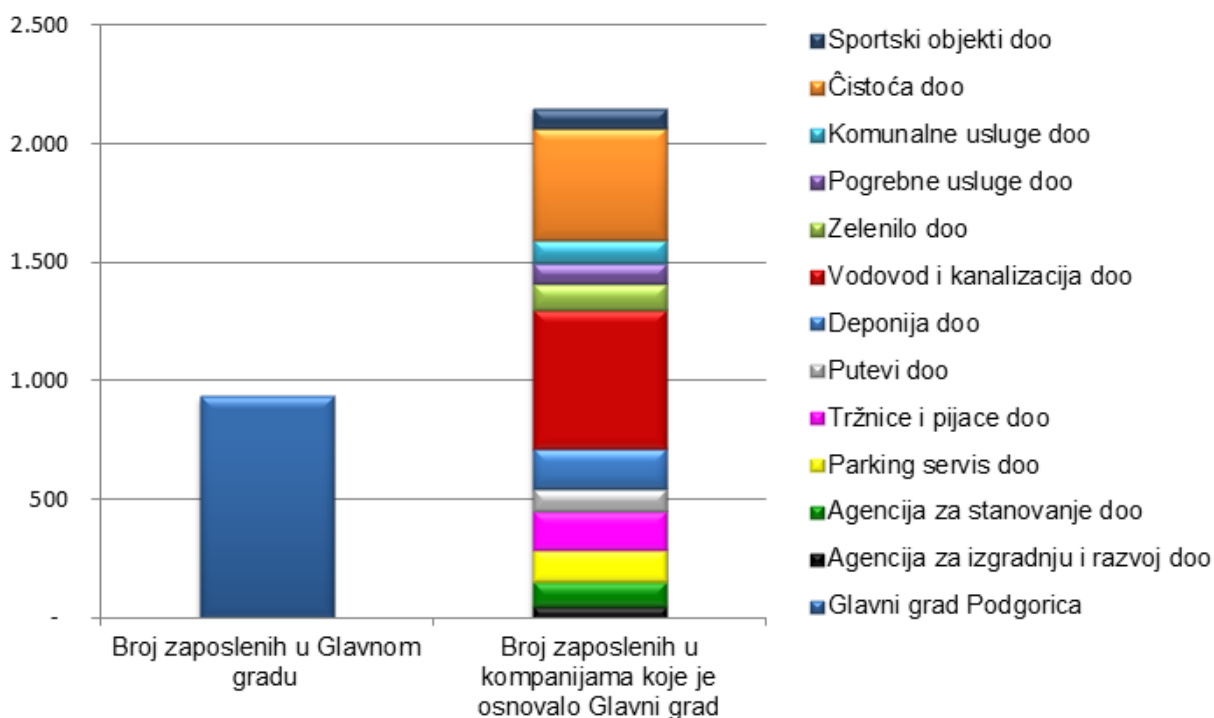

Grafik 41: Prihodi Glavnog grada i kompanija koje je osnovao u 2017. godini, izvor: Zvanični finansijski izvještaji

[256] Prema zvaničnim podacima 12 kompanija koje su predale završne račune za 2017. godinu.

B.7. PRISTUP INFORMACIJAMA

Kompanije koje je osnovao imaju dvostruko više zaposlenih nego Glavni grad - u njima radi preko dvije hiljade osoba, dok je u gradskoj administraciji zaposleno manje od hiljadu lica. U preduzeću "Vodovod i kanalizacija" radi skoro 600 ljudi, a u "Čistoći" skoro 500.

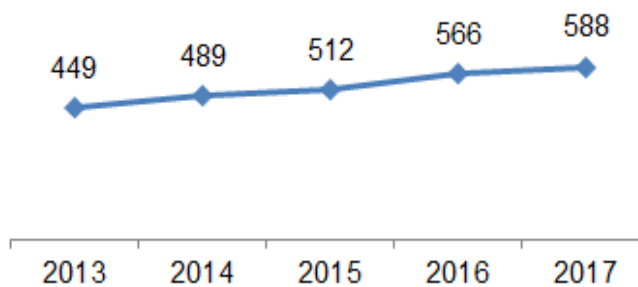
Grafik 42: Broj zaposlenih u Glavnom gradu i kompanijama koje je osnovao Glavni grad na kraju 2017. godine, izvor: Zvanični finansijski izvještaji

Ni jedna od kompanija koju je osnovao Glavni grad nije dužna da objavljuje podatke o svojoj potrošnji, nije joj zabranjena prekomjerna potrošnja, niti zapošljavanje u predizbornom periodu.

Većina tih kompanija je iz godine u godinu povećavala broj zaposlenih.

Na primjer u poslednjih pet godina broj zaposlenih u preduzeću „Vodovod i kanalizacija“ je povećan za čak 139 ili za malo manje od trećine.

Zvanični podaci [257] pokazuju da je broj zaposlenih 2013. iznosio 449, a do 2017. je uvećan na 588.

Grafik 43: Broj zaposlenih u preduzeću "Vodovod i kanalizacija" po godinama (2013. - 2017.), Izvor: Finansijski izvještaji kompanije

[257] Podaci sa Taxis portala Poreske uprave Crne Gore; link: <https://eprijava.tax.gov.me/>

B.7. PRISTUP INFORMACIJAMA

B.7.3. Preporuke za normiranje proaktivnog objavlivanja informacija

Potrebno je propisati dodatne obaveze institucija da objavljuju podatke o predizbornoj potrošnji u Zakonu o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja.

Agenciju za sprječavanje korupcije treba obavezati da propise poseban **obrazac** za objavu podataka, koji treba da bude obavezujući za sve institucije, a usklađen sa računovodstvenim sistemom koji koristi državna uprava i lokalna samouprava.

Institucije koje su obavezne da objavljuju informacije o potrošnji treba da:

- proaktivno objavljuju podatke u toku čitave godine u kojoj se očekuje redovno održavanje predsjedničkih, parlamentarnih ili lokalnih izbora; ili
- retroaktivno objave podatke za period od šest mjeseci prije raspisivanja vanrednih izbora, pa do isteka te fiskalne godine.

Pored podataka o **zapošljavanju** koji su propisani zakonom, institucije treba obavezati da Agenciji dostavljaju i ugovore o **djelu i volonterskom radu, kao i platne liste.**

Zakonom treba obavezati institucije da proaktivno objavljuju dodatne informacije:

Ministarstvo finansija treba da na svom sajtu mjesečno objavljuje [258]:

- podatke o naplati svih budžetskih prihoda, pojedinačno po vrstama,
-
- rješenja o raspodjeli sredstava iz Egalizacionog fonda i isplate sa računa tog fonda,
- rješenja o odobravanju pozajmica lokalnim samoupravama po osnovu sredstava iz Egalizacionog fonda,
-
- broj podnijetih i odobrenih zahtjeva fizičkih i pravnih lica za dodjelu materijalne pomoći iz Budžetske rezerve;
- broj i datumi donešenih odluka i isplata pomoći fizičkim licima iz Budžetske rezerve,
- rješenja i isplate iz Budžetske rezerve za pravna lica,
- ugovore o kreditima, transfernim zajmovima i cesijama, kao i anekse tih ugovora, i izvode o prenosu sredstava,
- izvještaje o praćenju ino kredita po obrascima.

Vlada i Ministarstvo finansija treba da objave jasne procedure za dodjelu pomoći fizičkim i pravnim licima iz Budžetske rezerve. **Zakonom treba propisati da institucije ne mogu proglašavati tajnama budžetske isplate u predizbornom periodu!**

Treba obavezati i **lokalne saouprave** da ove podatke objavljuju na svojim internet stranicama [259].

[258] Napominjemo da se sredstva iz Egalizacionog fonda isplaćuju sa posebnog računa Ministarstva finansija i te isplate sada nijesu prikazane kroz redovne budžetske rashode iz Državnog trezora, koje Ministarstvo finansija objavljuje na svom sajtu u izbornim periodima.

[259] Pored ostalog, lokalne samouprave treba da mjesečno objavljuju i sve primitke u kojima su posebno prikazani prilivi iz Egalizacionog fonda.

B.7. PRISTUP INFORMACIJAMA

Neophodno je obavezati **državna i lokalna javna preduzeća i privredna društva** u vlasništvu države ili lokalne samouprave, koja pružaju javne usluge, da proaktivno objavljuju podatke o potrošnji, a posebno:

- analitičke kartice o potrošnji na mjesečnom nivou,
- ugovore o kreditima i ugovore o cesijama, kao i anekse tih ugovora, na mjesečnom nivou,
- ugovore o radu, ugovore o privremenim i povremenim poslovima, ugovore o djelu i ugovore o volonterskom radu.

Investiciono razvojni fond treba obavezati da na svom sajtu proaktivno objavljuje podatke:

- ugovore koje je zaključio sa međunarodnim i domaćim kreditnim institucijama, kao i anekse tih ugovora; i bankarske izvode o prilivima sredstava po tom osnovu;
- odluke o odobrenim kreditima, ugovore o kreditima, kao i anekse tih ugovora, za sve kreditne linije koje realizuje,
- analitičke kartice o isplatama kredita, za sve kreditne linije koje realizuje.

IRF bi trebalo obavezati i da sačini i objavi poseban izvještaj o kreditima dodijeljenim u prethodnom periodu, po pojedinačnim kreditnim linijama koje je realizovao, sa detaljnim podacima o korisnicima, uslovima i vremenu odobrenja, ispunjenosti zahtjeva i stepenu realizacije dodijeljenih kredita. Na taj način, dostupnost uporednih podataka iz prethodnog perioda bi omogućila bolje praćenje rada te institucije u narednim izbornim ciklusima.

ANEKS 1

Metodologija

Ova publikacija se odnosi na parlamentarne, predsjedničke i lokalne izbore održane u svim opštinama od 2016. do 2018. godine, nakon stupanja na snagu novog Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja.

Podaci o finansiranju izbornih kampanja političkih subjekata su preuzeti iz njihovih zvaničnih izvještaja koje su dostavili Agenciji za sprječavanje korupcije. Agencija je propisala neprecizne kategorije troškova na obrascu koji su partije dužne da koriste, pa smo svaki prijavljeni trošak posebno klasifikovali u jednu od kategorija predstavljenih u ovoj publikaciji.

Takođe smo koristili zvanične podatke o potrošnji institucija, odnosno takozvane analitičke kartice, koje smo preuzimali sa njihovih sajtova. Pratili smo i podatke o zapošljavanju koje institucije dostavljaju Agenciji, a ona ih objavljuje na svojoj internet stranici. Prilikom analize koristili smo i zvanične izvještaje Agencije o nadzoru u toku izbornih kampanja, kao i godišnje izvještaje o njenom radu.

Pored toga, na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od političkih subjekata i državnih institucija smo tražili dodatnu dokumentaciju o njihovoj potrošnji i prihodima, a od Agencije podatke o kontroli i nadzoru. Od održavanja parlamentarnih izbora, od svih parlamentarnih partija, koje se dominantno finansiraju iz državnog budžeta, smo u kontinuitetu tražili da objave izvode sa računa za finansiranje kampanje, ugovore i fakture.

U svim slučajevima kada nismo dobili tražene informacije podnosili smo žalbe Agenciji za slobodan pristup informacijama, odnosno tužbe Upravnom, pa i Vrhovnom sudu. U izradi ove publikacije koristili smo naše izvještaje o praćenju izbornih kampanja koje smo objavili u posmatranom periodu. Takođe smo koristili i podatke koje smo prikupljali praćenjem medija, sajtova i društvenih mreža političkih subjekata u predizbornom periodu.

Podatke o pojedinim političkim partijama koje su bile u koalicijama na lokalnom nivou smo dali odvojeno u slučaju parlamentarnih izbora. Međutim, mnoge partije su uoči lokalnih izbora u nekim opštinama sklapale koalicije, dok su u drugim nastupale samostalno. Te podatke nije bilo moguće jasno razgraničiti za potrebe ove analize pa su date informacije o ukupnim troškovima koje su prijavili ti politički subjekti u svim opštinama. Takvi su primjeri Demokrata i URA-e, SDP-a i Demos-a, kao i DF-a i SNP-a.

Podaci o koaliciji „Ključ“ koja je postojala samo na parlamentarnim izborima i činili su je Demos, URA i SNP su dati posebno, a o Pozitivnoj, koja je izgubila parlamentarni status, podaci su dati u kategoriji ostali koja obuhvata i druge vanparlamentarne političke subjekte.

Spisak poslovnih ljudi obuhvaćenih istraživanjem o donacijama za parlamentarne 2016, predsjedničke i lokalne izbore 2018. godine [1]

1. Veselin Pejović
2. Tomislav Čelebić
3. Đorđije Goranović
4. Veselin Barović
5. Dragan Brković
6. Branislav Martinović
7. Ranko Ubović
8. Blagota Radović
9. Žarko Burić
10. Dragan Bokan
11. Duško Ban
12. Danilo Petrović
13. Vlastimir Golubović
14. Čedo Popović
15. Milovan Maksimović
16. Vuk Rajković
17. Komnen Laković
18. Željko Mišković
19. Vojislav Vujković
20. Gojko Bajović
21. Nina Vukotić
22. Hilmija Franca; Parlamentari izbori 2016. godine – 2000 €
23. Miomir Mrvaljević
24. Branko Čupić
25. Risto Drekalović
26. Balša Mitrović
27. Vojin Žugić
28. Ljubomir Šćepanović

[1] Sastanak Markovića sa privrednicima, <http://www.gov.me/vijesti/195929/Predsjednik-Markovic-sa-privrednicima-Stvaramo-prilike-za-nova-radna-mjesta.html>

Pregled izbora održanih nakon usvajanja novog Zakona

Nakon usvajanja novog Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja [2] održani su izbori na svim nivoima: lokalni izbori u svim opštinama, parlamentarni i predsjednički izbori.

Priložena tabela daje pregled izbora koji su održani nakon usvajanja novog Zakona.

Vrsta izbora i mjesto održavanja	Datum raspisivanja izbora	Datum održavanja izbora
2016. GODINA		
Lokalni izbori: Tivat	15. februar 2016.	17. april 2016.
Parlamentarni izbori	11. jul 2016.	16. oktobar 2016.
Lokalni izbori: Budva, Andrijevica, Kotor, Gusinje	11. jul 2016.	16. oktobar 2016.
2017. GODINA		
Lokalni izbori: Nikšić	04. januar 2017.	12. mart 2017.
Lokalni izbori: Herceg Novi	23. februar 2017.	07. maj 2017.
Lokalni izbori: Cetinje, Mojkovac, Petnjica, Tuzi	25. septembar 2017.	26. novembar 2017.
2018. GODINA		
Lokalni izbori: Ulcinj i Berane	05. decembar 2017.	04. februar 2018.
Predsjednički izbori	19. januar 2018.	15. april 2018.
Lokalni izbori: Plužine	17. mart 2018.	20. maj 2018.
Lokalni izbori: Podgorica (+ Golubovci), Bar, Bijelo Polje, Danilovgrad, Žabljak, Kolašin, Plav, Pljevlja, Rožaje, Šavnik	17. mart 2018.	27. maj 2018.

Datumi raspisivanja i održavanja izbora organizovanih na osnovu novog Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja

Pregled trajanja izbornih kampanja za izbore održane na osnovu novog Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja

[2] Skupština je usvojila novi Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja 9. decembra 2014. godine.

Transkript novinarskih pitanja i odgovora predsjednika Đukanovića, Vila Gorica 22. januar 2019.

Pitanje: Ljubica Milićević, Televizija Vijesti:

Gospodine Đukanoviću u svijetlu ovih optužbi čelnika Atlas grupe Duška Kneževića možete li reći da li je vaša kuća od 2.000 kvadrata koja se nalazi ovdje u blizini vile Gorica za koju Knežević tvrdi da je zapravo vaša? I kako komentarišete optužbe da je unazad 25 godina finansirao nelegalno DPS budući da tih donacija nema u izvještajima koji su javni i kako komentarišete to što je vaš saradnik sada, a bivši gradonačelnik Podgorice Slavoljub Stijepović, kako se tvrdi, uzeo novac od Kneževića uoči parlamentarnih izbora 2016. Hvala.

Odgovor: Hajde da odgovorimo na ovo očekivano interesovanje. Hoću da vam kažem da ćete naravno dobiti veoma precizne i veoma pouzdane odgovore od mene, ali istovremeno bih želio zaista na početku da vas podsjetim da je ovo praktično idealan poligon za ono što uporno potencirate kao svoju osnovnu djelatnost, a to je istraživačko novinarstvo kojega silno podržavam ali ne vidim da se istraživačko novinarstvo svodi na to da svaku bedastoću koju neko saopšti bez ijednog argumenta, primite, objavite u svojim medijima i da se vaše istraživanje sastoji u tome da onda pitate onoga ko je optužen šta ima od toga. U redu, nisam smatrao do sada da treba da se uključujem u jedan krajnje neodgovorni javni angažman određene osobe. Danas smo zajedno, i svakako podrazumijevao sam vaše interesovanje i biće mi zadovoljstvo da doprinesem razjašnjavanju određenih pitanja i da na taj način izađem u susret vašoj znatiželji, ali dozvolite, moje očekivanje je bilo da i vi nešto uradite i da recimo da čovjeka koji optužuje pitate da vam pokaže jedan argument za to.

...pitanje Samir Kajošević Vijesti... (nerazumljivo)

Tužilaštvo radi svoj posao i ostavimo da ono radi svoj posao. Ne znamo ni vi ni ja šta je uradilo ali ovdje je riječ o odnosu medija prema optužbama koje se tako olako saopštavaju bez ijednog argumenta. Moje pitanje je: Šta ako se dogodi da sutra optuži mene da sam u posjedu nuklearnog oružja? Hoćete li tu glupost ignorisati? Hoćete li pitati čovjeka koji to saopšti da vam pokaže argument za to ili ćete doći u garažu kod mene da provjerite gdje je nuklearno oružje? To mi otprilike izgleda ovako. Ali vratimo se sada mojoj obavezi da kada smo već tu odgovorim na vašu znatiželju.

Prvo, apsolutno je netačno da je ta kuća o kojoj se govori u mom vlasništvu. Takođe, apsolutno je netačno da smo ikada gospodin Knežević i ja mogli razgovarati na tu temu. Ta neistina je očigledno posljedica njegovog umišljaja da smo prijatelji iako, kao što znate, imam vrlo pažljiv odnos prema prijateljima, imam vrlo strogu selekciju prijatelja i on nikada nije bio dio tog kruga. Da sam kojim slučajem želio da neku nekretninu koju imam utajim tako što bih je registrovao na tuđe ime, kao što znate, imam svoju porodicu, imam i svoje prijatelje, i ne bih o tome razgovarao sa nekim koga ne smatram svojim prijateljem.

Dakle, nikada na tu temu nijesmo razgovarali. Sa druge strane, nikada ne bih imao potrebu da utajim nekretninu jer bi to značilo da sam je stekao nelegalno. Ne. Sve što sam stekao u Crnoj Gori i bilo gdje drugo, stekao sam vrlo regularno i vrlo legalno i nemam nikakvu potrebu da to skrivam. Uz to, naravno, ne pada mi na pamet da slušam sugestije bilo koga, dakle prijatelja ili onoga koje umišljeni prijatelj - šta bih ja mogao, a šta ne bih mogao u Crnoj Gori. Pa valjda bih mogao i ja onoliko koliko mogu biznismeni u Crnoj Gori jer, znate, i ja sam se bavio nekim odgovornim i javnim poslom cio život. Uz to, između ostalog, u nekoliko navrata sam napuštao državnu politiku i bavio se biznisom i kao što se sjećate. Upravo vaši mediji su pisali o tome da sam u tim biznisima stekao određeni kapital, a ja ću vas posjetiti i da sam obavestio javnost da sam na stečeni kapital platio porez i sve učinio besprekorno legalno. Da li treba od nekog da tražim saglasnost kada ću taj svoj prihod pretvoriti u neku nekretninu ili ne? Pa naravno da ne. Jer ne pristajem na onu što sam vam kazao, na to da me ovaj ili onaj mediji stavlja u kategoriju poželjnog ili nepoželjnog vlasnika nekretnine ili uopšte vlasnika bilo kog biznisa u Crnoj Gori. To pravo ne pripada ni jednom mediju. Ja apsolutno smatram regularnom svoju ideju ili želju ako se ona pojavi da imam kuću u Crnoj Gori. Kakav je problem u tome? Sve na temu kuće je posledica manipulacije koju saopštava ovaj čovjek. Moguće da je i sam izmanipulisan. Ja zaista ne znam o čemu se radi ali podsjećam vas na mogućnosti koje pruža istraživačko novinarstvo. Mogli ste da odete u katastar i da provjerite čije je to? Mogli ste da odete u Opštinu i da provjerite ko je kupio tu nekretninu? Mogli ste da odete u Opštinu i da provjerite ko je platio komunalije za tu nekretninu? Mogli ste da odete i da vidite ko izvodi radove tamo? Dakle, umjesto svega toga sada smo spremni da obmanjujemo javnost s tim što jedan čovjek očigledno suočen sa pravnim problemima i bjegunac od pravde iz Crne Gore pokušava da manipulira i da optužuje druge vjerujući da će na taj način zaštititi sebe, da će pobjeći sa pravnog na politički teren i da će na političkom terenu podižući galamu zapravo zakamuflirati svoju stvarnu pravnu odgovornost.

Dakle, sve što je tačno oko kuće, da prosto ne ostanem nedorečen, da ne bismo se objašnjavali za godinu, dvije, tri ili pet, tačno je da je onaj ko je vlasnik tog objekta razgovarao sa mnom o tome da mi to ponudi. Tačno je da sam razgovarao sa njim jer smo prijatelji i da sam pitao koliko to nudi? I kada mi je saopštio rekao sam da me to ne zanima u ovom trenutku, a da, ako kojim slučajem valorizuje nešto što je trenutno u mom vlasništvu u vlasništvu moje kompanije, a riječ je o nekretnini u Budvi o kojoj ste, takođe, više puta pisali, da ne isključujem mogućnost da bih možda mogao biti kupac tog objekta. Jer gle čuda i ja želim da ostatak života u Crnoj Gori možda provedem u kući, a ne u stanu. I ne mislim da mi je to prikraćeno i ne mislim da je to ništa neregularno, i ne mislim da bih trebao biti diskriminisan u odnosu na one koji to već imaju. Prema tome, da nema nikakve misterije. Prosto da znate da je to moje, to bi već bilo na moje ime. Nije moje, a da li će biti vidjećemo. Ako budem stekao kapital kojeg želim da steknem na bazi valorizacije onog što je imovina mojih kompanija koje sam razvijao u vremenu dok nijesam bio dio državne politike, tada ću razmisliti pažljivo je li to moj izbor ili će nešto drugo i povoljnije biti moj izbor. Toliko na tu temu.

Drugo pitanje oko donacija...

Hajde da stvari postavimo u ravni propisa, i u ravni onoga što je neka politička praksa. Politička praksa je, naravno, da se političke partije financiraju i donacijama, a propis je Zakon o financiranju političkih partija. Tu smo svi u obavezi da se tih propisa držimo, bez obzira što vjerujem da nijesam jedini, da to nije iskustvo samo ljudima koji se bave političkim partijama nego pretpostavljam i vas koji se bavite praćenjem rada političkih partija, da imamo možda više ograničenja u tim propisima nego što je poželjno. Dakle, mislim da je uvijek pametnije razmišljati o tome kako otvoriti mogućnost da se financiranje zaista učini do kraja transparentnim i da nijedna politička partija nema potrebu da se muči sa financiranjem ili da se muči sa pravljenjem izvještaja nadležnim državnim organima kako je financirana određena politička djelatnost. Zato prosto što je politika važna djelatnost jer su političke partije važni subjekti koji zavisno od rezultata izbora tvore državnu politiku jedne zemlje i to se ne može obavljati besplatno, niti se to može obavljati jeftino. To košta. I nije tu Crna Gora nikakav izuzetak. To se radi u svim demokratskim zemljama u svijetu. Da li treba da vas podsjećam na iskustvo Amerike gdje dobar donator može da pomogne politiku koju podržava u kampanji i da na bazi toga može očekivati da nakon toga dobije visoko mjesto ambasadora Amerike na nekoj važnoj prestižnoj destinaciji. I sve je to regularno. Prema tome, ne mislim da to treba baš tako da slijedimo ovdje. Svako ima svoje specifično, ne samo normativno, nego kulturološko i političko iskustvo ali mislim da je vrijeme da malo porazgovaramo o tome jesu li ta ograničenja u zakonu prestroga i da li zapravo kreiraju određeno licemerje koje se pojavljuje kasnije u radu političkih partija, posebno u predizborno vrijeme.

Gospodin Knežević je kao i svi drugi ljudi u Crnoj Gori imao mogućnost da finansira i da pomogne onu politiku za koju je smatrao da će donijeti dobre benefite i njemu. Tu ne vjerujem ni u kakav altruizam. Ja vjerujem da svako od tih ljudi procenjuje da je ta politika - politika koja će pomoći da se stvori ambijent u kojem će oni moći da ostvare svoje ciljeve. I to je potpuno legitimno i tu nema nikakvog problema. To su radili mnogi poslovni ljudi uključujući i gospodina Kneževića. To nije sporno. Sve to što je rađeno je završavalo na odgovarajućoj adresi u Demokratskoj partiji socijalista, dakle u računovodstvu DPS-a. Tamo je pažljivo evidentirano, a prema državnim organima su pravljeni onakvi izvještaj kakvi su ti državni organi tražili. Da li su oni tražili da se tamo upisuju ovakve ili onakve donacije? To ne znam precizno jer to prosto nije dio moje pažnje. Ja sam neko ko je zadužen da kreira i vodi partijsku politiku kao šef partije. Postoje drugi u partiji koji se bave tim pitanjima i siguran sam da ćete na eventualna vaša interesovanja tamo dobiti odgovor u skladu sa zakonima koji i definišu obavezu svake partije da informiše zainteresovanu javnost o pitanjima kakvo je pitanje finansiranja. Ono što kategorički pobijam - to je da je bilo ko, a posebno ja, ikog u Crnoj Gori pozvao da mu naloži šta treba da uradi i kako da plati nešto partiji. To je apsolutno neistina. I ako sada pretpostavimo motive zbog kojih to radi ovaj čovjek koji nam je zaokupio pažnju i u ovom dijelu našeg današnjeg susreta, ako to zanemarimo, hajte molim vas, znate sve poslovne ljude u Crnoj Gori i evo pristajem odmah nađite bilo koga ko će vam potvrditi da je bilo kada od strane moje ili bilo kog čelnika Demokratske partije socijalista bio pozvan, da mu je naloženo koliko treba da pomogne partiju. Nikada! Tačno je da sam i sam imao u par navrata u ovih 25 godina, ne više od dva-tri puta, susrete sa poslovnim ljudima koje smo pozivali, najčešće na njihovu inicijativu. Dakle, onim poslovnim ljudima za koje smo znali da potpuno pripadaju našoj politici jer kao što sam vam kazao to smo uvijek posmatrali kao dio interesa.

Mi vodimo politiku kojom želimo da u Crnoj Gori uspostavimo pravila koja važe u razvijenoj Evropi. Oni u takvom ambijentu vide šansu za razvoj svog biznisa. Prema tome, zašto ne bismo razgovarali o tome kako možemo i da saradujemo u skladu sa Zakonom koji propisuje pravila o finansiranju političkih partija. U tim razgovorima nikada niko, a posebno ja, nijesam pomenuo nikakvu obavezu, a posebno, ponavljam, nijesam ni pomislio da nekom propisuje koliko bi trebao da finansira političku partiju.

Dakle ovdje je riječ o apsolutno jednoj dobrovoljnosti, interesnoj dobrovoljnosti s jedne i s druge strane. A sa druge strane ovdje sada imamo očigledno problem sa jednim čovjekom čiji su interesi povrijeđeni i koji misli da na ovaj način može pobjeći od pravde da se može zaštititi i da može u krajnjoj liniji izazvati političku krizu iz koje bi on pokušao da ostvari određene benefite. Znate, dio mentalitetske matrice Crne Gore, to svi znamo, jeste da ljudi vole da se približe vlasti. I evo sticajem okolnosti u vlasti sam već dugo vremena pa sam bio dugo vremena i onaj kome su željeli da se približe. I nikada nijesam imao iluzija, nego sam uvijek znao da se to radi i sa određenim interesima. Neko je želio da dobije bolju funkciju, neko je želio da zaradi više novca, a neko je poput ovog gospodina želio i imao iluziju da će to ostvariti da bude amnestiran od odgovornosti za kršenje zakona. Nije valjda prvi put da se suočavamo sa tim da ljudi misle da mu prijateljstvo bilo ono stvarno ili umišljeno treba obezbijediti zaštitu od nezakonitog djelovanja. Ja se ne sjećam da je nekad neko u Crnoj Gori ostvario taj cilj. Prema tome, nije ostvario ni gospodin o kojem je riječ. Zbog toga je nervozan, zbog toga bi sada želio da pobjegne od pitanja pravne odgovornosti i misli da će to učiniti tako što će problem prebaciti na politički teren i pokušati da sebe predstavi žrtvom političkog progona. Nema nikakvog političkog progona.

Da ste opet željeli da se bavite istraživačkim novinarstvom vjerovatno biste upitali gospodina kada pominje da neko želi da uzme njegove biznise, koji biznis je to u pitanju? Pa bi ste možda otišli do tih konkurenata na koje on upire prstom, koji navodno žele da mu otmu biznis, pa da provjerite da li je neko od tih konkurenata uopšte pokazao interesovanje da se bavi njegovim biznisima? Pa bi se došlo do zaključka da nije. Ali ništa od toganiste uradili. I umjesto toga, sada treba ja da objašnjavam to što je neko umislio da je uveo marku u Crnu Goru, da je uveo Crnu Goru u NATO. Pročitao sam juče, prekjuče i sljedeći umišljaj da je on upoznao Putina i Vučića pa su u međuvremenu zaboravili na njega. I ko zna šta sve još od zasluga za koje još ne znamo ali vjerujem da ćemo se i sa tim upoznati u nastavku ove kampanje koju će on voditi. Ja samo sugerišem da mi budemo ozbiljni i da mi ne trošimo previše vremena na ljude i na priče koje to apsolutno ne zaslužuju.

Pitanje: Samir Kajošević Vijesti... (nerazumljivo)

Dakle Knežević je dao toliko koliko je dao. Gospodin Stijepović je o tome dao izjavu nadležnom državnom tužiocu. Tamo stoji sve. Dakle niti gospodin Stijepović, niti ja ne bismo smjeli biti neodgovorni da obavještavamo o tome javnost, dotle dok postupak izviđaja traje. Ono što vam sa sigurnošću mogu reći da je neistina da je dato novca toliko koliko je rekao gospodin Knežević i drugo sa sigurnošću vam mogu reći da je neistina da se o tome prethodno konsultovao sa mnom. I to vam mogu sa sigurnošću reći. Dakle, sve ostalo je u spisima specijalnog tužioca i on će sigurno o tome voditi računa. Ja sam apsolutno ubijeđen da se specijalni tužilac nije greškom niti previdom odlučio da uđe u ovu istragu. Dakle, ako se pokaže da je Demokratska partija socijalista time prekršila propis o finansiranju političkih partija, ona će biti odgovorna. I šta je tu sporno? Ono što je najvažnije za javnost to je da nema izuzetih od zakona. Dakle, bilo da je riječ o partiji na vlasti ili bilo kom važnom pojedincu iz te vladajuće strukture. Svako mora biti odgovoran za ono što je uradio, a nije u duhu zakona.

Pitanje: Danilo Ajković Fos media:

Ako može samo pojašnjenje ovoga što ste rekli da niko ne može biti izuzet od zakona. Ovo je sada drugi slučaj. Imali smo slučaj gospodina Marovića, sada slučaj gospodina Kneževića da su nedostupni državnim organima. Kako to utiče na percepciju javnosti da onda kada dođe do određenih pravnih konsekvenci da oni prosto nisu ovdje i ne mogu odgovarati? Kako komentarišete to da lica koja su bliska ili su bila u DPS-u, da sada nisu dostupni državnim organima onda kada dođe do određenih pravnih konsekvenci, odnosno radnji od strane istražnih organa?

Odgovor: Komentarišem tako da se i to događa. I kao što možete pretpostaviti da ne organizuje država određene procese na kraju kojih pomaže ljudima da izbjegnu ono što je pripadajuća kazna. Dakle, postoje ljudi koji očigledno misle da na taj način mogu izbjeći služenje kazne za ono što su nezakonito učinili. I drugo, postoji obaveza države da preduzme sve ono što je sadržano u repertoaru međunarodnog prava, da obezbijedi prisustvo tih ljudi i obezbijedi njihovo odgovorno izvršavanje kazne.

Crna Gora u slučaju gospodina Marovića je sve već uradila.

Crna Gora kao što znate u ovom trenutku priprema sve ono što treba da uradi u slučaju gospodina Kneževića. Vidjeli ste da je raspisana nacionalna potjernica. Vidjeli ste da je na bazi toga sud donio odluku o pritvoru. E sada se, koliko ja razumijem pravo, stvaraju uslovi da se raspiše i međunarodna potjernica i da se onda, naravno, stavi na probu izvršavanje potpisanih sporazuma o saradnji u međunarodno pravnim i krivičnim pitanjima sa državama o kojima je riječ. Dakle, nije u svakom slučaju nešto što je najbolje iskustvo ali u svemu tome samo treba voditi računa šta je čija odgovornost. Šta su dometi ove države? Ova država pokazuje da nikog ne pošteduje odgovornosti. Ova država pokazuje da svakog izlaže sudskom procesu i otvara mogućnost da svako dokaže svoju nevinost, a nakon pravosnažnosti sudskih presuda onda, naravno, moramo da njihovu realizaciju obezbjeđujemo kroz dosljednu primjenu naših međunarodnih pravnih obaveza koje smo potpisali.

Napomena: transkript preuzet sa zvaničnog sajta Predsjednika.

contact us: mans@t-com.me